

Apr. 1808
propylaldehyde

HADI-MŰSZÓTÁR

TEKINTETTEL

A KATONAI SZAKISMERETEK MINDEN ÁGAZATÁRA.

KIDOLGOZTA

MÁTTYUS UZOR.

NÉMET-MAGYAR RÉSZ.

MILITÄRISCHES KUNSTWÖRTERBUCH

ALLE ZWEIGE DER

MILITÄRISCHEN FACHKENNTNISSE UMFASSEND

VON

IZIDOR MÁTTYUS.

DEUTSCH-UNGARISCHER THEIL.

BUDAPEST, 1868.

KIADJA EMICH GUSZTÁV.

2967

Rövidítések. Abkürzungen :

l. = lásd, siehe.

vsz. = vezényszó, Commandowort.

ott = dort.

ELŐSZÓ

A magyar irodalmi nyelv megalkotásának nagy műve befejezettnek tekinthető. Nyelvünk ez idő szerint a fejlettség oly fokán áll, hogy mind anyagi, mind alaki tekintetben nemcsak kiállja a versenyt az úgynevezett modern európai nyelvekkel, de szerencsés szerkezeténél fogva, azokat szabatosság, képezhetőség és gazdagság tekintetében felül is mulja.

Ennek bizonyossága azon körülmény, hogy nyelvünkben az idegen elemektől tisztálást oly fokig valánk képesek vinni, mihöz hasonlót csak a keleti nyelvekben találunk, s hogy a classikai nyelvekből, habár gyakran igen barbár képzésmóddal a nyugat-európai nyelvekbe átment, úgynevezett tudományos európai műnyelvet is eredeti kifejezésekkel birtuk helyettesíteni annak minden ágazatában.

Ami még hátra van, az csekélység, és majdnem kizárólag a hadi-műnyelv körébe vág, melyben annál fogva, hogy eddig gyakorlati ápolásban nem részesült, hiányát érezhetni még a határozottan megállapított szaknyelvnek és műszóknak.

Nem létezvén magyar hadsereg, épen azon időktől fogva, midőn irodalmi nyelvünk fejledezésnek indult, a hadi-nyelv sem fejlődhetett ki, valaminthogy, a milyen olyan mai nap mégis létezik, az is azon harczias időknek tulajdonítható leg-

inkább, melyekben a közelmúltban két ízben állott magyar haderő lábán.

Elhanyagolása egykorú nemzeti hanyatlásunkkal.

Ha II. Lajos király lova, midőn a mohácsi ütközetben üzőbe véve, a Csele pataknak neki rugtatott, egy araszszal hosszabbat szökik, a király megmenekül, és azon súlyos idők, melyek elvesztének következtében hazánkra nehezültek, és azóta nemzeti fejlődésünk minden mozzanatának útját állták, valószínűleg nem következnek be, — pedig ezen idők oka annak is, hogy magyar harczosok ajakán tökéletesen megtisztult hadi-nyelvvel még nem birunk.

A mohácsi ütközetrel sirba szállt nemzeti létünk, sirba önállóságunk, sirba lassankint minden, mi Európának annyi századon át oly fennén hirdeté a magyar birodalom hatalmát és dicsőségét.

Addig is voltak a nemzetnek nehéz napjai, nagy harcrai, sőt dúlóbbak mint minők azután következtek; addig is szenvedett a nemzet vereségeket, de aléltságából felocsudott mindannyiszor ismét, mert hadereje, a nemzeti önállóság legfőbb attribútuma, nemzeti volt, melynek háttérében az egész nemzet állott azon lobogó körül, mely a nemzeti becsület és dicsőség jelképe vala.

Mohács után megváltozott minden. Dicsőséges külharczok helyett a hazát gyászba borító belharczok veszik kezdetüket. A hatalom, mely ezentúl Bécsben székel, nem öre többé a nemzet jogainak, hanem elnyomója. A nemzeti hadsereg nem a központi hatalom által istápoltt összereje a nemzetnek többé, mi Attila alatt, és az Árpádoktól II. Lajosig volt, hanem menhely csupán azon hazafiak számára, kik a Bethlenek, Bocskayak, Tökölyiek, a Rákocziak és Kossuth alatt a kétségbeesés harczát vívják a Caraffák és Heisterekek ellen.

De mindezen hősies küzdelmek daczára, kicsavarja armány és árulás a nemzet kezéből az önvédelem fegyverét, és a szathmári béke után, hazánk nemzetközi jellege mindinkább elvész, mert nincs többé nemzeti hadserege, mely jogait biztosítsa, és szavának hatalmi súlyt kölcsönözzön.

Ezzel megszűnt a magyar hadi nyelv használata is. Voltak ugyan ezentúl is még magyar hadesapatok a magyar király hadaiban, de ezek csak mostoha gyermekei már a biztonságát ezentúl csak idegen zsoldos hadakban kereső nemzetietlen bécsi kormánynak. Magyarország hadereje csak részét képezi ezentúl a közös hatalom közös hadseregének.

De ezen rész is csak egyes fegyvernemek művelésére szorítkozik. Magyarokból csak gyalog és lovas ezredek alakíttatnak, míg a tűzérség és műfegyvernemek szervezését és a vezérletet, a végrehajtó nemzetietlen hatalom magának tartja fen, miáltal leszorítja nemzetünket a hadászat magasabb szakainak gyakorolhatása teréről. Azzá teszi őt a hadviselés művészetében, mivé a gazdaszatban az ipar a földmivelő népeket, napszámosaivá a szellemi műveltség magasabb fokán álló iparüző nemzeteknek.

Igy történt, hogy nemcsak a harczművészet magasabb teendőit hanyagolta el nemzetünk, de ezen ágazatok műnyelvének kifejlesztése is elmaradt, oly annyira, hogy ezen korból emlékek is alig maradtak fen, melyek hadi-nyelvünk és a hadtudomány akkori állapotáról tanuskodnának.

A magyar nyelv csak a gyalogságnál és lovasságnál volt használatban; a többi fegyvernemek német nyelven műveltettek, míg végre, a magyar katonaság, különféle újjászervezési műtétek által, nemcsak különállásában szenved csonkulást, de nemzetiségi eredetiségéből is egészen kivetköztetik. E műtétek sorát a híres Lasey által föltalált vas töltővessző kezdi meg, mely egyszerre alkalmaztatván, mind a

német mind a magyar ezredeknel, az elsőközösügyet állapítja meg ezen, eddig egymástól egészen önálló csapatok között; később a gyalogság újra számoztatik, és az eddig még külön csapatokat képezett magyar ezredek, a többi császári ezredekkel vegyest osztatnak be, a most már egészében császárinak nevezett hadseregbe, melyben a vezényszó német levén, egyenlőség (!) tekintetéből a magyar ezredekben is ez emel-tetik ezentul szolgálati nyelvvé. A magyar hadi nyelv egészen elhanyagoltatik tehát, és annyira elmarad azon színvo-naltól, melyre a hadtudományok folytonos fejlődése azt ide-gen nyelvekben emelte, hogy midőn 1848—49-iki függet-lenségi harcunkban az ismét gyakorlati alkalmazásba jött, a legnagyobb nehézségekkel kelle annak képzésénél küz-dení, miután nagyrészt még az anyag sem volt összehordva, melyből az azóta oly nagy terjedelmet nyert hadi-műnyelvet oly rögtönözve kifejteni lehetett volna.

Az egyetlen hadnyelvészeti mű, mely akkor létezett, Kiss Károly m. a. tag „Hadi-műszótára,” egyrészt igen szűk keretű volt, másrészt pedig, épen azon nehé-zségeknel fogva, melyekkel szerzőnek mint úttörőnek küzdenie kelle, nyelvészeti tekintetben sem nyújtott mindenben hasz-nálható anyagot.

Ezen körülmény, és azon erős hit, mondhatom előér-zés, hogy hazánk ügye előbb utóbb diadalra fog vergődni, és azzal létre jövend újra az önálló magyar nemzeti hadse-reg, sarkalt engem is, a hadipályán töltött évek hosszú során át az e téreni működésre.

Művem ezért nem rögtönzött mű, mely az újabb idő-ben keletkezett honvédmozgalmak következtében jött volna létre; annak kidolgozásán egy évtizednél tovább dolgozom, fokozatosan és különféle viszonyok között, mint osztrák tüzér és vezérkari tiszt, és mint tagja az Olaszországban lé-

tezett magyar legiónak, hol mint az 1-ső üteg parancsnokának, a tüzéri szakismereteknek magyar nyelven tanítása hivatalos tisztem is volt.

Művemnek, kétségtelenül csak előnyére szolgál tehát, hogy annak nagyobb része már keresztül ment a gyakorlati életen, és itt mint magyar harcosok ajakán megtisztult mű jut a szakközönség elé.

Hogy az lehető tökéletes, és minden fegyvernemre nézve kielégítő legyen, kiterjesztém azt a katonai szakismeretek minden ágazatára, egész terjedelmükben karolván föl :

az egyes fegyvernemek, a gyalogság, a lovasság és tüzérség, a hidászat, a hadmérnök -, és vezérkar,

a hadászat és harcászat,

a sík- és állandó erődítéset,

a várharcz,

a földszintan, földszinrajz és térfelvétel,

a hadtengerészet (átalánosabb),

a lovardászat,

a vívás, és egyéb a katonai szakismeretekbe vágó tárgyak műszavait.

A szók alkotásánál részemről, nem annyira az egyes műszók lefordítására törekedtem, mi különben is nem mindig lehetséges, mint inkább arra, hogy azok fogalmából sarjadtassam ki a megfelelő eredeti magyar műszót.

Sok helyütt az eddig használatban volt magyar szót ujjal helyettesitettem, vagy azt, ha a szó magában véve jó volt, és csak helytelenül volt alkalmazva, másra alkalmaztam. Így p. o. a Sturm német szóból eredő ostrom szót, melyet mint idegent és az eredetiben mást jelentő szót, egészen kiküszöböltem, és helyette a tős gyökeres magyar vi-

vás szót hoztam minden összeköttetéseivel következetesen alkalmazásba.

A telep szót, mely eddig legtöbbször a Batterie kifejezésére használtatott, a Park szóra (lásd magyarázatát ott) tettem át, miután ez az utóbbinak, a Batterie szónak pedig a már meg volt üteg szó felel meg.

Igy az eddig használt táborkar szó helyett, vezérkart, szekereszet helyett szállítaszatot használtam, mint melyek, ezen szók fogalmának jobban megfelelnek, és különösen az utóbbi, nem oly közszerű, mint a szekeresz szó, mely közel rokonságánál fogva a szekeres szóhoz, nem is alkalmas egy katonai testület megnevezésére.

Sok helyütt, leginkább műszaki kifejezéseknél, hogy fogalmuknak megértését megkönnyítsem, amennyire e mű keze az megengedé, rövid magyarázatokat is csatoltam az illető szóhoz, miáltal, különösen saját új szóim nyelvészeti szerkezetét is igazolni igyekeztem.

Mennyiben voltam szerencsés azok alkotásánál, annak megítélését a szakközönségre bízom, és e művet részemről csak olyannak tekintem, mint mely alkalmat szolgáltatand mindenkinék, nyelvészeknek úgy mint a katonai szakközönségnek arra, hogy észrevételeiket és helyreigazításait megtegyék, hogy így rövid időn — már e mű második kiadásánál — egy általános megállapodásra fektetett tökéletes Hadiműszótárnak jussunk birtokába.

Fölvettem továbbá az illető szók közé, az azokkal összeköttetésben álló vezényszókat is, úgy amint azok az olaszországi magyar legióban használatban voltak, mely hadcsapat nem élvén folytonos harcban, szaklagos kimívelésére is több időt fordíthatott, mint az 1848—49-iki honvédsereg, mely szünet nélkül a küzdőtéren állván, alig hallott más vezényszót, mint az „ágyudőrejt“, és „előre“ !.

Ma persze más vezényszók vannak napirenden ; ma más korszakot élünk, silány, rendkívül kis időket — — —.

De majd jönnek még nagy napok is, mert

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiában onta vért
S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért,

Még jöni kell és jöni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epodez
Száz ezrek ajakán.

és ezen időkre készülődjünk, nehogy a világ tehetetlenségünknek legyen ismét szemtanuja, mint már több ízben volt — .

A magyar-német rész, mely czéljának úgy is csak akkor felelhet meg, ha a jelen rész meg lett vitatva, és az összes műszókra nézve közmegállapodás jött létre, azonnal meg fog jelenni, mihelyt a jelen kötet kelendősége, annak kiadását lehetőségessé teszi.

Kelt Pesten, másodhó 10-kén 1868.

Szerző.

HADI-MŰSZÓTÁR.

NÉMET-MAGYAR RÉSZ.

A.

Abandoniren, elhagyni, odahagyni; — eine Stellung, — egy állást.

Abbefehlen, ellenparancsot adni.

Abbeissen die Patrone, leharapni a töltényt.

Abberufen, visszahívni, visszaparancsolni, beparancsolni.

Abbiegen das Pferd, hajlítani a ló nyakát, jobbra, balra.

Abblasen, szűnőt fújni.

Abbrechen eine Brücke —, fölszedni a hidat; — das Gefecht, megszüntetni az ütközetet; das Lager —, táborni bontani, fölszedni; das Zelt —, a sátor, sátorfát fölszedni.

Abbrennen, 1. felgyújtani, fölégetni, felpörkölni (egy helyet); 2. elsütöni (a fegyvert).

Abdrehen das Geschütz, a löveget meg-, le-, simára esztergálni, tekerni.

Abdrücken das Gewehr, elsütöni, elcsattantani a fegyvert.

Abendrapport, estijelentés.

Abfahrt, lejárati, csorga.

Abfall, elpártolás, elszakadás.

Abfallen, 1. elpártolni, elszakadni, 2. töredezni; in Reihen, in Züge —, vsz. rendekbe, szakaszokba töredezni.

Abfassen, 1. Fassen.

Abfertigen, rendelkezni, intézkedni, végezni, parancsot kiadni.

Abfertigung, 1. kielégítmény (pénzbeli), 2. rendelkezlet (parancsok, rendeletek kiadása, intézkedések

tétele, jelentések beadása az ezred, dandár sat. irodákba.)

Abfeuern, ellőni, elsütöni fegyvert, ágyút.

Abfüttern, 1. Füttern.

Abgabe von Materiale, Munition, anyagszer-, lőszer-átadás.

Abgang an Mannschaft, fogyatkozás, csökkenés a legénység létszámában.

Abgraben, leásni.

Abhandlung, értekezés; kriegswissenschaftliche Abhandlung, hadtudományi —.

Abhang, lejtő; — der Gebirge, lejtőségek, a hegyek lejtői.

Abkochen, főzni, főzést végezni,

Abkommen von der Wache, az őrségről felváltatni, lelépni.

Abladen, lerakni, lerakodni.

Abliefern, átadni, beadni, beszállgatni.

Ablösen, felváltani; — die Pflanzler, Truppen, Wachen, — a csatárokat, csapatokat, az őrt, őrséget.

Ablösung, felváltás, őrváltás.

Abmarsch, elmenetel, indulás, elindulás.

Abmarschiren, elindulni, elmenni, elvonulni.

Abmatten die Truppen, kifárasztani a csapatokat.

Abmessen, föl mérni, megmérni.

Abmodelln, lemintázni, mintát készíteni valamiről.

Aborder, megközelíteni, neki menni (az ellennek) 1. Entern.

Abpacken, 1. Packen.

Abpatrouilliren, l. Patrouilliren.

Abpflocken, kiezövekelni.

Abprallen, le, visszapattanni, visszaszökni.

Abprallen, le-, visszapattanás, visszaszökés (golyóé, valamely kemény tárgyról.)

Abprallwinkel, visszapattanási-, visszaszökési szög (ugraló lövéseknél.)

Abprotzen, leböröcözlni vsz. börcözni!

Abrechnen, leszámolni, leszámítani, leszámítolni.

Abreiten das Pferd, meglovagolni a lovat; — eine Strecke, — egy távolságot, (lovagolva megmérni;) — die Front, az arcot meglovagolni, végig lovagolni.

Abrichten, oktatni, tanítani, betanítani, idomitani; — die Rekruten, az újonczokat oktatni, betanítani, — das Pferd, a lovat betanítani, idomitani.

Abrichter, oktató, tanító, idomár.

Abrichtung der Rekruten, az újonczok oktatása, betanítása; — eines Pferdes; a ló betanítása, idomitása; — s Reglement, oktatási-, oktató szabályzat; einzeln —, egyes oktatás; — s Perioden, oktatási időszakok.

Abriss, rajz, vázlat, alaprajz.

Abrücken, elindulni, elvonulni; das —, elindulás, elvonulás.

Abschätzen, megbecsülni; — die Entfernung, — a távolságot.

Abschied, elbocsátvány, elbocsátási oklevél; — nehmen, elbocsátást venni; verabschieden elbocsátani.

Abschiessen, elsütni, ellőni, kilőni.

Abschlagen, szűnőt venni; — einen Angriff, a rohamot visszaverni.

Abschneiden, elvágni, elmetszeni;

den Feind —, az ellent —; dem Feinde den Rückzug —, az ellennek visszavonulási, hátrálási útját —, őt visszavonulásában akadályozni, gátolni.

Abschnitt, (segment), szelet, metszlek, különítvény; — im Vollenverfe, — az ordonyban.

Abschüssig, lejtős, meredek, síkamlós.

Absehen, iránylég.

Absentiren, eltávozni, elszökni, hiányozni.

Absetzen, letenni, levetni, leeresztetni; das Gewehr —, a fegyvert leeresztetni.

Absitzen, leszállni; vsz. szálj le! (a lóról.)

Absperren, elzárni; — eine Öffnung, l. Blockiren.

Abstand, távolság, távköz.

Abstecken, kijelölni, kitzni, kiezövekölni; — ein Lager, — a táborn.

Abstrafen, megbüntetni, megfenyíteni, megfeddeni.

Absturz, meredekség, meredély.

Abtackeln, leszerelni, lecsarnakolni, leszedni a csarnakzatot; — ein Schiff, — a hajót.

Abtackelung, leszerelés, lecsarnakolás; — eines Kriegsschiffes, — e, — a egy hadihajónak,

Abtheilen, beosztani; — die Compagnie, — a századot; das — der Wachen, az őrknek beosztása.

Abtheilung, osztály, osztag, csapat.

Abwartung, l. Pferdewartung.

Abwehren, elhárítani, felfogni (a vágást).

Abweichen, eltérni,

Abweichung, eltérés, elhajlás; — der Kugel aus der Schußlinie, a golyónak eltérése a lövonalból,

(hoszlövetnél, saját tengelye körüli forgása következtében); — der Magnetnadel, a delejtű elhajlása,

Abzäumen, l. Zäumen.

Abziehen, elmenni, elvonulni; — aus einer Festung, a várból kivonulni, a várat elhagyni; mit Saß und Paß —, podgyásztól csókmókostól; — von der Wache, az őrsegről elvonulni, lelépni.

Abzug, elmenetel, elvonulás; — s Graben csapárok; — an Gebäuden, illetményből levonás.

Academie, militárius, hadtanoda, hadinövelde; Artillerie, Genie —, tüzéri-, mérnöki —.

Achse, tengely; —linie, úrvonal, (a csőé.)

Achsfutter, tengelybél.

Action, cselekmény, fegyvertény, hadicselekmény, harc, összettközés, ütközet.

Activ, tevékeny, ténylegés, cselekvőleges; — Dienst, tényleges, cselekvőleges szolgálat; —ität, cselekvőlegesség.

Ad acta legen ein Geschäftstuch, tudomásul venni, eltenni egy ügyiratot.

Adjustiren, öltöztetni, felöltöztetni, egyenruházni.

Adjustirung, öltözet, öltözk, egyenruházat; —s Vorschriften, —i előírás, szabályzat.

Adjutant, segéd, hadsegéd, segéd-tiszt; regiment-, general-, flügel —, ezred-, tábornoki-, szárny —.

Administration, 1. kezelés, 2. kezelőség; militär —, hadkezelőség; mobile —s apparatus im taktischen Verbande, mozgó —i intézetek a harcászati kötelékben.

Administriren, kezelni.

Admiral, tengerésznagy; —ität, —i kar, hivatal; —schiff, —i hajó, vezérhajó; —s Flotte, —i, vezér lobogó.

Aequivalent, egyenérték.

Aerar, kincstár, álladalom; —ial, —i, —mi.

Aggregiren, beosztani, hozzácsatolni.

Agiren, cselekedni, működni, hatni,

Alarm, riadó; — blasen, jéhlagen, —t fujni, verni; — disposition, riaintézkedés; — fanone, ria-ágyú; — platz, riatér, riahely, gyűlöhely; — rialöves; schuß, —stange, riafa; —zeichen, riajel.

Alarmiren, felriasztani, felverni.

A la vue Aufnahme, szemmérték utáni felvétel.

Allée, fasor.

Allianz, szövetség, bég.

Allignment, irányzat, fedezés; —seite, fedezési-, irány oldal.

Aligniren, kiigazodni, irányulni, fedezni.

Alliiren, szövetkezni, frigyre lépni.

Allirter, szövetséges.

Allongement, nyulódás; — der Truppe, a csapat —a.

Allure, járás, nyakszabás (lóé); das Pferd hat eine schöne —, szép —ú ló.

Alimentation, élelmezés, táplálás.

Aliment, élelem, tápszer.

Alimentiren, élelmezni táplálni.

Alluvialgebirge, áradvány hegység.

Ambition, dicsszomj, dicsvágy, nagyravágyás.

Ambulance, ápolda, tábori-, mozgó kóroda.

Amnestie, közbocsánat.

Amputation, tagcsontkítás, taglevétel.

Anatomie, boncztan.

Anbohren, megfúrni; — die Kanone, — az ágyút.

Anbrechen, megtörni, megkezdeni; — einen Mienengang, — az aknatornáczt.

Anciennität, idősbség, korrang.

Andringen, szorítani, neki menni, rámenni, megrohanni az ellent.

Anfall, roham, megrohanás, támadás, rajtaütés.

Anfangsgeschwindigkeit, kezdősebesség.

Anfangspunkt, kezdőpont.

Anfeuern, 1. meggyújtani, felgyújtani, tüzelni. 2. buzdítani.

Anführen, vezetni, vezényelni, vezérelni.

Angewandte Tactik, alkalmazott harcászat.

Angreifen, támadni, megtámadni.

Angreifer, támadó.

Angriff, támadás, megtámadás; förmlicher —, rendes —; gewaltsamer —, erőszakos —; gewöhnlicher —, közönséges —; regelmäßiger —, rendszeres —; schachbrettformiger —, kockás —; ungestümmer —, rohamos, heves —; falscher —, ál —; zerstreuter —, szétosztott —; Schwarm —, raj —.

Angriffs-Batterie támadó-űteg; — Befestigung, —, — lagos erődítmény; — Bewegung, — mozdulat, mozgalom; — Colonne, — oszlop; — front, támadási arc; — Krieg, — harc; — linien, támadási vonalak; — punkt, támadási pont; — rayon, támadási terjem; waffe, — fegyver; — weise, — modor; — weise auftreten, — ólag fellépni; — werf, — mű, — lagos mű.

Angularsystem, szögrendszer (várutüveknél).

Angussscheibe, feszítőtárcsa (a lövegen).

Anhalten, megállítani.

Anhöhe, magaslat; die — befejen, a — ot elfoglalni, megszállani.

Anker, horgony; Boots —, naszád —; Bug — anya —; Wurf —, vet —; — boye, — uszoly; — fashine, rözse —; — fugel, — golyó; — platz, — ozóhely, kikötőhely; — seil, — kötél; — legen, — t vetni; — lichten, a — t fölszedni.

Ankern, horgonyozni; veranfern, (die Fashine), a rözset meghorgonyozni.

Anlage, von Festungswerken, Brückenköpfen, Schanzen etc., várművek, hídfők, harcigátak, elhelyezése, rakása, fekvése; 2. lejtalap (azon távolság, melylyel egy lejt legmagasabb pontja beljebb fekszik mint töve. A lejt magassága és mélysége közötti arány.)

Anlauf, nekiiramodás, lendület.

Anlegen, elhelyezni, rakni, építeni; Schanzen —, harcigátakat, rakni.

Anlehnungspunkt, támpont; — für die Flügel einer Frontlinie, — az arcvonal szárnyaira nézve.

Anmarsch, közeledés, neki menés, im — e sein, közeledni, nekimenni,

Annäherung, közeledés.

Annäherungs-Arbeiten, közeledési munkálatok; — Hindernisse, — akadályok; — linien, — vonalak.

Anordnung, intézkedés, elrendezés; — der Märsche, a menetek elrendezése.

Anreiten, 1. megindulni (lóval mint lovas). 2. — an die Barrière, an einen Graben, neki lovagolni, neki rugtatni a korlátnak, az ároknak.

Anrücken, közeledni, nekimenni.

Anschlagen, 1. daß der Kugel im

- Rohre, a golyó csapkodása a csőben. 2. — das Gewehr, czélozni, czélba venni valamit, ráfogni a fegyvert valamire.
- Anschlagswinkel**, csapkodási szög (a csőben).
- Anschliessen**, csatlakozni; vsz. —!
- Ansetzen**, a töltényt a csőbe nyomni, a csőbe beleverni.
- Anwerben**, toborzani; sich — lassen, beállani, felcsapni katonának.
- Anzünden**, meggyújtani.
- Apotheke**, gyógyszerház; Feld —, hadi, tábori —; —n Decfelwagen, —i fedeles kocsi.
- Apparat**, készülék; electro-magnetischer —, villanydelejes —.
- Appell**, 1. gyűlö (dob vagy kürtjel); — blasen, schlagen, gyűlőt fújni, verni; — platz, — hely; 2. topantás, jel, (vívásnál); vsz. topants! jelezz!
- Approchen**, közeledések, viárok, kerületek.
- Approchiren**, közeledni, előnyomulni a viárokban.
- Approvisioniren**, l. Verproviantiren.
- Arbeit**, munka, dolog.
- Arbeits-mannschaft**, dolgozó, napi munkára rendelt legénység; — compagnie, dolgozószázad.
- Arbitrirkommission**, vizsgáló, véleményező bizottmány.
- Architectur**, építészet; Krieg —, hadi —.
- Archiv**, okmánytár; Krieg —, hadi —, hadikönyvtár, térképtár.
- Arm**, kar; — heben, kar vágás (vívásban); in Arm, vsz. karba!
- Armada**, Hajóhad.
- Armatur**, fegyverzet; — theile, fegyverszerek, fegyver részek.
- Armblech**, karvas, karvért.
- Armholzen**, csapszeg.
- Armbrust**, kézij; — schütze, íjász.
- Armee**, sereg, had, hadsereg; — anstalten, — intézetek; — commando, — parancsnokság; — division, hadosztály; — forps, hadtest, — organisation, — szervezet, — reserve, hadsereg tartalék.
- Armiren**, fölfegyverezni; — die Truppe, die Batterie, die Festung, — a csapatot, az úteget, a várat, (a csapatot fegyverrel, utóbbiakat lövegekkel ellátni, megrakni).
- Arquebuse**, régi nehéz kanócos főfegyver.
- Arquebusier**, régenten egy nehéz löfegyverrel (az arquebussal) fölfegyverzett katona.
- Arrest**, fogda, börtön, tömlőcz, fogság, einfacher —, egyszerű börtön; verschärfter, finstere, einsamer —; szigorított-, sötét-, magány —; Profoßen —, porkolábi fogság, Zimmer, — szobabörtön; dislokations —, helyiségi —; — bei Wasser und Brod, kenyér és víz mellett —; in — seßen, — ba, — be tenni.
- Arrestant**, fogoly, bűnöző, fegyenc, rab.
- Arretiren**, befogni, bebörtönözni, le tartóztatni; — das Pferd, tartóztatni, járásában mérsékelni a lovat.
- Arrière-garde**, utócsapat, utóhad.
- Arsenal**, hadszertár, fegyvertár; marine —, tengerészeti —.
- Artillerie**, tüzérség; Feld —, sik —; Festungs —, vár —; Belagerungs —, vi —; — technische, mű —; leichte, schwere, fahrende, berittene —, könnyű, nehéz, hajt; lovagló —; — ch f, a — főnöke, tüzérfőnök; — academie, — tüzértanoda; — comité, — i műbizottmány; — compagnie, tüzérszázad; — dienst, — i szolgálat; — Directeur, — i, tüzérigazgató; General

— **Direktor**, a — főigazgatója; — fuhrwerk, —i jármű, hajtmű; — geräthe, —i szerek; — mannſchaft, —i legénység; — maſſtab, —i mérték; — material, —i anyag-szer; — muſeum, —i mútár; — offizier, tüzértiszt; — parſ, tüzértelep; — pulver, tüzérsegi lövegpor; — ſchule, — tanoda; — ſtab, — törzs; — train, —i szervonat; — unterricht, tüzértan; — werkſtätte, — műhelyek; — werkzeug, — eszközök, szerek; — wiſſenſchaft, —i tudomány.

Artilleriſt, tüzér; **bedienung** —, kezelő —; **fahrender** —, hajt —; **gemeiner** —, köz —.

Arzt, orvos; **Regimentſ** —, ezred —.

Assamblé, gyűállítás, egyenes állás (viváznál, annak megkezdése és bevégezésekor).

Assentiren, ujonczozni.

Assentirungscommission, ujonczozási, hadfogadó bizottmány.

Assaut, mérkőzés, vivás; — ſechten, mérkőzni (vivásban) vívni.

Assistenz, katonai segély, karhatalom.

Astronomisch-trigonometrisches Netz, csillagászati-háromszög-tani-, háromszögelési háló.

Attaque, roham; **maſſen** —, tömeges —; **ſchwarm** —, raj —.

Attaquiren, rohanni, megrohanni (az ellent); vsz. rohanyj!.

Attila, attila, egyenruha.

Auditor, hadbíró; —iat, —ság.

Aue, liget.

Aufbrechen, indulni, elindulni, útnak indulni.

Aufbruch, der einer Truppe, a csapat indulása, elindulása; zum — blaſen laſſen, indulót fúvatni.

Aufenthalt, megállás, megállapo-

dás, tartózkodás; — der Truppe, a csapat —a.

Auffahren, bontakozni, fejlődni, felhajtani (az üteggel), felülni, zátonyta jutni (a hajóval).

Auffahrt, feljárat.

Auffangen, felfogni; — Briefe, den Säbelhieb, — leveleket, a kardvágást.

Aufführen, fölállítani, fölvezetni; — die Schilbwache, — az őrséget.

Aufführer, őrsezető.

Aufgeben die Vertheidigung, feladni a védelmet, felhagyni a védelemmel.

Aufgebot, fölkelés; **maſſen** —, tömeges, általános népfölkelés.

Aufhalten, megállítani, feltartóztatni; — den Feind, az ellent —.

Aufheben die Belagerung einer Feſtung, a vár vivásával fölthagyni, a vivást megszüntetni; — einen Courier, egy futárt elfogni; — einen Poſten, egy őrt elfogni; — das Lager, a sátort fölszedni.

Aufhissen die Fahne, felvonni a lobogót, fellobogózni az árbocot.

Aufhalten, felrakni, felrakodni.

Auflauf, csoportulás, csődülés.

Auflodern, felporhanyozni (a gycső lisztlőporát.)

Aufloderung, felporhanyozás.

Auflösen, feloszlítani, felbontani; — ein Heer, egy sereget —; den Zug in Plänklerſette —, a szakaszt csatárlánczba —.

Aufmarsch, fejlődés, felvonulás; — linie, —i vonal.

Aufmarschiren, fejlődni, vsz. Rechts vorwärts aufmarſchiren!, jobbra előre fejlődni!

Aufnahme, 1. felavatás, (a katona felvétele, megeskétése); 2. felvétel (a földszinnek felvétele méreszközökkel).

Aufnahmsspital, ideiglenes, felvételi kóróda.

Aufnahmeposten, őrfő.

Aufnehmen, 1. felavatni (a katonát), 2. felvenni (a földszint); — mit Mefsinstrumenten, — mérszerekkel, mérészközökkel; — nach dem Augenmaße, szemmérték után —, lerajzolni.

Aufpacken, 1. Packen.

Aufpflanzen das Bajonet, feltüzni a szuronyt, szuronyt tüzni; Kanonen —, lövegeket kiszégezni.

Aufprotzen, felböröcsölni.

Aufräumen eine Bresche, a rést egyengetni, járhatóvá tenni.

Aufreiten, fűd; feldörzsölni, fellovagolni, feltörni magát.

Aufrollen den Feind, felgöngyölitni, eltiporni az ellent.

Aufruhr, lázadás, zendülés zenebona.

Aufsatteln, nyergelni, felnyergelni, megnyergelni.

Aufsatz, emelék (a hátulsó iránykörre állított távlejtékekkel ellátott vékony rúd, a löveg irányzására emelt lövéseknél.)

Aufschlag, 1. hajtóka (az egyenruhán); 2. — eines Geschosse, a lövet lecsapása.

Aufschlagspunkt, lecsapási-, lecsapodási pont; — winkel, — szög.

Aufschlagen, lecsapni, lecsapódni; die Kugel hat aufgeschlagen, a golyó lecsapott; Belt —, sátort ütni.

Aufschnüren, felsínőrozni.

Aufschrauben, felcsavarni, rácsavarni.

Aufschwenken, felkanyarodni.

Aufsetzen das Brandel, a csucsát föltenni, a gyulyukba beledugni; Brandel — ! vsz. csucsát föl!

Aufsitzen, felülni (lóra); Zum —, fűt auf, vsz. felüléshez, ülj fel!

Aufspannen das Papier auf's Reißbrett, felvonni, felfeszíteni a papírost a rajzdeszkára.

Aufstand, lázadás, fökelés.

Aufstechen, felszúrni; — die Patrone, a föltényt —; — das Bündloch, — gyulyukat.

Aufstecken, die Fahne, kitűzni a lobogót.

Aufsteigen der Raketen, fölszállása, fölemelkedése a röppentyűnek.

Aufstellen, felállítani; — das Heer, eine Truppe, — a sereget, egy csapatot; — das Gebezeug, — az emelögépet.

Aufstellung, állás, felállítás, felállítás, elhelyezés; — einer Truppe, a csapat — a; — der Bedetten, Borposten, az őrszemek, előőrsök, felállítás, kiállítás; concentrirte, gefechts-, geöffnete, geschlossene —, össz-, harcz-, nyilt-, zárt állás; Truppen —, csapat —.

Aufstellungslinie, felállási-, alakulási vonal.

Auftackeln, felcsarnakolni, felszerelni a hajót.

Auftragen, jegyezni; — ein Maß, —, feljegyezni egy méretet, weiter —, tovább —.

Auftritt, 1. Banquet.

Aufwerfen, Befestigungen, eine Schanze, erödményeket, harczgatat fölhányi, emelni, rakni.

Aufwurf, fölhányás; Erd —, föld —.

Aufzäumen, fölkantározni.

Aufziehen der Wache, felvonulása az őrségnek.

Aufzug, der eines Festungswerkes, egy vármű felvonása, emelkedése (a főgátony belső oromvonalának magassága a földszin fölött).

Augenmass, szemmérték; militärisches —, katonai —.

Augmentations Vorrath, pótkészlet.

Ausarbeiten das Pferd, kidolgozni, betanítani, idomitani a lovat; — einen Plan, — egy tervet, térképet.

Ausbilden, kiképezni; — den Soldaten, — a katonát.

Ausbildung der Truppen, kiképezése a csapatoknak.

Ausbohren, kifurni; — das Geschützrohr, — lövegcsőt.

Ausbrechen das Rohr, a csőt (a lövegcső elejét) lenyomni; das Pferd bricht aus, a ló félreugrik.

Ausbrennen, kiégetni, kipölkölni; — das Bündloch, — a gulyukat.

Ausdehnung, kiterjedés; — der Frontlinie, az arcvonal — e.

Ausdehnungskraft, kiterjedési erő, feszerő.

Ausdienen, kiszolgálni, a szolgálatot bevégezni.

Auseinander, szélyel; vsz. oszolg!

Auseinandernehmen, szétszedni; das Gewehr —, a fegyvert —.

Ausfall, 1. kirontás, kirohanás, 2. rohanás, vágás, szurás, előlépés (vívásnál); halber —, fél —, vsz. szúrj! vágj!.

Ausfallen, 1. kirontani, kirohanni, 2. toppantani, szűrni, vágni.

Ausfalls-Colonne, kirohanó csapat, oszlop, —s Thor, kirohanó kapu.

Ausfallswinkel, visszapattanási, visszaszökési, kiugró szög.

Ausfechten, kivívni.

Ausfeuern, kilőni, a tüzelést megszüntetni; vsz. tüzelést szüntesd meg!

Ausflammen, kilángolni, kiperzselni; — das Geschütz, — a löveget.

Ausführungszeichen, végrehajtási-, kiviteli jel (kürtjel),

Ausgang, kijárás, kijárat; — eines Engpasses, a szorulat — a, torkolata.

Ausgeben, kiadni, kiosztani; — den Befehl, die Montour; kiadni a parancsot, kiosztani a ruhát.

Ausgedienter Soldat, kiszolgált katoná.

Ausgehend, kiálló; — er Winkel, — szög.

Ausgeschossenes Gewehr, elhasznált, kilőtt fegyver.

Aushalten, kitartani, megállani; — das Feuer, visszatartani, megszüntetni a tüzet.

Ausheben die Rekruten, újonczokat szedni; Truppen —, csapatokat, sereget gyűjteni, szedni.

Aushöhlung, kivájás; — des Rohres, der Rakete, a cső, a röppentyű kivájása (üre, furata).

Auskundschaften, kikémlelni.

Ausladen, kiüríteni; — das Gewehr, das Geschütz, a fegyvert, a löveget —.

Ausladezeug, kiürítőszerszám, golyóhúzó.

Auslaufen, das eines Schiffes, a hajó elmenetele, elindulása, tengerre szállása, kelése; das — der Kugel, a golyó kifutása, megállása.

Ausliefern, kiadni, kiszolgáltatni.

Anlieferung, kiadás, átadás, kiszolgáltatás.

Auslösen, kiváltani; — die Kriegsgefangenen, — a hadifoglyokat.

Ausmaass, szabot, szabmány; munition —, lőszer. —

Ausmarsch, indulás, elindulás, elmenetel.

Ausmarschiren, indulni, elindulni, elmenni; die Truppe marschirt aus, a csapat elmegy, hadba vonul.

Ausmustern, kiválogatni.

Ausmusterung der Pferde, kiválogatása a lovaknak.

Ausräumen, kitüntetni; — das Bündel, felszárni a gyulyukat.

Ausrichten die Front, kiigazítani az arcot, arcvonalat.

Ausrücken, kiállni; — zum Exercieren, — a gyakorlatra.

Ausrückung, kiállítás.

Ausrüsten, felszerelni; — die Truppe mit Kriegsgewehr, — a csapatot hadiszerezlel.

Ausrüstung, felszerelés, ellátás, felszerelmény, szerelmény; — & Gegenstände, felszerelési tárgyak.

Ausschiessen, kilőni, a lövöldözést megszüntetni; — das Gewehr, — a fegyvert.

Ausschiffen, kiszállani, partra szállni, kirakodni a hajóról.

Ausschiffung, kiszállítás, kirakodás, partra szállás.

Aussen-feld, kültér, a várművek előtti tér; — Linie, külső vonal; — werf, külmű, külső mű, kül-erőd; — werke einer Festung, a vár külművei.

Aussere Grab, külvágás, külső vágás.

Aussetzen einer Gefahr, veszélyeztetni, veszélynek kitenni valamit; — mit dem Schießen, —, a lövöldözést megszüntetni, a lövöldözéssel felhagyni.

Ausspannen, kifogni; — die Pferde, — a lovakat; vsz. kifogni!.

Ausspioniren, kikémlelni.

Ausspringender Winkel, kiugró szög.

Ausstecken, kitűzni, kiczövekölni; — eine Linie, — egy vonalat.

Astreten aus dem Dienst, kilépni a szolgálatból.

Austrommeln, kidobolni.

Auswechseln die Kriegsgefangenen, kicserélni a hadifoglyokat.

Ausweis, kimutatás, létszám kimutatás.

Auswerfen den Anker, horgonyt vetni, a horgonyt leeresztetni.

Auszeichnung, kitüntetés; — erhalten, —t nyerni.

Autorität, tekintély, hatalom, hatóság, Militär, — katona —.

Auxiliärtruppe, segélycsapat, segélyhad.

Avancement, előlépés, előléptetés.

Avanciren, előlépni, előléptetni, előhaladni, előremenni, előnyomulni; vsz. (vívásban). nyomulj!

Avancir-hacken, vontatóhorog (az ágyútalpon); — ring, — karika — feil, — kötél, uszály, l. Schleppeil.

Avant garde, előcsapat, előhad; — Gefecht, —i harc, ütközet.

Avertissement, értesítés.

Avisboot, naszád, hírnaszád.

Avisoposten, hírórs,

Achsenpunkt, tengelypont, (a tengely középvonalának külső pontjai.)

B.

Bach, patak; Sturm —, (Wild —), rohanó —, zuhatag.

Backenriemen, posztijsz (a kantárféken.)

Bäckerei, sütőde; Feld —, tábori —.

Backbord, a hajó bal oldala.

Backhaus, sütőház.

Bagage, podgyász; — Wagen, — kocs, szekér; — pferd, — ló; Feld —; tábori —.

Bahn, 1. pálya; 2. lovagda, lovarda; Flugbahn, l. ott.

Bajonett, szurony; — angriff, — roham, támadás; — fechten, — vívás; — feder, — rugó; — fechten, — vívás; — scheide, — tok; —

- Spitze**, — hegy; — unterricht, — oktatás; **Sau** —, vágó —; **Stallt das** —, vsz. —t szegez!; **versorgt das** —, vsz. —t rejt!; **Pflanzt das** —, vsz. —t tűz.
- Balance**, súly, egyensúly; in die —, vsz. súlyba!
- Balken**, gerenda.
- Ballistik**, lövéstan, vettan, (a lövet rüppályája kiszámításának tana).
- Ballistischer Pendel**, lövéstani, vettani inga.
- Balotade**, nyújtott szökeny, (műjárt a magas lovardászatban. A ló az oszlopok között helyben ugrik és kirug).
- Bandoulière**, hordszija, (melyen a balvállról a jobb oldal felé a karabély lóg); en —, vállról keresztben.
- Bank**, 1. **Geschützbank**; — batterie, löpadüteg, (mely emelvényről löve, a mellvéd fölött lö el).
- Banket**, állka.
- Bann**, felkelés; **Reer** —, felkelősereg.
- Banner**, zászló.
- Baracke**, kunyhó, (deszkából, galyakból készített tábori kunyhó).
- Barbette**, 1. **Banf**.
- Barren**, korlát, (tornázószer).
- Barrière**, sorompó, korlát, gát.
- Barrikade**, torlasz; verbarrikadiren, eltorlaszolni.
- Basis**, alap; **Operation** —, működési —; — region, 1. **Region**.
- Bastei**, várfal, védfal.
- Bastion**, ordony; — iter **Umriß**, — ozott kerület, alakzat; — är **Befestigung**; — os erödmény; — irtés **Befestigungssystem**, — ozott erödmítési rendszer; — irtés **Front**, — ozott arc; — irtés **Polygon**, **Linien**, **Reduten**, — ozott sokszög, vonalak, erödök; — **Stücken**, az ordony, arcvonalai, — **Stücken**, az — oldalai; — ohr, — fül; — **Winkel**, — szög; — **Punkte**, — pontok; — **Spitze**, az — hegye.
- Bataillon**, zászlóalj; — **Adjutant**, — segéd, — i segédtiszt; — **Feuer**, — tűz; — **Stambour**, — dobos; — **Wierd**, — négyszög; — **Massa**, — tömeg.
- Batardeau**, medve, vízfal, (mely az árokban keresztben fekszik és a víz benyomulásának gátot vet).
- Battement**, ütés, megütése az ellen pengéjének (vivásban).
- Batterie**, ütég 1. 6—8 lövegből összeállított, és a szükséges kezelő személyzettel ellátott tüzércsapat. 2. Egy védmű, mely mögött bizonyos számú lövegek, támadó vagy védelmi célból helyeztetnek el, hogy ez ellenséges tűz ellen fedezve legyenek; — bau, — építés, építészet; — **Bettung**, padlat; — **Brustwehr**, — mellvéd — **Commandant**, — parancsnok, — **Feuer**, — tűz; — **Geschütz**, vilöveg, nehéz löveg; — **Magazin**, — raktár, lőszerraktár; — **Munitionskammer**, — lőszerkordély; — **Schlängel**, — sulyok; — **Wagen**, — kocsi; **Belagerung** —, viüteg; **bespannte** —, befogott —, **bestreichen** —, sodritó —; **leichte** —, könnyű —; **schwere** —, nehéz —; **Suß** —, gyalog —; **Cavallerie** —, lovas —; **berittene** —, lovagló —; **Bresch** —, réselő —; **Banf** —, löpad —; **contre** —, ellen —; **Demontir** —, romboló —; **elektrische** —, villanyos —, (aknák meggyújtására); **enfilier** —, oldalozó —; **gefenste** —, súlyesztett —; **Saubig** —, taracz —; **horizontal** —, vízszintes —; **erhöhte** —, emelt —; **Rüsten** —, part, —;

Mörser —, mozsár —; Raste-
ten —, röppentyű —; Position
—, állás-, helyi —, Heber —,
hátmög —; Rifochet —, ugráló
—; Scharten —, réselt üteg;
schwimmende —, úszó —, ágyú na-
szád; Steinmörser —, kőmozsár
—; Terrassen —, emeletes —; er-
sten —en, első ütegek (a vár vivá-
sánál).

Bauchgurt, heveder,

Bauchhieb, has vágás (vivásban).

Bauhorizont, építési földszin, szín-
tér, színvonal.

Bauumriss, építési vázlat, alakzat,
keríték.

Bedarf, szükséglet; Munition —,
lőszer —.

Bedekt-er Weg, fedett út; —, vsz. fe-
dezz!

Bedeckung, födözet, kíséret, Batte-
rie —, üteg —.

Bedeutung, jelentőség; taktische —
einer Position, von Gewässer, Dörfer,
Wälder; egy állás, vizek, falvak,
erdők harcászati jelentősége.

Bedienen die Geschütze, kezelni a lö-
vegeket.

Bedienung der Geschütze, a lövegek
kezelése; — s Mannschaft, kezelő-
legénység, kezelérek.

Befehl, parancs; — ausgehen, —
kiadás; — haben, —nok; — spro-
toll, —könyv; Marsch —, indu-
lás; parancs.

Befestigen, erősíteni, megerősíteni,
erősíteni, megerősíteni; — ein La-
ger, megerősíteni a táborot.

Befestigung; erősítés, megerősítés,
erősítészet, (a mód, művészet,
miképen kell helyeket, táborokat
védelemre megerősíteni); äußere
—, külső-, kül —; beständige —,
állandó —; bastionierte —, ordonyo-
zott —; zirfular —, kör —; Feld

—, sik —; innere, — belső-, bel —;
künstliche —, művészi —; neuere
—, újdon —; regelmässige —, rend-
szeres —; unregelmässige —, sza-
bálytalan —; — von Brückenposten,
Dörfer, Gewässer, Höhenfetten, Päf-
sen, Wälder etc., hidállások, falvak,
vizek, heglánczatok, szorosok,
erdők, sat. megerősítése;

Befestigungs-art, erősítési mód,
rendszer; — front, — arc; —
kunst, — művészet, erősítéstan,
erősítészet; — wissenschaft, erő-
sítési tudomány, — Werke, — mű-
vek.

Befördern, előléptetni.

Beförderung, előléptetés.

Beförderungssystem, előléptetési
rendszer.

Befreien, vom Militärdienste, megsza-
badítani, megszabadulni a katona
szolgálatától.

Befreiungstaxe, megszabadulási,
felmentési díj.

Begeben, sich zum Heere, zum Regi-
mente, a sereghöz, az ezredhöz
menni.

Begnadigungsrecht, megkegyel-
mezési jog.

Begraben mit Kriegsehren, eltemetni
hadi tisztelettel.

Begräbniss, militärisches, katonai te-
metés.

Behandlung, bánásmód; — der Ge-
fangenen, Kessuten, foglyokkali,
ujjenczokkali —.

Beherrschen, uralni; — die Position,
— az állást.

Beherrschung, uralás.

Behörde, hatóság; militär —, kato-
nai —.

Beitrag, pótlék; Ausrüstungs —,
felszerelési —.

Bekleiden, ruházni, felruházni; —
die Truppe; — a csapatot; — die

Brustwehrwand mit Würfeln, — a mellvéd falát rőzsehengerekkel.
Bekleidung, felruházás; — *material*, — anyag.
Belagerer, vivő, várvivő.
Belagern, vivni a várat.
Belagerte, a vivott, a védő.
Belagerung, vivás, várvivás; *förmliche*, regelmäßige, gewaltthame —, módszeres, rendszeres, erőszakos —.
Belagerungs-arbeiten; vi-munkálatok; — *armee*, — sereg, — had; — *artillerie*, — tüzérség; — *batterien*, — ütegek; — *corps*, — had; — *Entwurf*, — tervezet; — *equipage*, l. — *train*; — *geschütz*, — löveg; — *journal* — napló; — *kunst*, — művészet; — *laßette*, — talp, vártalp; — *park*, — telep, (hol a vi-tüzérség letelepedik); — *train*, — vonat, hadszervonat, anyagszervonat; — *werkzeuge*, — eszközök, — *zustand*, — állapot, hadi-állapot; *eine Stadt in* — *zustand* erflären, egy várost viállapotba (hadiállapotba) helyezni.
Bemannen *Geschütze*, ein *Schiff*, a lövegeket kezelérekkel, egy hajót legénységgel ellátni.
Bemannung, hajólegénység, — *der Geschütze*, a lövegeket kezelő legénység, kezelérek, a lövegeknek kezelő legénységgel ellátása.
Bemasten, felárboczolni.
Beobachten, szemeltartani, megfigyelni az ellent.
Beobachtungscorps, figyelő-had, — sereg; — *posten*, — őrs.
Bepanzern, bevértezni.
Bequartiren, szállásolni, beszállásolni.
Bequartirung, beszállásolás.
Bereich, terjem; *Schuß* —, lö —, lőtávolság; *Befestigung* —, vár —.

Bereiten, meglovagolni, betanítani, idomítani a lovat.
Bereiter, idomár, lovar, lovász.
Bereitschaft, készség, készség; *Kriegs* —, harcz —.
Bereitschafts-dienst, készségi szolgálat; — *Grad*, — fokozat.
Berennen *eine Befestigung*, megiramítani a várat.
Berennung *einer Befestigung*, megiramítása, első bekerítése a várnak, megszállása a vár környékének.
Bericht, jelentés! — *eröffnen*, — tenni, jelenteni.
Berg, hegy; — *fette*, — láncz, — *land*, hegyes ország; — *profil*, — átmetszet; — *rücken*, — gerincez, — hát; — *stos*, — tömb; — *system*, — rendszer; — *zeichnung*, — rajz.
Beritten, lovas, lóval ellátott; — *eine Mannschaft*, — legénység, un — *e*, ló nélküli legénység.
Berme, parkány,
Besatzung, helyőrség; — *einer Befestigung*, várőrség.
Beschäftigen *den Feind*, foglalkoztatni az ellent.
Beschäler, csődörész.
Beschäl-departement, csődörészlet.
Beschiessen, löni, lödözni, ágyúzni; — *eine Befestigung*, — a várat; — *einen Gegenstand*, egy tárgyat lödözni.
Beschiessung, lödözés, ágyúzás; — *eines Platzes*, egy hely — *e*, — *a*.
Beschirrung *der Zugpferde*, a vonó, a kocsilovak hámja, hámozata, szerszáma, szerszámzata.
Beschlag, patkolat, vasalat.
Beschläge, daß am *Gewehr*, a fegyver vasazata, a vas foglatok; — *an der Laßette*, pántozatok az ágyutalpon.

Beschlagen, patkolni, megpatkolni, megvasalni a lovat.

Beschleunigen, gyorsítani; — den Marsch, den Schritt, — a menetet, a lépést.

Beschreibung eines Planes, beírása, feliratokkal ellátása a térképnek.

Beschwerde, panasz; — vorbringen beim Rapport, — t adni elő a jelentésnél.

Besegeln, fölvtorlázni; — ein Schiff, — a hajót.

Besetzen, megszállani, elfoglalni, őrsíteni; — eine Position, — egy állást; — mit Truppen, — csapatokkal.

Besetzung einer Position, egy hadállás megszállása.

Besichtigen, megsejmelni; — die Truppe, — a csapatot.

Besichtigung, megsejmelés, szemle.

Besiegen den Feind, legyőzni az ellent.

Besitznahme, die eines feindlichen Landstriches, az ellenséges terület elfoglalása.

Besolden die Truppen, fizetni a csapatokat.

Besoldung, fizetés, illetmény; — der Truppen, a csapatok — e.

Bespannung, fogat; ein 4 spänniger — szög, négylovas fogat, négyes fogat; — 8-Escadron, szállítár század; — en der Feldgeschütze, a siklóvegek — ai; Geschütz — en, löveg — ok; — der Geschütze, a lövegeknek — okkal ellátása.

Bestand einer Truppe, egy csapat állmánya, létszáma.

Beständige Befestigungskunst, l. Befestigungskunst.

Bestimmung der Marschordnung, a menetrend megállapítása, meghatározása.

Bestreichen, sodritni (lapos ívű lövésekkel); — ein Werk seiner Länge nach mit Geschützfeuer (Rifschetiren), — egy művet hosszában lövegtűzzel (ugralni).

Bestreichungswinkel, sodritási-szög.

Betstunde, imaóra; — blasen, schlagen, imajelt adni, fűjni, verni.

Bett, Wasserbet, folyamágy, meder.

Betten-Magazin, ágynemű raktár.

Bettung, padlat; ganze —, egész —; halbe —, fél —; schwalbenschweif —, fecskefark —; — 8 Rahmen, — keret.

Beurlauben, szabadságra bocsátani.

Beurlaubung, szabadságolás.

Beute, zsákmány; — machen, — olni.

Bewachen, őrizni.

Bewaffnen, fegyverezni, fölfegyverezni.

Bewaffnung der Batterien, von festen Plätzen, fölfegyverzése az ártékeknek, erődített helyeknek.

Bewaffnetes Volk, fegyveres, fölfegyverzett nép.

Bewegen die Truppen, mozgatni a csapatokat.

Beweglichkeit, mozgékonyosság; — der Geschütze, der Truppe, a csapatok, a lövegek — a.

Bewegung, mozgás, mozdulat, mozgalom, l. manœuvre; rückgängige —, hátráló, visszavonulási —; — en einer Truppenabtheilung, egy csapat — ai; — stunst, mozgalmi művészet.

Bezeichnung, meg-, elnevezés; — der Artillerie-Gegenstände, — a tüzéségi tárgyakkal.

Beziehen ein Lager, táborba szállani.

Bilden, l. Formiren.

Bimsstein, tajtkő.

Binden der Würste, rőzsekötés.

Bitte vorbringen, kérést elő adni.

Bivouak, hadtanya, tanya, szabad ég alatti táborozás; — irt, a csapat tanyázik.

Blanke Waffe, kézi fegyver, meztelen fegyver.

Blasen, fujni; ab —, szünőt —; Ruf —, hívót —.

Blei, ólom, ón; — fugel, — golyó; — mantel der GeschöÙe, a lövetek önburkonya.

Blende, vakla.

Blenden die SchiÙjsharte, vakítani a lőrést, eltakarni vaklával.

Blendlaterne, orvvilár, szarvvilár.

Blessirte, l. Verwundete.

Blendwerk, vaklamű (Maschikuli).

Block, duéz; — haus, gátlak; — rad — kerék; — wände, — oldalok, — laffette, — talp.

Blockade, vizár, zárlat; — einer Festung, a vár vizárolása, vizár alá vétele, bekerítése, körülkerítése, körülvevése.

Blockiren, eine Festung, vizárolni, vizár alá venni, be-, körülkeríteni, körülvenni a várat.

Blösse, nyílás, fedetlenség; — geben, nyílást adni, nem fedezni a testet (vivásban).

Bock, ungarischer, magyar nyereg.

Bockbrücke, bakoshíd.

Boden, tér, talaj; — stück des GeschüÙes, des Mörsers, az ágyú, a mozsár fenékrésze.

Bogen, ív, rőpív; flacher, hoher —, lapos, magas —; — schuß, ívlövés.

Bohrmaschine, fűrőgép, (a tömören öntött lövegek kifúrására).

Bohrung, furat; — der GeschüÙe, a lövegek — a, üre, kivájása, lelke;

— der Mafete, a rőppentyű — a; gezeugene —, vont, —; glatte —, sima —.

Bohrungsdurchmesser, furatátmérő, a cső ürének átmérője.

Bollwerk, l. Bastion.

Bolzen, szög, vas nyelv; quer —, csapszög.

Bolzbüchse, szélpuska.

Bombardement, ágyúzás, lödözés einer Festung, egy vár — a, — e.

Bombardiren, ágyúzni, lödözni; — löni, roncászni.

Bombe, roncsa; adjutiren die —n, felszerelni, elkészíteni, megtölteni a roncásakat.

Bombenfest, roncsahtalan.

Bombenhacken, roncsa-horog; — feßel, mozsár; — mörser, — mozsár; — miene, — akna; — öhr, — fül; — räumer, — kotró; — wagen, — kocsí; — werfen, — vetés.

Bonnet, süveg, fölemelt mellvéd.

Bonnetirung, süvegölés, fölemelése a mellvédnek oly magasságra, hogy a mű belseje uraló pontok ellen fedve legyen.

Bonnetirte Scharte, süvegölt lőrés.

Boot, naszád; Kanonen —, ágyú—.

Bord, hajóperem, (a hajónak a vízből kiálló része).

Borde, paszománt, Stabsöffiziers —, törzstiszt —.

Böschung, lejt; innere —, belső —; äußere —, külső —; — schußtab, — mérték; — swinkel, — szög.

Böschungs-Anlage, lejtálap l. Anlage; — winkel, — szög.

Boussole, delejtű; tájoló.

Boye, uszoly (a vízszínén libegő jel (hordó vagy gerenda).

Brachium, karhatalom.

Branche, szak, hadiszak, szakma.

Brandel, gyucsa; frictions —, dörzs

—; percussious —, csap —; —
tasfde, — táska.

Brander, gyujtóhajó.

Brand-geschoss, gyu-lövet, gyujtó-
lövet; — cylinder, — henger; —
granate, — pattany; — fuget, —
golyó, gyujtógolyó; — loch, gyu-
lyuk; — rafete, gyuröppentyű;
— röhre, gyueső; — faß, — anyag
(liszt- és szemöcselőpor, salétrom,
kén, vagdalt kőcz, terpetin és fe-
kete szurokból álló keverék); —
ftoppine, gyuszál.

Brandsatz, gyuanyag.

Brandschatzen, megsarczolni.

Brandschatzung, megsarczolás,
sarcz.

Brandung, hullámtörés, a hullá-
moknak a parthoz csapódása.

Brechen, törni, megtörni; — die
Front, — az arcvonalat; — den
Waffenstillstand, — a fegyverszü-
netet.

Brechstange, feszítörúd.

Bremse, ajzó, ajzóvas.

Bremsen die Räder, ajazni, meg-
ajazni a kereket.

Brenn-material, gyuanyag, égő-
anyag; — punkt, gyupont; —
spiegel, — gyutűkör.

Breschbatterie, réselő ütég,

Bresche, rés; die — gangbar machen,
a — t járhatóvá, megmászhatóvá
tenni; — schießen, — t löni, ré-
selni; — miene, — akna.

Bretterbekleidung, deszkaruházat
(a mellvéd hátsó falának befe-
dése deszkákkal.)

Brevet, kinevezési okmány, kine-
vezmény.

Bricolschuss, ugrólövés.

Briefordonanz, levélküldöncz.

Brigade, dandár; — batterie, — ütég;
— befehl, — parancs; — com-
mando, — parancsnokság,

Brigadier, dardárnok.

Brigantine, terebetlen fürge, (hajó)
kutász.

Brigg, terebes fürge, (két arboczos
hajó).

Brille, l. Lunette.

Bronze, bronz; Gefchüss —, löveg
— (100 rész rézből és 10 rész ön-
ból összeolvasztott fémkeverék).

Brouillon, váz, vázlat.

Brod, kenyér; — gebühr, — illet-
mény; — portion, — adag, — faß,
— tarisznya.

Brücke, híd; Ponton —, hajó —;
Zoch —, oszlop —.

Brücken-bespannung, híd-foga-
tok, — készlet; — gefechtt, —
harcz; — fopf, — fő; — manev-
re, — mozgalom; — parf, — te-
lep; — pfeiler, — oszlop; — schla-
gen, — verés; — wagen, — kocsi.

Brüstung, mellvédfal, könyöklő.

Brustwehre, mellvéd; — dicke, a —
vastagsága; — höhe, a — magas-
sága; — fronte, a — tetőzete; —
wände, a — oldalai, falai.

Büchsenkartätsche, szelenczekar-
tács.

Bügel, kengyel; — am Säbelgriff,
kanyarvas.

Bugsiren, hajót vontatni.

Bundestruppen, szövetséges csa-
patok; — heer, — had; — Festung,
— i vár.

Burg, várak; — wache, — (vár)
őrség.

Bürge, kezés.

Bürgerkrieg, belháború, polgár-
háború; — miliz, — had; — wehr,
— őrség.

C.

Cabel, huzal, tengeralatti távsod-
rony.

Cadet, hadapród.

Cadetencorps, (Cadetenſchule) hadapródi tanoda; — inſtitut, — intézet.

Cadre, keret; Truppen — csapatkeret.

Caliber, űr; — bohrer, — furó; — lehre, űrelő, űrelő karika, — karika; — mäßig, — szerinti; — űtab, — vessző.

Calibriren, űrelni, — das Geſchütz, die Geſchoſſe, — a löveget, a löveteket.

Camasche, lábtyú.

Camerad, bajtárs.

Campagne, hadjárat, hadév; — Reiter, iskolázott parlagi lovas.

Campiren, táborozni.

Canal, csatorna.

Canone, ágyú; — n-batterie, — űteg; — bedeckung, — fedezet; — n-boot, — naszád; — donner, — dőrej, — feuer, — tűz; — űtter, — töltelek; — fugel, — golyó; — n-rohr, — cső; — n-űuß, — lövés; — n űußweite, — lőtávolság; vernageln die —, beszegezni az —t.

Canonier, tüzér, (ki az ágyút kezel); — űchaluppe, ágyúladik.

Canoniren, ágyúzni.

Cantine, csapszék (a laktanyában).

Cantonnement, hadiszállás.

Cantonniren, szállásolni, a csapatokat szállásokban elhelyezni.

Cantonnirung, hadiszállás; in — gen liegen, elszállásolva lenni, szállásokban lenni a körülfekvő helységekben.

Capellmeister, karnagy.

Capitain, százados.

Capitallinie, fővonal (mely az ordonyt két egyenlő részre osztja.)

Capitulant, szegődő.

Capitulation, die eines Soldaten, a katona ujrászegődése; — eirer

űftung, a várnak feladása alkutján, alkudozás, hadalku.

Capituliren, alkudozni, alku utján feladni magát.

Caponniere, űtgát (l. Koffer).

Capsel, gyukúpak.

Capriole, bakugrás, bakszökés. (Műjárat a magas lovas iskolában. A ló ágaskodás közben kirugva előre szökik. Korlátot ugorva a levegőben kirúg.)

Carabiner, l. Karabiner.

Caracoliren, forgolódni (lóval), a lovat forgatni, jobbra, balra vetni, harez vagy lovagjáték közben.

Caroussel, lovagjáték.

Carré, négyszög; — bilden; — et képezni. In das Carré, vsz. Négyszögbe!

Carriere, futtatás, sebes vágatás, száguldás.

Cartouche, tölténytartó, tokla, töltény is.

Casematte, boltony, (boltozott, ívelt, roncsahtalan löhely; — geűß, — löveg; — n-laffete, — talp.

Casemattirte Batterie, boltonyozott űteg.

Casemattiren, boltonyozni,

Caserne, laktanya; — verwalter, — kezelő; — wache, — őrség.

Casern-arrest, laktanya-börtön; — irung, laktanyázás (a csapatoknak állami épületekbeni elhelyezése); — ordnung, — rend.

Cassa, pénztár; Kriegs —, hadi —; anweisung, — utalvány; — buch, — könyv; — conto, — számla; journal, — napló; — revision, — vizsgálat.

Cassation, elesapás, rangjátóli megfosztása a tisztnek.

Casserole, üst, főzőedény.

Cassiren, 1. elcsapni, rangjától megfosztani a tisztet; 2. megsemmisíteni, elvetni valami ócska tárgyat; ein —, bevenni, beszélni, behajtani pénzt, váltót.

Castell, váracs.

Castramentation, tábornok, táborozási tudomány.

Catapulte, közhajító, követőgép.

Cateja, kopjaféle, hajítófegyver a gallok és teutonoknál.

Categorie der Montur, az egyenruha hordideje.

Cavalcade, kilovaglás.

Cavalier, uralgát (emelt gát az ordonyban, mely annak kettős védelmet ad, és magas helyzeténél fogva az előtért messze uralja).

Cavallerie, lovasság; — attafe, lovasroham; — batterie, lovasütég; leichte —, könnyű —; schwere, —, nehéz —; — division, lovasosztály; — escadron, lovasszázad; — ordonanz, — küldöncz, futár; — posten, — i órs; — regiment, lovas ezred.

Casus belli, hadok.

Central, központi; — bewegung, — mozdulat; — stellung, — állás; — werfe, — művek.

Centriren des Geschüß, központolni a löveget, (tűrtengelyét megkeresni, mely körül furatása közben forognia kell).

Centrum des Heeres, a sereg közepe, dereka, köge.

Cerniren eine Stellung, körülvenni, bekeríteni, vizárolni a várat.

Chablou Brett, mintadeszka.

Changer, váltani, átmenni egyik vihelyzetből a másikba (vívásnál.)

Character, jellem, rang, tisztség.

Charge, 1. tisztség; — n, — ek,

altisztek; — nperd, szolgálati ló. 2. lovasroham.

Chargiren, tüzelni, lovassággal megrohanni.

Chargirt, vsz. rohanj!

Charpie, tépés.

Chasseur, vadász; — d' Afrique, afrikai —; — à cheval, lovas — ok.

Chaussée, országút.

Chef, főnök; Generalstab —, vezérkari —; Artillerie —, tüzér —.

à Cheval Stellung, közvevőleges állás, az uton keresztben felállítás.

Chevauxlegers, könnyű lovasság.

Chifferschrift, jegyírás.

Choc, lökem, lökerő, lovasság összezecsapásánál.

Circularverordnung, körrendelet.

Circuliren lassen, köröztetni, körözendő.

Circularbefestigung, körerődítés, körerődítmény.

Circumvallation, körerődítmény; — sánc, — ési vonal.

Cisterne, víztartó.

Citadelle, fellegrvár, külvár, emelkedett helyen fekvő erőd.

Citation, megidézés.

Collateralwerke, szomszéd, segélyművek, melyek várharczban a megtámadott arcz szomszédságában fekszenek, és annak védelmére közreműködnek).

Colonne, oszlop, hadoszlop; zug —, szakasz —; division —, osztály —.

Colonnenangriff, oszloptámadás, roham oszlopképződésben; — formation, — alakulás, alakítás.

Colonnenlinie, oszlop-vonal (oly hadállás, melynél egy zászlóalj osztályai tömegekben fejlődési távolságra állanak egymástól); — ípise, az — éle, oszlopél; — ver-

- pflegsmagazin, mozgó élelmi tár;
— wege, csapatutak.

Combattant, harczoló; nicht —, nem harczoló.

Combiniren, egybevetni, összehelni;
— te Märfche, összelt menetek.

Comisbrod, katonakenyér.

Comité, bizottmány, műbizottmány.

Commandant, parancsnok; Compagni-, regiment —, század-, ezred —.

Commandement, deß vorliegenden Terrains, uralása az előfekvő térnek, l. Beherrschung.

Commandiren paráncsolni, parancsnokolni, vezényelni; — der General, parancsnokló tábornok.

Comandirliste, vezénylési névsor, sorozat.

Commandirung, vezénylet.

Commando, parancsnokság, vezénylet; übergeben, übernehmen das —, átadni, átvenni a —ot; — wort, vezényszó; auf — jeiu, vezényelve, vezényleten, kiküldve lenni; Streif —, portyázó had, csapat.

Commissär, biztos; Krieg —, had —.

Commission, bizottmány, bizottság.

Commodore, tengerésznagy (az Angoloknál).

Commode, vsz. pihenj!

Communication, közlekedés; — slinie, — i vonal.

Compagnie, század; Stärke der —, a ereje, létszáma; — Commandant, — parancsnok; — Front, — arcz; — weife, — onként.

Compass, l. Boussole.

Complet, teljes; — iren, kiegészíteni; — er Stand, — létszám; in —, nem teljes, hiányos.

Complot, összeesküvés.

Concav, homor.

Concentrisch, központi, központilag.

Concentriren, összevonni, összegyűjteni; — die Truppen, — a csapatokat.

Concept, fogalmazvány.

Conduct, halotti kíséret.

Conduite, viselet, magaviselet.

Conduiteliste, jellemzvény, a magaviseletet és képességet jellemző okmány.

Congedo, elbocsájtvány.

Conisch, kupos.

Conscription, összeírás.

Conscribirte, összeírottak.

Conserve-Fleisch, póthús (bádagszelenczékben elrakott főtt hús).

Consigniren, összevonni, együtt tartani a csapatokat.

Conspiration, összeesküvés.

Conspiriren, összeesküdni.

Constabler, pattantyús, tüzér.

Construction, szerkezet, szerkeztés.

Contagiös, ragályos.

Continent, szárazföld; — al Heer, — i hadsereg.

Contingent, hadjuttalék; évenkénti hadállomány.

Contravallationslinie, ellenerődítési vonal.

Contreadmiral, altengerésznagy.

Contre-approchen, ellen-közeledések; — batterie, — ütég; — escarpe, külsőlejt, előlejt; — escarp-gallerie, — lejtornác, (az előlejtben az árok védelmére készült, fedett réselt hely); — gallerie, — tornác; — garde, előgát (az ordony és vértgát előtt fekvő lövegvédelemre alkalmas mellvéd); — marche, — menet; — miniren, — aknázni; — ordre, — parancs.

Contribution, sarcz.

Controlle, ellenőrzés, ellenörködés, utánnézés, utánszámolás.

in Contumaciam verurtheilen, makacsság miatt, meg nem jelenés miatt, távollétben elítélni.

Contumazanstalt, vesztegintézet.

Convex, dombor.

Convoi, hadszervonat.

Coordonner, összehangoztatni, összhangzásba hozni.

Cordon, zárvonat, őrvonal.

Corporal, tizedes.

Corps, Armeecorps, hadtest; fliegen-des —, repülő, száguldó had; — geist, l. esprit de corps.

Corvette, iramhajó.

Cotoyren, oldalozni.

Coup de main, hadiesel.

Coup d'oeil, pillantás, éles pillantás, éles felfogás.

Coapé, l. Bogenfinte.

Coupirtes Terrain, l. Terrain.

Courbette, ágasgya, műjárat a magas iskolában, midőn a ló ágaskodva lépdél.

Courier, futár.

Courtine, kötgát, közgát, (a főgátonynak a két ordony közötti része); — punkt, — pont; — winkel, — szög.

Couvre-face, fe'gát, (az ordony és vértgát előtt fekvő, egyedül gyalogsági védelemre alkalmas mellvéd.)

Cravate, nyakravaló.

Creneaux, lörések.

Creneliren, löréselni.

Crenelirte Mauer, löréselt, lörésekkel ellátott fal.

Crepiren, az ürlövetek szétpattanása.

Crête, orom; — nlienie, — vonal.

Crochet Stellung, horogállás, horogosállás.

Croissement, csavarítás, le-, feles-

varítása az ellen pengéjének a felső fekvésből az alsóba, az alsóból a felsőbe (vívásban.)

Croissez, vsz. csavaríts!

Croquiren, vázolni (földszinrajzot.)

Croquis, vázrajz, földszinrajzi vázlat.

Croupade, szökdeny, műjárat a magas iskolában; a ló ágaskodva szökdösik előre.

Culturegegenstände, művelési, földművelési tárgyak.

Cuvette, árokkatlan, vizárok a várművek főárkában.

Cürass, vért; — ir, — es.

Cylinder, henger.

Cylindro-ogivale, Form der Langgeschosse, a hoszlövetek hengerdedkúpos alakja.

Cisterne, víztartó.

Czapka, csapka.

D.

Damascener - klinge, damaskusi penge.

Damasciren, damaskolni.

Dampf, 1. gőz; 2. keh (ló betegség).

Damm, töltés; — weg, — út.

Dampfabzüge, gőszellentyűk, boltonyokban a füst kivonására.

Dampf-geschütz, gőz-löveg; — mine, — akna.

Debandage, szétszórátás, szétveretés; en —, szétszórva, szétverve.

Debloquer, l. Entsetzen.

Deborder, túlszárnyalni.

Debouché, a szorulat torka, kijárat.

Debouchiren, kibontakozni, előtörni a szorulathból.

Decharge, sörtüz; zur General — fertig, vsz. sortüzeléshez kész!

Decimiren, tizedelni.

Deckbalken, fedőgerendák (gátla-
kokban).

Deckblinde, fedőpaizs, hengerko-
sár, (az árkászok fedezésére
szolgáló fedvények a viárok
ásásánál.)

Deckel bei Steinmienen, fenéklap
köszörő aknáknál; — wagen, fe-
deles kocsi.

Decken, fedezni; — die Straßen, az
oldalakat —; vsz. fedezni!

Deck-faschine fedő-rőzse; — mit-
tel, — eszközök; — rasen, fedő-
hant, hanttéglá.

Deckung, fedezés; — der Truppen,
a csapatok — e.

Deckwerk, fedmi.

Defensions-geschütz, védelmi lö-
ved; — laffette, — talp, vártalp;
— linie, — vonal.

Defensiv, védelmi, védelmileges;
— feld, védelmitér.

Defensive, védelmi, védelmileges
die —, védelmilegesség (midőn
szigorúan csak a védelemre szo-
ritkozunk); offenjive —, támadó-
lagos védelmilegesség, támadó-
lagos védelem; (midőn a védel-
met támadólagos visszaesapások-
kal kötjük össze); fídj — verlfal-
ten, védelmi, védelmileges maga-
tartást követni; in der — verblei-
ben, — ségben maradni.

Defensiv-Allianz, védszövetség; —
flanfen, védelmi oldalak; — ftef-
lung, — állás.

Defensives Verhalten, védelmi, vé-
delmileges magatartás.

Defilé, szorulat; — gefecht, — i
harcz; harcz a — ban.

Defilement, föllebbítés, színvonalo-
zás, (egy színvonalba hozása a
mellvédnek, és azon ennél maga-
sabbban fekvő pontnak, honnan a
mű belseje belátható.)

Defilementsebene, föllebbítési,
színvonalozási (képzelt) sík.

Defiliren, 1. föllebbíteni, színvona-
lozni; 2. ellépni, elléptetni.

Defilirung, elléptetés; jur —, vsz,
elléptetéshez.

Dégager, váltás, váltva szűrés (vi-
vásban.)

Degen, egyenes kard; — gefäß,
kardmarkolat; — ftinge, — penge;
— fuppel, — kötő; — fcheide, —
hüvely; — fpíße, — hegy; — fídj,
— szűrés.

Degradiren, letenni, rangtól meg-
fosztani

Degradirung, letétel, rangtói meg-
fosztás.

Deichsel, rúd; — arme, — szár-
ak; — pferd, — as ló; — trag-
ftrich, — hordókötel.

Decoration, díszítmény, érdemjel.

Deliquent, bűnös, vétkes, rab.

Delogiren, kiszorítani, kiverni

Delphinen, fűlek a lövegesön (an-
nak könnyebb kezelésére.)

Demarcationslinie, határvonal.

Demaskiren die Batterie, leleplezni
az üteget.

Demi Cercle, len-kin, alul-kivül (az
alsó külső testrészt felé irányzott
fekvése a pengének; harmadik
kézhelyzet, vívásban).

Demission, lemondás; — einreden,
— t beadni.

Demobilisiren, mozgositlanítani.

Demoliren die Festungswerke, lerom-
bolni a várműveket.

Demolirungsmine, romboló akna.

Demonstration, tüntetés, hadtü-
ntetés, áltámadás.

Demontir-batterie, romboló üteg;
— fchuß, — lövés.

Demontiren, rombolni, lerombolni.

Demoralisiren die Truppe, le-

hangolni, megfélemlíteni, elerközteleníteni a csapatot.

Deployiren, fejlődni, bontakozni; — lassen die Truppen, a csapatokat fejlődteni, bontakoztatni.

Depôt, tár, raktár, szertár, állandék; — Bataillon, pótzászlóalj; — Escadron, pót század.

Depressions-lafette, homlító, homlítási talp; — winckel, homlítási szög.

Deranger, megzavarni az ellent, kicsapni az ellen kardját a vihelyzetből (vivásban).

Derivation, l. Deviation.

Deroute, felbomlás, szétveretés, tönkre veretés, megfutamlás, vereség.

Desarmiren, lefegyverezni, kiűtni a fegyvert az ellen kezéből (vivásban).

Désarmer, l. Desarmiren.

Descente, lejárát.

Deserteur, szökevény.

Desertion, szökés.

Desertiren, megszökni.

Detail, részlet; — aufnahme, — es fölvétel; — zeichnung, — rajz.

Detailliren, részletezni.

Detachment, különítmény, szakitmány, vezénylet; — commandant, a — parancsnoka.

Detachiren, elkülöníteni, elszakítani, elvezényelni.

Detachirte Truppe, különített, elszakított, vezényelt csapat.

Detonation, fellobbanása a lőpor-nak.

Developpement, fejlődés.

Deviation, l. Abweichung.

Diagonalmarch, résuntmenet.

Dicke der Brustwehr, a mellvéd vastagsága.

Dienen, szolgálni; — in der Armee, — a seregben.

Dienst, szolgálat; der innere —, belső —; der äußere —, külső —; im — e sein, — ban lenni; den — commandiren, a — ot vezényelni; — fanzlei, iroda (század, ezrediroda).

Dienst-alter, szolgálati-idősség; — brief, — levél; — eid, — eskü; — eifer, — kézség; — es-Correspondenz, — levelezés; — es vordruckt, — szabályok, előírások; — es Zulage, — potlék; — fähig, szolgálatképes; — gang, a szolgálat menete; — frei, szolgálatment; — gewalt, — hatalom; — jahr, — év; — leistung, szolgálat-tétel; — pferd, — ló; — pflicht, — kötelesség, kötelezettség; — reglement, — szabályzatok; — roster, vezénylési sorozat; — schreiben, — irat, átirat; — stand der mann-schaft, des Regiments, a legénység, az ezred létszáma, állmánya; — verbreiten, — vétség, áthágás; — zeichen, — jel; — zeit, — idő.

Dimension, mérv, méret.

Diopter, irányzó; — fernrohr, irány-távcső; — kreuz, iránykereszt; — lineal, irányvonal; — quadrant, — negyedlő —.

Dippel, csap, köldök.

Direction, irány; — slinie, — vonal; — spunkt, — pont; — veränderung, — változtatás; die — hat die erste Compagnie; az — t az első század tartja; marsch —, menet —.

Director, igazgató; artillerie —; tü-zéri —, a tüzérség — ja; — der Pulvermühlen, und Salpeterminerien, a lőpormalmok, és salétrom-tisztáló intézet — ja.

Disciplin, fegyelem.

Disciplinar-Compagnie, fegyelmi-század; — gewalt, — hatalom, büntetési jog; — strafe, — büntetés; — vorgehen, — vétség; — ver-

fahren, — eljárás; im — Wege ab-
fahren, — úton megbüntetni.

Disciplinirte-truppe, fegyelmezett
csapat; un —, fegyelmetlen csa-
pat.

Dislocation, helyiség; — der Trup-
pen, a csapatok — e, elhelyezése;
— s Arrest, — i börtön.

Dislociren, die Truppen, elhelyezni
a csapatokat.

Dispensiren Semanden vom Dienste,
fölszabni valakit a szolgálattól.

Disponibel, számfölötti, rendelke-
zés alatt álló.

Disponibilität, számfölöttiség, ren-
delkezés alattiság; — sgehalt, ren-
delkezés alatti fizetés.

Disponiren, intézkedni, rendelke-
zni; — mit den Truppen, — a csa-
patokkal.

Disposition, intézkedés; Marsch —,
menet —.

Distanz, táv, távol, távolság; — be-
urtheilen, a távolságot megbecsülni;
— nehmen, távolságot venni.

Distanz-beurtheilung, távbecsü-
lés; — messer, távmérő.

Distinction, kitüntetés; — szeichen,
— i jel.

Divergirende Linien, szétágazó vo-
nalok.

Diversion hadtüntetés, megkerü-
lés, betörés.

Division, osztály (két század), had-
osztály (két három dandár); Flot-
ten —, uszahad, tengeri hadosz-
tály.

Divisionär, hadosztályparancsnok.

Divisions-general, osztálytábornok;
— Feuer, osztálytűz; — park,
hadosztály telep.

Docke, gyártómedence, műrév (ha-
jó gyáraknál).

Dollman, dolmány.

Dominiren, l. Beherschen.

Doppel-Batterie, kettős-üteg; —
colonne, — oszlop; — flinte, —
fegyver; — gespannt, — fogat; —
posten, — őr; — reihe, — rend; —
rotte, — tag; — sappe, — árka; —
schritt, — lépés; — schuß, — lövés;
mit — reihen rechts, um, vsz. kettős
rendekkel jobbra, át!

Dorf, falu, helység

Dorfvertheidigung, faluvédelem.

Dragoner, dragonyos; der — am
Waffenroß, csatlány, vállfity az
egyenyruhán.

Drathlauf, sodronyeső.

Drill, csavarodás, a fegyver voná-
sainak csavarodása.

Drängen, nach der Mitte beim Front-
marsch, szorulni a közép felé arcz-
menetnél; — nach dem Feinde, szo-
ritani, üldözni az ellent, nyomá-
ban lenni az ellennek.

Dreh-bolzen, forgó-nyelv, (a gá-
tóny talp padlatteretén); — punkt,
— pont, (az ágyúnál); — flinte,
— fegyver; — thor, — kapu.

Dreidecker, három emeletes hajó.

Dreieck, háromszög; strategisches —,
hadászati —.

Dreimaster, három árboczos hajó.

Dreipfünder, háromfontos (lőveg).

Dreischneidig, háromélű (szu-
rony).

Dressiren, oktatni az ujonezokat,
betanítani, idomítani a lovat.

Dressur, oktatás, betanítás, ido-
mitás.

Drillen, l. Dressiren.

Droll, l. Drill.

Druckkraft, nyomóerő.

Drüse, mirigy; verächtliche —, gya-
nus —.

Duell, párbaj; — ant, — t vivó.

Dunkelarest, sötétbörtön.

Durchbrechen, keresztültörni, át-
törni.

erőszakolni; — die Schlachtfeldordnung, — a harcrendet.

Durchdrücken den Abfaß, lenyomni, keresztül nyomni a sarkot kengyel nélküli lovaglásnál. A test súlyát az egyensúly megtartása végett a sarokba eresztetni.

Durchfallen, der Stange, hátraesése a zablaszáraknak, hosszára eresztett állandó láncz nál.

Durchfechten, kivívni valamit, köröszül törni, magát kivágni.

Durchgehen, megszökni; sein Pferd ging durch mit ihm, lova elragadta.

Durchlass, nyílás, áteresztő (hidon) zsilipen).

Durchmarsch der Truppen, átmene- te a csapatoknak.

Durchmesser, átmérő; — der Geschütze, a lövegek — je.

Durchschlagen, sich, keresztül- vágni magát.

Durchschnitt, átmetszet.

Durchschnittenes Terrain, átszelt, beültetett tér.

Durchschnitts-fläche, Linie, Punkt, átmetszeti sík, vonal, pont.

Durchstechen das Bündel, átszúr- ni a gyulukat.

Durchstreifen die Gegend, becir- kálni, beportyázni a vidéket.

Durchwaten den Fluß, átgázolni a folyót.

Durchziehen, átvonulni; — mit Truppen durch eine Gegend, — csapa- tokkal egy vidéken.

E

Ebbe, apály, die — und Fluth zur Schiffahrt benützen, az ár-apályt a hajózásra felhasználni.

Eben, sík, sík föld, sík terület, sík- ság.

Ebene, síkság, lapály, sík; — schiefe

—, ferde sík, lejtő; bedeckte —, fe- dett, benőtt —; durchschnittene —, átszelt —; jumpfige —, posvá- nyos —.

Ebnen, egyengetni, vizirányossá tenni egy tért.

Echelon, lépcső; — artig, lépcső- zetesen, lépcső alakban, l. Staffel.

Echiquier, kockás tábla; en —, kockázva, kockázott állásban.

Eclairer, bekalóztatni, becirkálni.

Eclaireur, csatár; — cours, czirká- lók.

Economie, gazdálkodás, gazdaság, — der Kräfte, az erőkkeli gazdál- kodás, a csapaterőknek ügyes kezelése, felhasználása.

Eggen, boronák, mint közeledési akadályok.

Ehren-bezeigung, tiszteletadás, tisz- telgés; — gericht, becsületbírótság; — wache, tiszteletőrség; — zeichen, kitüntető jel.

Ehrgefühl, becsületérzés; militäri- sche —, katonai —.

Eid, eskü; — leisten, esküdni, meg- esküdni, az —t letenni.

Einberufen die Urlauber, behívni, berendelni a szabadságosokat.

Einberufung, behívás, berenbelés.

Eindeckungen der Geschütze; löveg- fedezetek, fedett lövegállások.

Eindringen auf den Gegner, rátörni az ellenre; — der Geschütze, lenyo- mulása a löveteknek.

Eindringungstiefe des Geschützes, benyomulási mélysége a lövetnek.

Einfahren, behajtani, behúzódni, bevonulni a vonalba, (kellő távol- ságra egy kocsit a másiktól).

Einfahrt, bejárat.

Einfall in feindes Land, benyomu- lás, betérés ellenséges földre.

Einfallswinkel, lecsapási-, leesési-, szög.

Einfassung eines Platzes, egy hely kerítése, teste; — s Rotten, bekerítő tagok.

Einfriedungen, ihre Herrichtung zur Bertheiligung, falkerítések elkészítése védelemre.

Einführen das Projektile in die Bohrung, beletenni a lövetet a furatba; — vsz. (die Canone), előre, hátra tolni! (az ágyút).

Eingang, bejárat.

Eingehender Winkel, beeső szög.

Eingreifen in die Räder, megragadni a kerekeket, vsz. előre tolni!; — in das Gefecht, harczra kelni.

Einheit, egység; taktische —, harczászati —; (zászlóalj, lovas osztály, üteg); — égesz, — es lövet; — geschütz, — es löveg.

Einlaufen lassen, beleszalajtani (az ellent saját pengénkbe, vívásnál).

Einlegen der Kasenriegel, felrakása a hanttégláknak.

Einlothzange, mérővilla.

Einemündung, beszakadás (egy folyóé a másikba), torkolat (folyam beleömlése a tengerbe).

Einnahme einer Festung, egy vár bevételé.

Einnehmen, bevenni; — eine Festung durch Leiterersteigung, hágcsókkal venni be a várat, mászni meg a falakat; — die Sägel, bevinni a vitorlákat.

Einpacken die Gewehre, berakni, elrakni a fegyvereket.

Einquartieren, beszállásolni.

Einquartierung, beszállásolás; — égesz, szálláspénz; — éjettel, szállásjegy.

Einrangiren, sorakoztatni nagyság szerint.

Einreihen, beosztani, besorozni.

Einreissen die Batterien, lerontani az ütegeket; die Desertion ist ein-

gerissen, a szökések lábra kaptak, — gyakoriak.

Einrichten das Geschütz in die Schusslinie, beigazítani a löveget a lövonalba; sich einrichten in die Frontlinie, beigazodni az arcvonalba.

Einrücken, beállani, haza térni; — lassen die Truppen, beállítani, haza küldeni a csapatokat; — in die Caserne ins Lager, betérni, bevonulni a laktanyába, a táborba.

Einrückung, beállítás.

Einsatz, horhos, hegynyak.

Einschiessen das Gewehr, belőni a fegyvert

Einschiffung, hajóraszállítás; — von Truppen, csapatoknak — a.

Einschliessen eine Festung, bekeríteni, vizárolni a várat.

Einschlieszung, l. Blocade.

Einschneiden Scharten in die Brustwehr, bemetszeni lőrésüket a mellvédbe; sich — in die Contre escarpe, bemetszeni magát a külső lejtőbe; rückwärts —, hátrametszeni, hátú átmetszeni, (fölvételnél).

Einschnitt, bevágás; — für die Mittelachse in den Laffettenwänden, — a középtengely számára a talpban; — des Glacis, a sikam — a, (mély út) mely a gyűlöhelyekhez vezet.

Einschwenken, bekanyarodni; — eine Pontonbrücke, bekanyarítani egy hajóhidat.

Einsetzen die Granaten in den Hölzerne Spiegel, berakni, behelyezni a pattanty a fafenékbe (a régi hosszú taraczkoknál.)

Einstellen das Feuer, megszüntetni a tüzet; Feuer —, vsz, tüzelést szüntesd meg!

Eintheilen die Compagnie, beosztani a századot.

Eintheilung eines Heeres, egy sereg beosztása, szervezete; — der Chargen, a tisztségek beosztása.

Eintreten, belépni; — der Chargen in die Front, a tisztségek belépése a sorba.

Eintritt in den Militärdienst, belépés a katona szolgálatba.

Einüben, das der Rekruten, az újonczok begyakorlása.

Einverständniss mit dem Feinde, egyetértés az ellennel.

Einziehen die Schildwache, bevonni, leléptetni az őrt; — die Segel, bevonni a vitorlákat; fundschaften —, tudósításokat kapni, hírt venni.

Eisen, vas; Guss —, öntött —; Schmied, — vert —; Glüh —, izzó —; — oxyd, — éleg; — Bohrer, vas furó; — Draht, — sodrony; — geräthe, — eszközök; — gießerei, — öntöde; — munition, — lőszer; — platte, — lap; — rost, — rozsdá; — strafe, — báni büntetés.

Eisenbahn, vasút; — farte, — i térkép.

Eiterband, genyszalag.

Elasticität, rugonyosság.

Electricität, villanyosság.

Electrisiren, villanyozni, megvillanyozni.

Electrisirmaschine, villanygép.

Electromagnet, villanydelej; — trijfer Telegraph, — es táviró.

Electromagnetismus, villanydelejesség.

Elementartaktik, elemi harcászat.

Elemente der Taktik, a harcászat elemei.

Elevation, emelés; — der Geschütze, a lövegek emelése, nagy távolságokra lövésnél.

Elevations-schuss, emelt lövés; — winkel, emelési szög (az irány-, és úrvonal által képezett szög).

Eleve, tanonc.

Elviren das Geschütz, emelni a löveget, emeléket adni a lövegnek.

Elite-Truppe, diszcsapat.

Ellipse, pete.

Elliptisch, pete alakú.

Embuscade, les.

Empfangschein, nyugta, vévény.

Empörung, lázadás, zendülés.

Empörungsgeist, lázadási szellem a csapatok között.

Einseite, kerülék, egy erőditett hely főkerítési vonala, az azt bekerítő főgátöny.

Ende der Truppe, a csapat vége.

En débandage, l. Débandage.

Endgeschwindigkeit, der Kugel, végsebessége a golyónak.

Endprofil, végváz (a mellvédé).

Enfilade, műsor, várműsor, hosszú várművonal.

Enfiliren, oldalozni, oldalt löni; — ir Batterie, oldalozó üteg.

Engagement, 1. harcba keveredés; 2. érintése az ellen fegyverének (vivásban), érintkezés, (kölesönös a vívfegyverekkel, karddal vagy vitérrel, a viváshoz kiállásnál); — hand hauen, belső karvágás (vivásnál).

Engagiren, 1. harcba keveredni, megkezdeni a harcot; 2. érintkezni, érinteni az ellen fegyverét.

En gard, viállás, előállítás, viváshoz kiállítás.

Engpass, szoros; dessen Ausgang, kijárata, torkolata.

Enroliren, besorozni.

Entern, felkapaszkodni az ellenséges hajó fedélzetére saját hajónkról; azt vethorgokkal saját

hajonkhoz vonni, és személyzetével megbirkózni.

Entfernen sich, von der Operationslinie, eltávolozni a működési vonaltól.

Entfernung, táv, távol, távolság; — en messen, — okat megmérni; schätzen, megbecsülni.

Entladen ein Gewehr, ein Geschütz; kiüríteni a fegyvert, a löveget, das — hat sich entladen, a fegyver elszült.

Entlassen die Mannschaft, elbocsájtani a legénységet.

Entlassung, elbocsájtás; — schein (— certificat), — jtvány.

Entmasten das Schiff, leárbocozolni a hajót.

Entmuthigte Truppe, bátortalan, lehangolt, megfélemlített csapat, had.

Entsatz, felmentő sereg; — truppen, — had, — csapatok.

Entsetzen eine Festung, felmenteni a várat a vívás alól.

Entwaffnen eine Truppe, eine Festung, fegyveresen, lefegyverezni egy csapatot, várat, hadifoglyokat.

Entwässern den Graben, vízteleníteni, lecsapolni az árkot.

Entwässerungsgraben, csapárok.

Entwerfen einen Plan, tervet készíteni, tervelni.

Entwickeln, fejlődni, bontakozni.

Entwicklung, fejlődés, bontakozás, — einer Colonne, egy hadoszlop fejlődése.

Entwurf, tervezet, vázlat; — eines Planes, egy terv vázlata; — des Umrisses, a kerület; —; — über den Bedarf an Zeit, und Arbeiter, az időben és munkásokban szükséglet kimutatása.

Entzündung des Pulvers, a lőpor meggyulása, föllobbanása.

Enveloppe, burkonymű (az ordony és vértgát előtt fekvő, össze-kapcsolt előgát és fedgát).

Epaulement, oldalvéd.

Epaulette, vállbojt.

Equipage, hadszervonat, hidkészlet.

Equipirung, egyenruházat; — s Commission, — i bizottmány.

Equitation, lovagló iskola, lovarda, lovardászat, — s Course, — i tanfolyam; — ist, lovardász, (ki lovardászati tanfolyamot végzett).

Erbauen Schanzen, építeni, rakni harezgátakat.

Erbeuten, zsákmányolni, martalékkul ejteni.

Erd-aufschüttung, föld-felhányás; — feltöltés; — arbeiten, — munkálatok; — aushebung, kiemelése, kiásása, földhányása a földnek; — oberfläche, földszin; — boden, föld; — bohrer, — fúró; — damm, — töltés; — enge, — szoros; — förmerei, — mintázás; — faß, — zsák; — stöpel, — sulyok; — wall, — gát; — werfe, — művek; — winde, cseplesz, vontatócsiga; — hügel, — hantok; — junge, — nyelv.

Ergänzen, kiegészíteni; — die Regimente, — az ezredeket.

Ergänzung des Heeres, kiegészítése a seregnek.

Ergänzungs - bezirk, kiegészítő, hadkiegészítő, hadállító terület; — mannschaft, — pótlegénység; — pferde, pótllovak.

Ergeben sich, megadni magát; — auf Gnade und Ungnade, kegyelemre —.

Ergreifen, megragadni.

Ergreift die Patrone, vsz. töltényt végy; — die Requisiten, lövegszert

- ragadj!; — den Säbel, kardot ránts!.
- Erhöhen**, fölemelni.
- Erhöhte Batterie**, emelt üteg; — r Schuß, — lövés.
- Erhöhung**, magaslat, magosbitás; — der Brustwehre, a mellvéd föl-emelése, magosbitása (a süveg); — eines Werkes, l. Aufzug; — s. winkel, emelési szög.
- Erkenntniß**, határozat; rechtliches —, bírói —, haditörvényszéki —, ítélet vagy végzés.
- Erkennungszeichen**, megismerési jel.
- Erklären**, nyilatkozni; die Truppen erklärten sich für die Unabhängigkeit, a csapatok a függetlenség mellett nyilatkoztak.
- Erlaubniß**, engedély; — zettel, — lap.
- Erledigen** ein Geschäftsstück, elintézni egy ügyiratot.
- Erleichtern**, megkönnyíteni; — den Truppen den Übergang über einen Fluß, — a csapatoknak az átkelést a folyón.
- Erobern**, elfoglalni, bevenni; — mit Sturm eine Festung, egy várat rohammal —.
- Eroberung**, elfoglalás, bevétel, megvétel.
- Eroberungskrieg**, foglalási harc.
- Eröffnen** das Feuer, megkezdeni a tüzet, tüzelni kezdeni (a viütegekből a várharcban; az ütközetben); — die Laufgräben, — a víárkokat.
- Eröffnung** des Feldzuges, megkezdése a hadjáratnak.
- Errichten** ein Regiment, felállítani egy ezredet.
- Errichtung** von Breiforps, szabad-csapatok felállítása.
- Ersatz**, segély, segélyhad, póthad — mann, helyettes; — mannschaft, pótlegénység.
- Erschieszen lassen** Jemanden, agyon lövetni, föbe lövetni valakit.
- Erschütterungs-kreis**, megrendülési, rengési-kör; — linie, — vonal, (aknáknál).
- Erstechen**, agyonszúrni.
- Ersteigen** die Breische, megmászni a rést.
- Ersteigung** der Breische mit Leitern, a rés megmászása hágesók segítségével.
- Erstürmen**, rohammal bevenni.
- Erstürmung**, rohammal bevétel.
- Ertheilung** von Befehlen, parancsok kiadása.
- Ertrag** eines Gewehres, l. Schussweite.
- Erweiterung** der Schießcharten, megszélesítése a lövéseknek; — s. bohrer, nagyobbító fúró (a löveg ürének haladélagos nagyobbítására, kivájására).
- Erz**, ércz, l. Bronz.
- Erzeugen**, készíteni, gyártani, előállítani.
- Erzeugung** von Munition, lőszerkészítés.
- Erziehungshaus**, növelő intézet, katona növelde.
- Escadre**, hajóraj (több, egy parancsnokság alatt álló hadihajó).
- Escadron**, lovasszázad; — chef, század parancsnok; — s. intervale, századköz.
- Escarpe**, lejt, belső lejt (a mellvéd előtt fekvő ároké); — s. mauer, — fal; — gallerie, — tornác.
- Escarpiren**, lejtezni, (a lejtet a szeldelő ásóval simára metélni).
- Esecrte**, kíséret.
- Esplanade**, előtér, a vársíkam előtt elterülő sík tér.

Esprit de corps, testületi szellem.
Ess, doppeltes am Bischer, kettős S a törlön.

Essschale, evőtál.

Estandarte, lobogó, zászló (lovasságé).

Etappe, napiút, állomás; — nportion, uti adag, — nstation, napiútállomás; — nstraße, élelmezési út, — nzulage, utipótlék.

Evidenz, nyilvántartás; Urtauber, — haltung, a szabadságosok — a.

Evolution, mozgalom; — egeschwader, — i hajóraj.

Excentrisch, középküli; — e Grunaten, — pattanyok (melyeknél a vas erőssége a gyulyuknál a leggyengébb, annak átellenében a legerősebb).

Execution, végrehajtás; — des Urtheils, az ítélet — a.

Exerciren, gyakorolni; — die Truppen, — a csapatokat; — mit den Geschützen, — a lövegekkel.

Exercir-geschütze, gyakorló lövegek; — montur, — öltöny; — kunst, gyakorlási művészet; — lager, gyakorló tábor; — meister, gyakorlász, hadgyakorlász; — patrone, — töltény; platz, gyakorlótér; — reglement, — szabályzat.

Exercitien, gyakorlatok.

Exhibiten - **Protocoll**, kivonatikönyv.

Ex officio, hivatalból.

Expansion, feszülés, kifeszülés.

Expansivgeschoss, feszlövet (önburkonyonnyal ellátott lövet, mely a lövésnél a furat vonásaiba beleszorul, belefeszül, és a lövetet forgásba hozza).

Expeliren, elküldeni, kiadni.

Expedition, 1. hadküldetés, hadrándulás, hadvállalat, portyázat.

2. kiadás, elküldés; — escorpé, küldött had, kiküldött had.

Experiment, kísérlet; Artillerie — e, tüzéri — ek.

Explodiren, fellobbanni, szétpattanni.

Explosion, fellobbanás, szétpattadás.

Exploration, portyázat, hadkutatás.

F.

Face eines Bastions, az ordony arezvonala.

Fach im Munitionskasten, fiók, rekesz, a lőszerládában.

Faden, fonal (hoszmérték); — freuz, hajszálkereszt (az iránytávcsőben, 1. Diopter).

Fahne, zászló, lobogó; — neid, — eskü; — gasse, — uteza (a táborban); — n Offizier, — s tiszt; — nrotte, — tag; — wache, — őrség; — nträger, — tartó; — nweihe, — szentelés; die weihe — ausstecken, kitűzni a fehér — t; sich zur — begeben, a — alá gyülekezni.

Fähre, dereglye, komp, hidas.

Fahrende Artillerie, hajtűtüzérség.

Fahren, hajtani, kocsizni, hajózni.

Fahr-geleise, kerékvágás; — fanonier, hajtűtűzér; — schule, hajtiskola, hajtászat; — übung, hajtgyakorlat, (ágyúkkal kocsizás a lovardában); — wasser, hajózható víz, járt víz; — zeug, hajtű, jármű, úszmű; — zügel, — gyeplő, — szár.

Fall, esés; — der Brustwehrkrone, a mellvédtetőzet — e; — brüfte, dobogó.

Fällen das Bajonet, szuronyt szegezni; Fällt das Bajonet, vsz. szuronyt szegezz!

Faschine, rözse, galyhenger; —

nbanf, — pad; — nmeffer, — kés;
— Befleidung, — felruházás; —
blende, — vakla.

Fassen, átvenni, kivenni; Brod —
Bourage —, — a kenyeret, a ta-
karmányt.

Fassung, átvétel, kivétel, kiosztása
az érlelmi szereknek.

Fatiquen, fáradoalmak.

Fausse braye, algát, (az ordony és
közgát előtt fekvő, ezeknél ala-
csonyabb gátmű).

Fechtart, harezmodor; geſchloſſene,
—, zárt —; zerſtreute —, szétszórt
—; — ſchule, vívoda.

Fechten, vívni; — in geſchloſſener,
in zerſtreuter Art, zárt, szétszórt
rendben harezolni.

Fechter, vivó; rechts —, jobb —;
links —, bal —.

Fechthandschuh, víkesztyű, vivó-
kesztyű.

Feder, toll, rugó, rugony; — buſch,
toll, forgó; — ſchraube, — csavar.

Fehlſchuſſ, elhibázott lövés, hib-
lövés; — ſtoß, — szurás.

Feind, ellen, ellenség; — liſche Trup-
pen, — es csapatok; — es Ufer,
ellenpart, tulpart; — liſcher An-
griff, — támadás.

Feindseligkeiten, ellenségeskedé-
sek; beginnen, einſtellen die —,
megkezdeni, megszüntetni az
— et.

Feld, mező, hareztér; ſzántóſzöld;
daß — behaupten, a hareztért meg-
tartani, annak ura maradni; inß
— gehen, háborúba menni; daß
— räumen, a hareztért földadni;
im offenem — e ſich halten; nyiltté-
ren tartani magát; im — ſein, há-
borúban, hadjáratban, a harezté-
ren lenni; inß — rücken, háborúba,
harezba menni; dem Feind aus

dem — e ſchlagen, az ellent nyiltté-
ren megverni.

Feld-abbachung, sika; — apothek-
fe, tábori, mezei gyógyszerár; —
archiv, tábori okmánytár; — artill-
erie, sika tüzérség; — auſrüstung,
tábori, hadifelszerelés; — bäckerei,
tábori sütőde; — baſſofen, — sütő-
kemence; — batterie, sikaűteg; —
beſteſtigung, sikerődtimény; — be-
ſteſtigungſuſt, — erődtítészet; —
beitrag; tábori pótlék; — bett, tá-
bori ágy; — binde; tábori szalag;
— brücke, tábori hid; — brüden-
bau, — hidászat, — hidépítészet,
— hidépítés; — dienſt, tábori szol-
gálat; — equipage, l. train; — état
eines Regimentſ, hadilétszáma egy
ezrednek; — flaſche, tábori ku-
laes; — flüchtig, szökevény; — ge-
päck, tábori podgyász; — geräthe,
— szerek; — geſchrei, tábori jel,
hadi jel; — geſchütz, sika löveg; —
gewaltiger, törzsporkoláb; — got-
teſdienſt, tábori iſtenitiſzetelet; —
graben, mezeiárók; — herr, vezér,
hadvezér; — herrnſuſt, hadvezér-
let, kadvezérletiművészet, a had-
vezérlet tana; — hütte, tábori
kunyhó; — jäger, futár, — vadász;
— ingénieur, tábori mérők; — fa-
none, sikaágyú; — inſtruction, tábori-
utasítás; — kanzlei, tábori iroda;
— kaſſa, tábori pénzár; — friegs-
commiſſär, tábori hadbiztos; —
friegſzahlmeyſter, tábori fizetőtiſzt;
— fűde, tábori honyha; — laſſette,
sikaalp; — laſer, tábor; — manö-
ver, harezgyakorlat (midőn a csa-
patok egymás ellenében föállit-
va, ſzinlelt ütközetet vívnak); —
marſchal, tábornagy; — marſchal-
lieutenant, altábornagy; — meſſe,
táborimise; — müße, táboriſüveg;
— operation, hadműködés; — pa-

ter, tábori lelkész; — post, tábori posta; — presse, tábori nyomda; — proge, síkbőröcz; — probiant-wejen, tábori ételmezérség; — regiment, hadilábon álló ezred; — ruß, l. — geßrei; — schanze, harc-zgát; — schlacht, szárazföldi ütkö-zet; — schmid, tábori kovacs-mű-hely; — seßel, tábori szék; — spi-tal, táborikóroda; — stecher, táv-eső; — stuf, síklöveg; — superior, tábori főlelkész; — telegraph, tá-bori távirat; — truppen, harczo-ló csapatok; — übung, harcgya-korlat (egymás ellen felállított csapatokkal, az alkalmazott har-czászat alapelvei szerint); — ver-baltung —, harcztatás, hadbani magatartás; — verpflegung, tábori ételmezés; — vicariat, tábori lel-késztség; — wache, táborőr; — we-bel, őrmester; — weg, mezei út; — werf, sikeröditmény, harcztgát; — zeichen, tábori jelvény; — zeug-amt, hadszerérség; — zeugmeister, táborszernagy; — zug, hadjárat; — zugßplan, hadi terv; — zulage, hadipótlék.

Felge, keréktalp.

Felsensprengen, sziklarepesztés.

Fernrohr, távcső.

Fertig (zum Feuern), vsz. tüzelni, kész!

Fessel, csüd; schwaß geßeßteltes Pferd, gyenge esüdő ló.

Feste, erősség.

Festland, szárazföld.

Festsetzen sich, magát befészkelni; der Feind hat sich festgesetzt, az ellen befészkelte magát.

Festung, vár; — ersten etc. Ranges, első sat. rendü vár; regelmäße —, rendes, szabályos; — unre-gelmäße —, szabálytalan —.

Festungs-arrest, vár-börtön; — ar-tillerie, — tüzérség; — batterie, — üteg; — bau, — építés; — bau-fuß, eröditészet, váreépítészet; — compagnie, — század; — geschüß, — löveg; — krieg, — harc; — laßette, — talp; — jästem, — rend-szer; — wall, — gátöny; — werfe, — művek.

Feuer, vsz. tűz!; — der Artillerie, tü-zérségi; — beßreichendes —, sodritó —; einjeln —, egyes, egyenkénti —; flandirendes —, oldalozó —; geßenttes —, homlított —; glieder —, sor; — lebhaßtes —, élénk —; schnell —, gyors; — schrägeß —, ré-sunt —; erwidern das —, viszo-nozni a — et; — geben, tüzet adni, tüzelni; dem feindlichen — außge-ßeß sein, tüzben állani, ez ellen tü-zének kiteve lenni; das feindliche — zum schweigen bringen, az ellen tüzet elnémitani.

Feuer-ballen, világító golyó, — test (mossárból lött, lassú tüzzel égő világító test); — feß, tüzmentes, tüzhatlan; — geschüß, tüzharc (lő-völdözésből álló harc); — gewehr, tüzfegyver; — lärm, tüzvészaj; — leitung, — vezetés; — linie, — vonal, (belső oromvonal a mell-véden).

Feuern, tüzelni; zum —, vsz. tüzel-ni! tüzeléshez készülj! (tüzérség-nél); über die Wand —, löpad-ról —, löni; lageweise —, ösztüzet adni, soronként —.

Feuer-piquet, tűzörség; — reserve, — tartalék; — schiß, gyújtó hajó; — schloß, fegyverszerszám; — schlund, löveg; — signal, tüzjel.

Figur, alak; erzjir — en, gya-korló — ok.

Finte, csel (vivásnál); einfache —, egyes; — doppelte —, kettős;

Bogen —, iv —; Schlag —, csap —.

Fistel, stpoly; Horn —, pata —.

Fixpunkt, állópont (térfelvételnél).

Fläche, lap, sík; Ober —, felület; — nihalt, térfogat, a terület nagysága; — maß, térmérték.

Flachland, lapály,

Flagge, lobogó; — nŕhiff, — shajó, rangjeleshajó, vezérhajó, (azon hajó, melyen a hajóhad (az usza) parancsnoka (a fővezér) tartózkodik); — n capitán, a vezérhajó parancsnoka.

Flamme, láng; aufflammen, fellobbanni; — nosen, — kemenceze.

Flanke, 1. oldal, egy csapat jobb vagy baloldala, 2. az ordonynak oldala, oldalvonala; gerade, hohle, frumme —, egyenes, homor, görbe —; zurüfgezogene —, viszszavont —; dem Feinde in die — fallen —, az ellennek — ába törni; gegen des Feindes — operiren, manöbriren, az ellen — a ellen működni, mozogni.

Flanken-angriff, oldal - támadás; — batterie, — ütég: — bewegung, — mozdulat, mozgalom; — deckung, — fedezet; — feuer, — tűz; — manœuvre, — mozgalom; — marsch, — menet; — ŕstellung, — állás; — vertheitigung, — védelem; — winfel, — szög (melyet a közgát és az oldalvonal képez) — wirfung, — hatás (melyet az oldalmozdulat előidéz).

Flankiren, oldalozni.

Flanqueurs, oldalozók, az oldalokon portyázó csapatok, portyázók.

Flaschenzug, csigasor, emelőcsiga.

Flattermiene, lobakna (10-12 láb

mélységben fekvő a rohamcsapatok felvetésére szolgáló akna).

Flèche, szöggát (kis két oldalú erőd); einfache —, egyszerű —; eingesehnittene —, bemetszett — a sikamba; — mit bedecktem weg, — fedett úttal.

Flechtwerk, fonadék; — bekleidung, — ruházat.

Flecken, helység.

Fleischregie, vágószék, húskezelés; — direction, húskezelérség.

Flibustier, kaloz, harezkalandor.

Fliegende Brücke, repülőhid.

Fliegendes Corps, száguldó, repülő had.

Flinte, fegyver; 1. Gewehr.

Floss, tutaj; — brücke, — hid.

Flotte, hajóhad, hajóraj, uszahad.

Flottille, uszaraj (kisebb hadi hajókból álló hajóhad).

Flötzgebirge, ülephegység, ülepközet, másodlagos hegységek.

Flug der Haubiße, a taraczk vettyüje (előrésze).

Flug-bahn, röp-pálya; — der Geschosse, a lövetek — lyája; — dauer, — tartam; — fracht, — erő; — linie, — vonal; — zeit, — idő.

Flügel, szárny; der schwenkende — einer Truppe, egy csapat kanyarodó — a; der stehende —, az álló szárny.

Flügeladjutant, szárny - segéd; — horn, vadászkiürt; — mann, — ember; den — vornehmen, előre venni a — at; zurüfnehmen den —, hátravonni a — at; — rotte, — tag; — zug, — szakasz.

Fluss, folyam; ŕhiffbarer —, hajózható —.

Flusz-arm, folyam - ág; — bett, — ágy, meder; — befestigung, — erődítészet; — gebiet, — mellék; — gefecht, — harez; — frümmungen,

— kanyarodások; — neq. — háló; — sperre, — zár; — übergang, folyóni átkelés; — übergangsmittel, átkelési eszközök; — vertheidigung, — védelem.

Fluth, ár, vizár, dagály.

Forciren, erőszakolni; — einen marſch, — a menetet; forcirter marſch, erőszakolt menet.

Forcirung eines Défilés, erőszakolása egy szorulatnak.

Form, alak, minta; Guß —, öntalak, öntő minta.

Formation, alak, alakulás, alakzat, alakítás, képzés; gefechts —, harc alakzat.

Formationslinie eines Lagers, alakulási vonala a tábornak.

Formen, 1. alakok, minták; taf-tische —, harczászati alakok; 2. mintázni; — die Gefchüßrohre, — a lövegesöveket.

Förmer, mintázó, mintász; — ei, — ászat.

Form-erde, minta-föld; — flajche, — cső, — tok; — faſte, — láda; — fern, — szék, — bél (ürlöve-teknél); — fruſte, — kéreg; — lehm, — agyag; — ſand, — homok; — ſchablone, — kapta; — ſpindel, — tengely; — tiſch, — asztal.

Fort, erőd; baſtionirteſ —, ordonyozott —.

Fortification, erődítéstan, erődítészet, várépítéstan; feld —, sik —; beſtändige —, állandó.

Fortifications-bereich, erődítési-terjem, — gyűrű; — rajon, 1. — bereich.

Fourage, takarmány, lótap; — faſſen, — kivét, átvétel; — magazin, — raktár; grüne —, zöld —; trockene —, száraz —.

Fourageur, takarmányozó.

Fouragiren, takarmányozni, — ei-ne Gegend, bejárni egy vidéket takarmányszerzés végett.

Fourier, számadó altiszt.

Fregatte, csatárhajó.

Fregatten-capitän, tengerészeti al-ezredek.

Freibeuter, 1. Flibustier.

Freicorps, szabadcsapat.

Freihafen, szabadkikötő.

Freilager, 1. Bivonak.

Freireiter, szabados.

Freiwilliger, önkénytes.

Friction, dörzsölés.

Frictionsbrandel, dörzsgyucs.

Friede, béke; — n ſchließen, — át kötni.

Friedens-abschluss, béke-kötés; — bedingungen, — föltételek; — fuß, — láb, békelétszáma p. o. egy ezrednek; — präliminarien, — előzmények; — ſchluß, — kötés; — unterhandlung, — alkudozás; — vorſchläge, — ajánlatok; — zeit, — idő.

Frischen das Eiſen, készelni, szineln, finomítani a vasat.

Frischer Reiter, 1. Spanischer Reiter.

Froissement, nekirontás a ellennek, testéhez szorulás, pengéjének leszorítása (vívásban).

Front, arcz; — einer Armee, a sereg — a; ausdehnen die —, kiterjeszteni az — ot; — eine Befestigung, erődítési —; (két ordony közötti része az erődítményeknek, azoknak szögeitől, a fővonaloktól számítva); — machen, — ot képezni; — verändern, — ot változtatni; die — brechen, az — ot megtörni; die Front, vsz. arcz!; — verfehren, — vsz. arczot vált, át!; mit der — marſchiren, vsz. arczmenet, indulj!.

Frontal-feuer, arczilagos tűz; — gefecht, — harc; — vertheidigung, — védelem; — bewegung, — mozgás.

Front-linie, arcz-vonal; — marsch, menet; — veränderung, — változtatás.

Frührapport, reggeli jelentés.

Fuchtel, pallós, széles kard; zur — greifen, kardhoz kapni; heraus mit der —, ki a karddal!, hadd lássuk, ki a legény a csárdában.

Fuchtein, hadonázni.

Fühlung, érzés, érintése a könyökökkel, az irányoldalon, rendesen a jobb oldalon álló mellékembernek; — nehmen, vsz. érzést venni! csatlakozni!

Fuhr, fuvar.

Führen, vezetni; einen Sieb —, vágni rá-, feléje vágni; er weiß den Degen gut zu —, jól tud a karddal bánni.

Führer, vezér, vezető; Zug —, szakaszvezető.

Führung, vezetés; gute — einer Truppe, egy csapat jó — e; leicht — haben, könnyen vezetni a lovat, ügyes, csendes kézzel birni a lóvezetésnél, a ló száját nem rángatni.

Fuhrwerk, hajtmű, jármű, kocsi, szekér.

Fuhrwesen, szállítár; — corpé, — kar; szállításhoz (azon hadesapat, mely a sereg hadiszereit, podgyászát szállítja); — division, — osztály; — gemeiner, — közember.

Füllen, csikó; — zahne, — fogak; — der Hohlgechoße, az ürlövetek töltése, megtöltése.

Füllloch, töltlyuk (ürgolyóknál).

Fumade, gőzgolyó (mütüzszerészeti).

Funktionszulage, működési pótlék.

Fünfeck, ötsög; — ige Sternschanze, — ü csillaggát.

Funke, szikra; elektrischer —, villany —.

Furth, gázló; unterführung die —, megvizsgálni a — t.

Füsilier, fegyveres; — bataillon, könnyű zászlóalj.

Füsiliere, agyon löni, főbe löni.

Fuss, láb; — batterie, gyalog üteg; — eines Berges, a hegy töve; — des Glacié, a síkam töve; — weg, gyalogút; beim —, vsz. láb-hoz!.

Fuss-angeln, láb-tövissek, (közeli akadályul szolgáló négyágú vastövissek, a harcigátak előtt); — bekleidung, lábbeli; — exerciren, gyalog gyakorlat; — steig, gyalog út, ösvény; — verfehen, — áttevés, — változtatás, (vívásnál); — voff, gyalogság.

Futter, abrak, lótap, takarmány; — gebühr, — illetmény; — tor-nister, — zacskó; grünes —, zöld takarmány; trocken —, száraz —.

Futtermal, tok; Sticho —, esáko boríték.

Futter-kammer, abrakvár; — fassen, abrakláda; — mauer, támfal.

Füttern, abrakolni.

Futter-Stroh, takarmány-szalma (árpa vagy zabszalma); — tor-nister, abrakzacskó; — schwingen, filkosár; — zeit, abrakolási, etetési idő.

Fütterung, abrakolás, etetés.

G.

Gabel, doppelte, kettős rúd, a hegyi löveg vontatására, midőn nincs

az öszvér hátára fölrakva; — riegel, a két rudat összekötő kereszt görb.

Gage, havidíj.

Galeere, gálya.

Galeeren-sträfling, gálya-rab; — seegel, — vitorla.

Galgenmundstück, patkózabla.

Gallaanzug, diszöltöny.

Galle, pók, nedvpók, holyagok; das Pferd hat, — n a ló pókos; durchgehende — n, kemény pók (a ló lábain).

Gallerie, tornác; contrefort — küllejt —; casemattirte — für flein-gewehr, boltonyozott — fegyver tűz számára.

Galopp, vágta; falsch —, hamis —; kurzer —, rövid —; gestrefter —, nyújtott —, vágatás; ein Pferd in — einprengen, a lovat beugratni vágatába, elkezdni vágatni; in — einfallen, — tába átmenni; vom Fleck weg in — einprengen, helyből vágatni kezdeni, beugratni.

Galoppiren, vágatni; falsch —, hamisan —; links, rechts —, balra, jobbra —; über's Kreuz —, keresztben —.

Galvanischer-Apparat, Galvankészülék.

Galvanisiren, galvanizálni.

Galvano-meter, galvan-mérő; — plastif, — képlés.

Gamasche, lábtű.

Gang, járás, menet, út; ein — im Jechten, egy — a vívásban; einen — machen, egy — két vágásra és fedezésre kiállni a vívásban; — des Pferdes, a ló járása; zwei, drei Gänge machen, két, három vágásra, szúrásra menni a vívásban; schnell —, gyors menet.

Gangart, jármód, menetmód

Garde, őrhad, testőrhad, testőrség; — regiment, testőrezred; — truppen, testőrcsapatok.

Gardist, testőr.

Garnison, helyőrség.

Garnisons-Artillerie, vartüzérség; — befehl, helyőrségi parancs; — dienst, helyőrségi szolgálat; — spitel, — kóroda, katonai kóroda.

Garnisoniren, helyőrségben lenni.

Gas, légszesz; Pulver —, lőpor —.

Gasse, utcza; Fahnen —, zászló — (a táborban).

Gassenlaufen, vesszőzés, vesszőzetés.

Gatterthor, rácskapu (várműveken).

Gebäude, ein befestigtes, eröditett épület.

Gebirge, hegység; Alubial —, áradvány —; Höhe —, ülep —; hoch —, magas —; Mittel —, közép —; ihr —, ős —; Vulkanische —, tűzképződményű —.

Gebirgig, hegyes, völgyes.

Gebirgs-arten, hegy-alakok, — nemek, — képződések; — artillerie, —i tüzérség; — ast, — ág; — batterie, —i üteg; — gattungen, — nemek; — geschütz, —i löveg; — joch, — nyak, horhos; — kamm, — taraj; — kanone, —i ágyú; — karte, —i térkép; — kessel, — katlan; — kette, — lánczolat; — krieg, —i harc; — laffette, —i talp; — paß, — szoros; — rücken, — gerincz; — sattel, — horhos; — see, —i tó, tengerszem; — weg, —i út.

Gebiss, 1. fogazat, 2. zabla, zablarúd; ganze —, egész —; — gebrochene —, tört —; galgen —, patkó —; — mit schwauchen Mundstück, gyenge rudú —.

Gebläse, fuvómű, fuvógép, fuvó.

Geblendete Batterie, vakított üteg.

Gebühr, illetmény, díj; — en Abzug, — i levonás; — en Ausweis, — i kimutatás; — beſtimmung, — i határozat; — en des Mannſchaftſtandes, legénységi — ek; — ſtitel, — iczim; — ende Achtung erweiſen, — az illő tiszteletet megadni.

Gebüſch, esalit, csere, bokor.

Gedeckt, fedett; — ſein, fedve lenni; — er weg, — út.

Gedrehter lauj, sodrott cső.

Gefälle des Waſſers, a víz esése.

Gefangene, elfogottak, foglyok.

Gefangenschaft, fogság; in — gerathen, — ba esni.

Gefängniſs, fogság, tömlőcz; — ſtrafe, — büntetés.

Gefängniſswärter, börtönész, porkoláb, tömlőcztartó.

Gefäß eines Säbels, kardmarkolat.

Gefecht, harc, csata, ütközet; das — einleiten, megkezdeni a harczot, az ütközetet; zerſtreuet —, szétszórt harc; artillerie —, tüzérségi harc, ágyúzás; zum — aufmarſchieren, harczra, ütközetre fejlődni.

Gefechts-Art, harczmodor; — lage, — helyzet, a — állása; — lehre, harcztan, harczászat; — ordnung, — rend; — ſverhältniſſe, — viszonyok; — unfähig, — képtelen; — weiſe, l. — art.

Geflechte eines Schanzforbes, a gátkosár fonadéka.

Gefreiter, őrvezető.

Gegen-Angriff, ellen-támadás; — Batterie, — ütég; — Befehl, — parancs; — laufgräben, — viárok; — miene, — akna.

Gegend, vidék; durchſchnittene —, átszelt —; offene —, nyílt —.

Gegen-partei, ellen-párt; — quit-tung, — nyugta; — revolution, —

forradalom; — ſchein, l. — quit-tung.

Gegenwehr, ellentállás; ſich ohne — ergeben, — nélkül megadni magát; ſich zur — rüſten, — ra készülni.

Gegner, ellen.

Gehölz, kis erdő, liget, fás.

Gehorsamm, engedelmeſség; militäriſcher —, katonai —, fegyelem.

Geleis, kerékvágás; — breite, a — széleſsége.

Geld, pénz; — ausgabe, — kiadás; — betrag, — összeg; — courſe, — árfolyam; — gebahrung, — kezelés; — gebühr, — illetmény; — rechnung, — számolás, számadás; — ſendung, — küldemény.

Geleit, kíséret; ſicheres —, l. Salvaguardia.

Geleitsbrief, biztonsági levél, szabab útlevél, védlevél.

Gelenk, ízület, csukló.

Gemeiner, közkatona, közharcos.

Gemenge, im Gefecht, keveredés a harczban; keverék, elegy, egyveleg (lőporé).

Gemetzel, mészárlás.

Gendarme, esendő, — ric, — ség.

General, tábornok, vezér, vezérőrnagy; (régenten e szónak a hadnagy szó felelt meg. Az őseinket vezető vezérek hadnagyok voltak. A tábornoknál minden esetre jobb és a fogalomnak megfelelőbb szó. Most már annyira bevett szó azonban a Lieutenantra, hogy ujonnan átcserélése és alkalmazása a General szóra, csak egy magyar seregben és általános megállapodás és rendelet folytán sikerülne); — en chef, fővezér.

General-Adjutant, tábornoki-segéd —.

Generalat, főhadparancsnokság.

General-auditor, tábornok-hadbíró; — befejt, — i parancs; — commando, főhadparancsnokság; — decharge, díszfűz, sortízelés; — director der Artillerie, a tilzéség fő igazgatója; — gewaltiger, a sereg főporkolábja; — inspector, fő felügyelő; — intendant, főélelmezér; — intendantur, főélelmezérség; — iſſimus, fővezér; — ítát, — i kar; — friegscommiffär, — hadbíztos, — lieutenant, altábornagy; — major, vezérőrnagy; — quartiermeister, főszállásmester, l. Generalstab; — quartiermeister, — főszállásmesteri hivatal, főelszállásolási hivatal.

Generalstab, vezérkar; — ōffizier, vezérkari tiszt (ki egy parancsnokló tábornok mellé adva, mindazon teendőket végzi, melyek a sereg mozdulataira, annak élelmezésére, az ellen kikémlelésére, a működési tervek kidolgozására, szóval a sereg vezérletére vonatkoznak); — ōhef, — i főnök.

Generalsturm, általános roham.

Genick des Pferdes, nyakszirt; — riemen, — szíj (a kantáron).

Geniecorps, mérnökkar.

Genieofficier, mérnökkari tiszt.

Geöffnete Gefechtsaufstellung, nyílt harcrend, harczállás.

Geographie, földleírás.

Geometrie, mértan.

Gepäck, podgyász; jeld —, tábori —.

Gerad'aus, vsz. egyenest!

Geräth, szer; Kriegss —, hadi —; Lager —, tábori —.

Gerichtliche Untersuchung, törvényeszéki vizsgálat.

Gerippe eines Schiffes, a hajó váza; bordázata.

Gesandtschaft, követség; militärischer Attaché bei der ungarischen —, a katonai ügyek képviselője a magyar — nél.

Geschäftsgang, ügymenet, — ſtücke, ügyirat, ügydarabok.

Geschirr, szerszám, hám, lőszer-szám; — ſammer, — tár.

Geschlossene Aufstellung, zárt állás; — Colonne, — oszlop; — Ordnung, — rend; — Schanze, — harczgát, erőd.

Geschmelzter Zeug, olvasztott anyag (műtűzszerék készítésére).

Geschoss, lövet (golyók, pattanyok, roncsák, fénygolyók sat. gyűneve); Höhl —, ür —; Lang —, hosz —; Spiz —, kup —; Voll —, töm —; die Aushöhlung der — e, a — ek kivájása, űre; — durchmeſſer, a — átmérője; — effect, — hatás.

Geschultertes Werk, oldalvédezett vármű.

Geschütz, löveg (ágyúk, taraczkok, mozsarak gyűneve); Batterie —, űteg-, vár —; jeld —, sik —; Beſtungs —, vár —; guß eiserner —, öntött vas —; metall —, fém —; gegogeneſ —, vont —; — von großen Kaliber, nagy űrü —; hinterladungs —, hátultöltő, háttöltetű löveg; leichtes —, könnyű —; ſchweres —, nehéz —; Stahl —, aczél —; vorderladungs —, elöltöltő —; Wurf —, vet — (taraczkok, mozsarak)

Geschütz-Achse, löveg-tengely; — aufnahme, a — megvizsgálása; — auſſrüttungsgegenstände, — felszerelési tárgyak; — bank, — pad; — bedienung, — kezelés; — bereich, — terjem; — bohra-

ídjine, — fűrógép; — brüstwehr, — mellvéd; — commandant, — parancsnok; — exercieren, — gyakorlat; — feuer, — tűz; — form, — alak; — führer, — vezető; — gießerei, — öntöde; — interalle, — köz; — metall, — fém; — metallmischung, — fémkeverék; — patrone, — töltény; — proße, — börtöcz; — pulver, — lőpor; — rad, — kerék; — reihe, — sor; — requisiten, — szerek; — rohr, — cső; — salbe, — sortűz; — stand, — állás; — tormentiren, — kisérlés, (a löveg erejének kipróbálása igen nagy töltésekkel, víznyomással sat.); — vernageln, a — beszegezése; — vertheidigungshöhe, a — védmagassága, l. Sockenhöhe; — wagen, — kocs; — weisen, — észet, tűzéség; — zug, — szakasz; — zugehör, — szerek.

Geschwader, hajóraj, usza, uszad.

Geschwindigkeit anfängliche, kezdő sebesség; abnehmende —, fogyó —; beschleunigte, —, gyorsított, gyorsuló —; — der Geschöße, a lövetek röpssebessége; — des Schalles, a hang — e; — der Truppenbewegungen, a csapatmozgalmak, sebessége; — des Wasser, a víz folyásának —; zunehmende —, növekedő —.

Geschwindigkeit, gyorslépés.

Gesetz, törvény; militär —, hadi —.

Gesichtsfeld, lát-tér; — bieb, arezvágás (vívásban); — linie, — vonal, erősségek arezvonala, homlokzata; — punkt, — pont, nézpont; — winkel, — szög.

Gespann, fogat; zwei —, kettős —.

Gestell, állvány; Rasten —, rőpentyű —.

Gestrüppe, l. Gebüsch.

Gestüte, ménes.

Gestüts-branche, ménes-szak; — scommandant, — parancsnok; — sweisen, — ügy.

Getümmel der Schlacht, a csata heve, keveredés.

Gewalt, erő, hatalom; — iger, porkoláb.

Gewaltsamer Angriff, erőszakos támadás.

Gewaltstreich, hadiesin; die Ösfung durch einen — nehmen, a vávat — nel bevenni; die Ösfung gegen einen — sichern, a várat — ellen biztosítani.

Gewalthat, erőszak, erőszakos tett.

Gewehr, fegyver; hinterladung —, hátultöltő —, háttöltetű —; fapfel —, gyukupos —; fteinschloß —, tűzkő —, kovás —; vorderladung —, előtöltő —; seiten —, oldal —; gezogenes —, vont —; unter — stehen, — alatt állani; — griffe, — fogások; — heraus, vsz. fegyverbe!; — e in Pyramiden stellen, a — eket gulába rakni.

Gewehr-fabrik, fegyver-gyár; — feuer, — tűz; — folben, — tus; — lauf, — cső; — magazin, — rak-tár; — munition, — lőszer; — patrone, — töltény; — pfropfen, — dugasz; — probe, — kísérlés; — Pyramide, — gula; — pulver, — lőpor; — riemen, — szij; — schast, — agy; — schießharte, — lörés; — schloß, — szerszám; — schmidt, — kovács.

Gewinde, fűzér (a csavarfogak csavarodása); — bohrer, — fűró; — mutter, — anya.

Gewölbe unter dem Hauptwalle, boltozat a főgátony alatt.

Gezogenes Geschüß, vont löveg; — gewehr, — fegyver; — rohr, — cső.

Gicht, száda, torok (az olvasztó kemence felső nyílása).

Giessen, önteni (a lövegcsöveket).

Giessen, öntés; — der Formen, a minták — e; — der Geschützröhre, a lövegcső — e.

Giesserei, öntőde; Geschütz —, löveg —.

Giess-form, öntő - minta; — feffel — üst; — löffel, — kanál; — ofen, — kályha; — rinne, — csatornya.

Gitter, rács; — thür, — ajtó (a várművekben).

Glacis, sikam (a vár-vagy harc-gátárok előtt levő igen menetes lejt); — böschung, — lejt; — crete, — orom.

Glattes Rohr, sima (furatú) cső.

Gleichmässiger Schritt, egyenletes lépés.

Gleichgewicht, egyensúly; — stange, — helyzet.

Gleichschenkeliges Dreieck, egyen-zárú háromszög.

Gleichung, egyenlet.

Glied, sor; erstes, második —, első, második —; vorderes, hinteres —, első hátulsó —; in ein —, második — links um, vsz. egy — ba második — balra át !.

Glieder-feuer, sortűz, sortűzelés; — weise, soronként; — öffnen, rückwärts marjch, vsz. sort nyitni, hátrálj !.

Gliederung, tagolás; taktische — der Truppe, a csapat harcászati — a.

Glühende Kugel, izzó golyó, izzajtott golyó; beschießen mit — n — n, lödözni — kkal; — ofen, izzajtó kályha.

Glühung der Kugel, izzajtása a golyónak.

Gnade, kegyelem; sich auf — und Ungnade ergeben, kegyelemre megadni magát.

Gnadenstoss, kegyelemdöfés.

Göller, görgő.

Göllschuss, görgelövés (melynél a golyó úgrálva halad tovább); die Kugel gölt auf, a golyó görgézik.

Gouverneur, kormányzó; militär —, hadi —.

Graben, árok (az erődítmények előtt); nasser —, vízi —; trockener —, száraz —.

Graben-böschung, árok - lejt; — berechnung, az — kiszámítása; — befestigung, — sodritás; — bewässerung, az — vízzeli elborítása; — brücke, — híd; — damm, — töltés; — descente, az árokba lejárát; — gallerie, — tornác; — leitung, vízvezetés az árokban; — mauer, — fal; — rand, — szél; — schanze, alvéd (a kötgát előtt fekvő fegyver védelemre készült ennél alacsonyabb védmű); — schanze, — talap; — tiefe, — mélység; — übergang, — átjárát; — vertheidigung, — védelem; — wände, — oldalak.

Grad, fok, rang; militärischer —, katonai rang, fokozat, rangfokozat; Breiten —, szélességi fok; Längen —, hosszúsági fok; — cines freies, a kör fokai; — bogen, fokív.

Granate, pattany; — n werfen, pattanyvetés.

Granaten-spiegel, fenék (fafenék); — splitter, — darab, repeszdarab.

Granat-hagel, pattany - zápor; — ir, pattanyos (granátos); — ir Mühe, — os süveg; — ir Regiment, granátos ezred (szállás, válogatott legényekből álló ezred) — fanone, — ágyú; — modell, — minta; rafete, — röppentyű; — stück, — darab.

Grenadier, l. Granatir.

Grenz-cordon, határvonal, örvo-nal.

Gernze, határ, határörvidék, végvidék; — r, határörvidéki katona.

Grenz-festung, végvár; — linie, határvonal; — regiment, határ ezred; — wache, határőr; — truppen, határörvidéki csapatok.

Grenzer, határörvidéki katona.

Grenzstreitigkeiten, határvillongások.

Griff des Säbels, kardmarkolat; — bügel, kanyarvas; — am Hüft-eisen, köröm a patkón.

Gros eines Heeres, nagyja, zöme a seregnek.

Grösse des Soldaten, a katona nagysága; vorführtemäpige —, előirt —.

Grube, gödör; **Wolfs** —, farkas —; — lampe, akna-vilár; — npulver, akna-lőpor.

Grund, alap, fenék; — arbeiten, alapmunkálatok; — balfen, — gerenda; — buch, anyakönyv; — fasschine, alaprözse; — fläche —, fenéklap; — lage, —; — linie, — vonal; — mauer, — fal; — schichte, — réteg; — winkel, — szög; in — bohren, elsüllyeszteni, fenékbe löni egy hajót.

Grundkennung, vizisme, ismerése a víz fenekének, a medernek.

Grundriss, alaprajz.

Grünspan, rézrozsa, rézöld.

Guerrillas, csatárok, harcosok, a kis harczot űző spanyol had-csapatok.

Guerrillakrieg, kisharcz, csatárharcz, (kis, szétszórt, legfőlebb néhány 100 emberből álló csapatok által folytatott, többnyire hegyiharcz).

Guiden, legtöbbnyire futár szolgálatra használt könnyű lovasság.

Gurte, heveder.

Gürtel, öv, gyűrűzet; — linie, az

öv-, a gyűrűzet fővonala; Befestigung —, erődítési —.

Guss, öntés, öntet; — eisen, öntöttvas; — stahl, öntött acél; massiver —, tömör —, töm —; bohler —, ür —.

Gusseisen-platte, öntöttvas-lap, — vért; — scherbe, — társa; — ischle, öntsalak.

Guss-flasche, önt-palaczk, öntbél (ürgolyók öntésére); — fruchte, — kéreg; — loch, — lyuk; — löffel — ökanál; — schale, — csésze; — zapfen, — csap.

Gutachten, vélemény.

H.

Haar, szőr, haj; — freuß, hajszálke-reszt (az iránytávcsőben); — linie, hajszálvonal; — pinfel, szőrcset, szőrpemet; — strich, hajszálvonás, vékony vonás; — zirfel, kis körző.

Hafen, kikötő, rév; — amt, — i hivatal; — befestigung, — i erődítés; — canal, — csatornya; — damm, révgát, révpart; — capitän, — parancsnok; — zeit, rövidő; frei —, szabad; — fünstlicher —, mester-séges —; natürllicher —, természetes —; schlupf —, zugoly, búvórév, zugkikötő; — zoll, — vám.

Hafer, zab; — fiste, — rakesz; — portion, — adag; — tornister, — zacsok.

Hafté im Gewehrhaft, fűlek a fegyveragyban.

Hagelgeschoss, szórólövet, záporlövet (minden apró golyókkal megtöltött ürlövet, mely szétpattanása után töltésér alakban szórja azokat az ellenre).

Hain, berek, liget.

Hahn am Gewehrflöß, fegyverkas, fegyversárkány.

Haken, horog; — bilden mit der Trup-

pe, horgot képezni a csapattal, a csapatott megtört vonalban, — ban állítani fel; doppelter —, ket-
tős —; — Stellung, — állás; — der
Laufgraben, viárok-horog, a viár-
kok szögzugainak horgos vége.

Halb-links!, halb rechts! vsz. fél-bal!,
fél jobb!; — brigade, — dandár;
— caponnière, — útgát, l. Koffer;
— parolle, — kerület; — c distanz,
— távolság; auf — c distanz öffnen,
szélesíteni! vsz. — távolságra nyi-
tódni, zárkózni!; — c wendung, —
fordulat; — es bollwerf, — ordony;
— invalide, — rokkant; — iren,
felezni; — irungslinie, felezési vo-
nal; — freis, — kör; — fugel, —
golyó, gömb; — messer, — mérő,
sugár; — mondeisen, — holdpat-
kó; — rittiges Pferd, — ig idomi-
tott ló.

Halfter, kötőfék; — strich, — kötél;
— riemen, — szár; — ring, —
gyűrű; — trense, csikófék.

Hals des Rajonets, a szurony nyaka;
— der Schraube, a csavar —; —
binde, nyakravaló; — riemen,
nyakszija a kantáron!

Halt! vsz. állj!, — wer da! vsz. állj
ki vagy.

Haltbar, tartható, megvéthető; — c
position, — állás.

Halten, megállni; schritt —, lépést
tartani; sich —, tartani, védeni
magát, ellentállani.

Haltung der Truppe, a csapat maga-
tartása; gute — des Reiters, a lo-
vas jól tartja magát, szépen ül a
lovon.

Hammer, kakas, (fegyveré); —
schweif, — fark; — in die Rut, vsz.
— t nyugra.

Hand, kéz; auf der rechten, linken —
reiten, jobb, bal — en lovagolni,
(amint a jobb vagy bal kéz van

befelé a lovardában); auf die an-
dere — reiten, a másik kézre át-
lovagolni (keresztben átl lovagolni
a lovardán).

Hand beil, szekercze; — feuerge-
wehr, kézi-tűzfegyver, kézfegy-
ver; — feuertwaſſe, l. Feuergewehr;
— geld, foglaló, kézpénz; — ge-
mein werden mit dem Feind, — ma-
rokra, fegyvertusra verekedni az
ellennel; — gemeng, keveredés
kéztusa; — granate, — pattany;
— griffe mit dem Gewehr, mit dem
Säbel machen, kézfogásokat esi-
nálni a fegyverrel, karddal, fegy-
verfogásokat gyakorolni; — ha-
be, fogantyú; — habung der Dis-
ciplin, der militärischen Ordnung, a fe-
gyelem, a katonai rend fentartá-
sa, kezelése; — habung der Ge-
schütze, a lövegek kezelése; — lan-
ger, munkás; — laterne, — vilár;
— mörser, — mozsár (Coehorn-
mozsár, kézi pattanyok vetésére);
— pferd, vezeték ló; — schlagel, —
sul yok; — streich, l. Gewaltstreich;
— werfer, katona munkás; —
werkzeug, — műszer.

Hänge, meredekek, lejtők.

Hänge-brücke, függő, lógó-híd;
— gurte, — heveder (a lovak be-
és kiemelésére a hajóra- és part-
ra szállásoknál); — compaß, ak-
nadelejtű; — matre, függő ág.

Harceliren, csatagolni ide oda
egy kis csapattal, zaklatni az
ellent.

Harnisch, páncél, vért, melyhöz
tartozik, a vál, a kar, a czomb
vérték, a mellvért, a térdcsuklók,
a kesztyűk, a cipők, a sisak és
más részletek; in vollem — c, te-
tőtől talpig páncélban, teljes
vértben.

Harpago, vethorog (melyekkel az

ellenséges hajóba kapaszkodunk és azt magunkhoz vonjuk).

Hart, kemény, merev; — e Hand haben (beim Reiten), nehéz kezű lovas (ki a ló szájába belefekszik, azt rángatja).

Härte, keménység; — des Eisens, der Pulverföhrner, des Stahls, a vas, a löporszemek, az aczél — e.

Härten, edzeni, keményíteni, megkeményíteni.

Hartmülig, keményszájú (ló, mely nem hajlik a zablarúd gyenge feszítésére).

Hartnäckige Vertheidigung, makacs védelem.

Härtung des Stahls, edzése, keményítése, megkeményítése az aczél-nak; — durch Eintauchen des glühenden Stahls in kaltes Wasser, — az izzó aczél hemártása által hideg vízbe.

Hasenhacke, nyültetem.

Haspelkreutz am Hebezeuge, a motola az emelőgépen.

Haubajonet, vágószurony.

Haubitze-ärmel, taraczk-uj; — batterie, — ütég.

Haubitze, taraczk, vetágyú.

Haubitze feuer, taraczk-tűz; — granaat, — pattany (a roncsától annyiban különbözik, hogy nincsenek fülei és kisebb ütrel bír); — lasfette, — talp; — patron, — töltény; — scharte, — rés; 1. Rikschetscharte.

Haudegen, 1. széles vágókard, 2. vasgyűrű, edzett bátor katona, hadverő (Csaba Bendeguznak volt hadverő fia. Vörösmarty).

Hauen und stechen, vágni és szűrni, (vivásban).

Hau- und Stoßwaffe, vágó és szuró, vág és szúrőfegyver; — flinge, vágópenge.

Haufen, rakás; Kugel —, golyó —; Berechnung der Kugel —, kiszámítása a golyó — nak (a benne foglalt golyók számának).

Hauptangriff, főtámadás.

Hauptanker, főhorgony, reményhorgony, veszély idejében kivett horgony.

Hauptarm eines Flusses, főága egy folyamnak.

Haupt-armee, fő-sereg; — baulen (bei einem Blockhause), — gerende (egy gátlaknál); — Befestigungssysteme, — erősítési rendszerek; — colonne, — oszlop; — corps, — had; — feftung, — vár, a legjelentékenyebb, hadászati lag fontosabb vár; — führer — vezetője (a seregnak); — galerie, — tornác, — aknaút.

Hauptgestell, fejfék (a kantárnak a pofa-, a nyakszirt-, a homlok-, a torok-, és az órrsziyból álló részre).

Haupt-graben, fő-árok; — Heer, — sereg; — lager, — tábor, — hadiszállás; — leute, 1. Hauptmann; — linie des Bollwerkes, az ordony fővonala, (az azt két egyenlő részre osztó vonal); — magazin bei Belagerungen, — rak-tár várúvásoknál.

Hauptmann, százados, egy század parancsnoka.

Hauptmienenangang, főaknaút.

Hauptquartier, főhadiszállás.

Haupt-schlacht, fő-, döntő ütközet; — sturm, — roham; — treffen, — harcshad, — harcsvonal; — trupp, — had; — verbandplatz, — kötözöhely; — wache, — őrség; — waffe, — fegyvernem (die Artillerie ist die — eines Kriegsheeres, a tüzérség egy hadsereg — e) —

wall, — gátony; — werfe einer
 Heftung, egy vár főművei.
Hausarrest, lakbörtön.
Haushalt, militárius, katonai ház-
 tartás.
Häuserbefestigung, épületek erő-
 dítése,
Hauwaffe, vágófegyver.
Hebe-baum, emelő-rúd (a vilöve-
 gek kezelésére); — feil, — ék.
Hebel, emeltyű; — sarm, — kar,
 szár.
Hebe-maschine, emelő-gép; —
 schraube, esavar; — spiegel, fafe-
 nek, emelőfenék, (mely kövek
 szórásánál a köszörömozsárból, a
 löportöltés és a kövek közé té-
 tetik).
Hebezeug, emelőgép, daru; ezen:
 a csigasor, a hordszarak, a hen-
 ger, a motolák; ansttellen, zerlegen
 das —, felállítani, szétszedni az
 — et.
Hebezügel, emelőszár (mely a hom-
 loksíjhoz erősített gyűrűn át
 vonva, a ló fejének felemelésére
 és magasán tartására szolgál).
Heer, sereg, hadsereg; — errichten,
 — et felállítani, szervezni; ein —
 auf die Beine bringen, egy — et
 lábra állítani; an der Spitze des —
 es, a — élén; das — in Bewegung
 setzen, a — et megmozdítani, el-
 indítani, útnak indítani.
Heerbann, fölkelés, tartaléksereg,
 l. Landwehr.
Heeres eintheilung, sereg-beosz-
 tás, a sereg beosztása csapatok és
 fegyvernemekre; — ergänzung, —
 kiegészítés (a sereg kiegészítése
 újjoncokkal, új csapatokkal); —
 folge, hadvonat, a sereget követő
 hadszervonat.
Heerführer, fővezér, hadvezér.
Heer-gepäck, hadi-, sereg pod-

gyász; — geräth, hadszer, had-
 szervonat; — haufen, — csapat;
 — lager, — tábor; — jäule, —
 oszlop, hadoszlop; — schar, —
 hadcsapat; — schau, hadszemle;
 — straße, főút, országút, főműkö-
 dési út (vonal); — schwenfung,
 hadmozgalom, egy hadsereg ál-
 tal végrehajtott kanyarodás; —
 verwaltung, hadkezelés (a sereg
 ellátási ügyeinek vezetése); —
 woff, hadi-, harci-nép; — wagen,
 nehéz régi hadijármű; — wesen,
 hadügy; — zug, hadvonat, egy
 sereg vonulása.
Heft, nyél, markolat, fogantyú,
 szár (végszár a fegyveresőn mely-
 lyel az agyhoz erősítettik).
Heirathsbewilligung, nősülési en-
 gedély.
Hekatonarchie, alosztálya a gö-
 rög phalanxnak, l. ott.
Held, hős dalia, levente; — en Geist,
 hősies szellem, hősszellem; — en-
 muth, hősies bátorság, vitézség;
 — muthige Vertheidigung, — ies
 védelem; — that, — tett.
Heldin, hősnő.
Hellebard, alabárd, dárdabárd; —
 — irer, — os.
Helm, sisak; — buch, — forgó; —
 famm, — taréj; — visir, — szem,
 arcvért.
Hemmkeil, támaszék (a magas gá-
 tony talpak keretein, a tulsá-
 gos visszaszökés megakadályozá-
 sára).
Hengst, csödör, ménló; Streit —,
 harci mén.
Henkel, l. Delphin.
Herabrollen die Handgranaten in den
 Graben, legördíteni a kézipatta-
 nyokat az árokba.
Herabschiessen, lelőni, lelővöl-
 dözni.

Heransprengen, eléugratni, előrugtatni.

Herantreten an die Compagnie, a századhoz, a csapat elé lépni.

Herausbrechen aus der Front, előretörni, kilépni az arczból.

Herausfordern den Feind, kihívni, harezra hívni az ellent.

Heraushauen sich, aus dem Handgemenge, kivágni magát a kéztusából, keveredésből.

Herausmaneuuviren den Feind aus einer Position, kihadarolni, mozgalmakkal kiszorítani az ellent állásából.

Herausmarschiren, aus einem Engpaß, kijönni, kibontakozni egy szorosból.

Herausnehmen die Patrone aus dem Rohre, kivenni a töltényt a csőből, — das Rohr aus seiner Form, — a lövegesőt a mintából, lehámozni az agyagot, a mintaföldet a csőről.

Herausrufen, kihívni, fegyverbe hívni az őrseget, csapatot.

Herausschiessen aus der Scharte, kilőni a lőrésből.

Herbstmaneuvers, őszi hadgyakorlatok, hadmozgalmak.

Herd einer Feldschmiede, a tábori kovácsműhely tűzpadja; — der Wiennen, akna tűzpad (azon üreg alsó része, melybe a felvető, a robbantó löpor letéttetik).

Herfallen über den Feind, rajta ütni az ellenen.

Heroisch, hőseleg.

Herold, hírnök.

Herrichtung der Bekleidungsmaterialien, der Brustwehre, elkészítése a mellvéd - felruházási anyagszerkeknek.

Herstellen, helyreállítani; — die Festungswerke, — a várműveket;

— die Communicationen, eine gesprengte Brücke, — a közlekedéseket, egy felvetett hidat; — die Front, — az arczot; die Front —, fehrst Euch! vsz. arczba visszakozni, át!.

Herstellung der Annäherungshindernisse, der Bresche, helyreállítása a közeledési akadályoknak, a résnek.

Herumkreuzen, ezirkálui (hajóval a tengeren).

Herumlegen die Truppen in die Dörfer, elszállásolni, szétszállásolni a csapatokat a körülfekvő falukba.

Herumliegen, szállásokban lenni, l. Cantonniren.

Herumstreifen mit einer Truppenabtheilung, csapongni, csatangolni száguldozni egy hadesapattal.

Heruntummeln, forgolódnai a loval, ide oda vetni, zavarni a lovat.

Hervorbrechen aus einem Hinterhalt, előtörni, előrontani a lesből.

Hervorthuen sich, kitüntetni magát.

Hervortreten aus der Front, előlépni, előrelépni, kilépni az arczból.

Hetmann der Kosaken, kozák ezredes.

Heu, széna; — bung, — csomag; — portion, — adag; — vorschlag, l. Vorschlag.

Hieb, vágás; — sechten, kardra vivni, kardvivás, vágvivás; einen — versehen, megvágni.

Hierarchie, militärische, katonai rangfokozat.

Hilfe, segély.

Hilfstruppen, l. Hülfsstruppe.

Himmelsgegenden, égtájak.

Hindern, den Übergang des Feindes über einen Fluß, akadályozni, meg-

akadályozni az ellen átkelését egy folyón.

Hindernisse, akadályok; annäherung —, közeledési —; fünftliche —, művészi —; natürliche —, természetes —.

Hineinfahren der Kugel zwischen den Feind, a golyó becsapása az ellen közé.

Hinter-gestell eines Fuhrwerkes, eines Pferdes, hátsórésze egy járműnek, a lónak; — gewicht, hátsúly.

Hinterladungs-gewehr, hátultöltő, háttöltetű fegyver; — geschütz, — löveg.

Hinterhalt, les; dem Feinde einen — legen, —t vetni az ellennek; im — liegen, —ben állani, lenni; in einem — gerathen, — be esni.

Hinter-mann, hátember, hátsóember (ki a második sorban mögöttünk áll); — theil eines Kriegsschiffes, egy hadihajó hátsó része; — zeng, hátsószer, hátsószerszám (a nyeregyszer számon és hámon); — treffen, l. Treffen.

Hoch, magas; die Truppe ist zwei Mann hoch rangirt, a csapat két sorban van sorakozva; die See steigt —, a tenger —an jár; — stämmiger Wald, magas, szálfa erdő.

Hoch-ebene, fensík; — gebirge, magas, nagy hegység; — land, fennföld; — ofen, olvasztó kemence, kohó; — strasse, fő, ország út.

Hof eines Werkes, egy mű, vármű udvara, belseje.

Höhe, magaslát, magasság; absolute —, valódi, egyáltalábanilagos magassága egy magaslathoz, hegynek (a tenger színétől számítva); relative —, viszonylagos (a hegy tövétől, vagy egy bizonyos ponttól számított) —; — der Brustwehre, der Geschützbank, des Glacis,

a mellvéd, a lövegpád, a sikam magassága.

Höhen-karte, magassági térkép; — messer, magasságmérő; — fette, magaslát lánczolat; — parallele, — látköz; — punkt, tetőpont.

Hohl, üres, homor; — geschoss, ürlövet; — guß, üröntet; — fehle, vájt párkány, horony (a lövegen); — flinge, vájt penge; — fugel, ürgolyó; — fugelräumer, — golyókaparó; — röhre, üreső; — seher, ürtömőes; — spiegel, homor, vájt tükrő; — traverse, üres oldalvédek; — weg, mély út; — zirfel, homor körző.

Höhlung, innere der Höhlgeschosse, az ürlövetek belső kivájása, üre.

Hohl-weg, mélyút; — zirfel, l. Tasterzirkel.

Hölenmaschine, pokolgép.

Holz-bekleidung, fa-felruházat; — blockhäuser, — gatlakok; — brustwehren, — mellvédek; — Statungen, — nemek (a tűzéri anyagszer, a talpak, kerek, kocsiksat, készítésére); — fohle, faszén.

Holz-mütze, l. Lagermütze; — weg, faút, erdőbe, vágáshoz vezető út.

Horde, rendetlen, fegyelmezetlen rabló csapat.

Horizontal, vízirányos, vízszintes, sekmentes; — ebene, — sík; — e Parallele, — látköz; — e Projection, — vetület; — e Projectionsebene, — vetületi sík; — er Schuß, — lövés.

Horn, 1. szarv, szaru, köröm, pata, 2. kürt, tárogató (hangszer); — flußt, pataúr, szaruúr; — signal, kürtjel; — spalt, patanyílás.

Hornist, kürtös.

Horn-laterne, szaru-vilár; — fohle, a pata, a lőköröm talpa; — spalt,

te, pata, köröm repedés; — wand, — körömfal.

Hornwerk, szarvút (egy ordonyozott arezból — két fél ordonyból és egy közgátból — álló vármű).

Huf, pata, lókörm; **Platt** —, lapos —; **Ringel** —, gyűrűs —; verbálter —, rokkant —; **Zwang** —, szük —; — bejchlag, patkolás, vasalás; — eifen, patkó; — eifentajche, patkótársoly; — nagel, patkószeg; — löhlag, lódobogás; einfacher, doppelter — löhlag, egyes kettős nyom, (egyes, kettős nyomon megy a ló, a mint hátsó lábával az elsőnek nyomába lép, mint a lépésnél és ügetésnél, vagy pedig hátulsó lábnyomai-val az elsőnek vonalából oldalra kitér, mint a rövid vágtnál és oldalmeneteknél); — jdmied, patkoló kovács.

Hügel, domb, halom; — land, — os vidék; — reihe, — sor.

Hülfe geben dem Pferde mit den Schenkeln, lábszár segítyt adni a lónak, akaratunk megértetésére.

Hülf-Armee, segély-sereg; — truppen, — csapatok.

Hülse, hüvely, toklász; **Patronen** —, töltényhüvely.

Hurde, cserény, fonadék, sövény; — nöfseidung, — felruházat.

Hussar, huszár (minden hús jobbágytelek után adott lovas katona; huszármagyarázat szerint: egy huszár hús ellenségnek az ára, az az, egy huszár hús elment vág le mielőtt ő reá kerül a sor); — enftreich, — csin; — tajche, tarsoly.

Hut, kalap; **Generals** —, tábornoki —.

Hütte, kunyhó; — ulager, deszkából, galyakból sat. készített — ok, sátrak.

Hutweide, legelő.

Hydrographie, vízrajz.

Hydrographische Karte, vízrajzi térkép.

I.

Inactive, cselekvőtlen, cselekvő szolgálatot nem tevő; — Offiziere, — tiszték.

Inaktivität, cselekvőtlenség.

Individual-Beschreibung, egyéni leírás.

Indossiren, hátratózni.

Ineinandergreifende Bewegungen, egybevágó, összevágó mozgulatok.

Infam cassiren, csúfosan elesapni (a tisztet).

Infanterie, gyalogság, gyalog harczoló katona; leichte, — könnyű —; — feuer, — i tűz; — gewehr, — i fegyver; — patrone, — i töltény; — jähel, — i kard; — wagen, — i kocs.

Infanterist, gyalog katona, gyalogos, baka.

Ingenieur, mérnök; militär —, hadmérnök.

Ingenieur-corps, mérnökkar, mérnökkcsapat.

Ingenieur-kunst, mérnöki - művészet, erődítész; — akademie, — i, hadmérnöki tanoda; — officier, mérnök tiszt; — wissenschaft, — tudomány.

Inhaber, tulajdonos; Regiment —, ezred — (elavult osztrák intézmény).

Initial-kraft, kezdő-erő; — geschwindigkeit, — sebesség (azon se-

besség, melylyel a kilőtt golyó a fegyver vagy löveg torkolatát elhagyja).

Initiative ergreifen, kezdeményezni.

Innerer Krieg, bel vágás, belső vágás (vívásban).

Inpracticable, járhatlan; — Straße, — út.

Inquisit, vallatott.

Insel, sziget; — gruppe, — csoport; halb —, fél —.

Inspection, ügyelet; — söffizier. — i tiszt; — halten, — et tartani; — sdiens, — iszolgálat.

Inspector, felügyelő; General —, fő —.

Inspiziren, megtekinteni, megvizsgálni, felügyelni.

Instradiren die Marschroute, utalni az útlevelet, kijelölni az utat.

Instruction, utasítás; Feld —, tábori —, hadi —.

Instrument, műszer, eszköz; Meß —, mérőszköz.

Insubordination, fegyelmetlenség; — begeben, — et elkövetni.

Insurgent, fölkelő, szabadság harcos; — en corps, felkelő had.

Insurrection, fölkelés, egykori tömeges fölkelése a nemességnek Magyarországon.

Intact, érintetlen; — e Truppen, — még tűzben nem volt csapatok.

Intendant, élelmezér; — ur, — ség.

Intervalle, köz, távköz, (a lövegek, csapatosztályok közötti távolság); Befestung — n, harcz — ök.

Intervention, közbejövétel beavatkozás; militärische —, katonai —.

Invalide, elaggott, rokkant; — nhauß, — ak lakanyája.

Invasion, betörés, berontás; — krieg, — i harcz, (ellenséges földön folytatott háború).

Invasions-Heer, berontó, betörő had, hadsereg.

Inventarium, leltár.

Irreguläre Truppen, nem rendes, szabad csapatok; — Befestigung, szabálytalan erősítés.

Irritation der Magnethadel, a delejtű izgatottsága.

Isolirung einer Truppenabtheilung, elkülönítése, elszakasztása egy csapatosztálynak.

Isthmus, földszoros.

J.

Jacht, l. Yacht.

Jäger, vadász; — bataillon, — zászlóalj; — zu Pferd, lovas — (minők a franczia Chasseur d' Afrique-ok); — gewehr, — fegyver; — Horn, — kürt.

Janitschar, janicsár (hajdani török gyalog katona).

Joch, (Gebirgsjoch), horhos; — brücke, oszlophíd, oszloposhíd; — pfahl, hídvezölöp; — weite, oszloptáv, ivelt hídnál az iv fészülete.

Judicium delegatum militare mixtum, kiküldött vegyes haditörvényszék.

Jus gladii et aggratiandi, pallós és kegyelmezési jog.

K.

Kabel, l. Cabel.

Kadett, l. Cadet.

Kahn, csónak, ladik; — brücke, — híd.

Kaliber, l. Caliber.

Kalpag, kalpak.

Kamache, l. Camasche.

Kamerad, bajtárs, pajtás; — schaft, — ság; — schaftlicher Geist, — i szellem.

Kamm, l. Crête.

Kammer, öböl (kis hengerdek vagy kupalakú üreg a taraczk és mőzsáresők fenékrészében, a löportöltés felvételére); — einer Miene, az akna öble (a felvető, a vet löpor elhelyezésére); — des Sattels, az ágasok által képezett bojtja a magyar nyeregnek; — Büchse, öblös fegyver; — Geschütz, öblös löveg; — Ladung, töltés tele öböllel; — eines Geschützrohres, a lövegeső öble.

Kampf, harc, viadal; — auf Leben und Tod, élet halál —; zum — e herausfordern, — ra hívni, kihívni; — begierde, — vágy; — be-reitschaft, — készség; den — befehen, a — ot megállani; — fähig, harczképes; — unfähig, — képtelen.

Kämpfen, harczolni.

Kämpfer, harczos.

Kampf-fertig, harcz-kész; — ge-fährte, — bajtárs; — ordnung, — rend; — platz, csatamező, küzd-tér, — tér; — recht, — jog; — weise, — modor.

Kampiren, l. Campiren.

Kanal, l. Canal.

Kanone, l. Canone.

Kanot, ladik.

Kanten der Bifurke am Geschütz, az iránykörök éle a lövegen.

Kantonnement, l. Cantonnement.

Kanzlei, iroda; Regiment's, Compagnie, Batterie —, ezred-, század-, ütég —.

Kaperschiff, kalóz-, martalóczhajó.

Kapitän, l. Capitain.

Kapitulation, l. Capitulation.

Kappe am Scherzenge, az emelőgép süvege.

Kappzaum, orfék (a lónak futószároni idomítására).

Karabiner, karabély (lovassági rövid löfegyver).

Karabiner-gehänge, l. Bandouliere; — haken, karabély-horog.

Karabinier, karabélyos (karabélylyal fölfegyverzett katona; Olaszországban csendőr).

Kardätsche, lókefe.

Karniess, hajla (a löveg azon ketszer hajlott része, mely az elő iránykört a cső szájával összeköti).

Karonade, nehéz rövid ágyú, angol találmány, használatban a tengerészetnél.

Karpfenrücken, sarlólát, (lóé).

Karren, kordély; Munitions —, löszer —; zwei rädiger —, két kerekű —; (a lovas útegekénél, melyek a löveg minden mozgatlait követik); — gabel, a — ket-tős rúdja.

Kartätsche, kartács, (egy 60—114,3 vagy 6 latos kis vasgolyókkal megtöltött bádogszelen-cze, melyet a fellobbant löpor ereje még a csőben szétszaggat, és söréteit töltés alakban szórja az ellenre).

Kartätschen-büchse, kartács szelencze.

Kartätschen-feuer, kartácstűz; — fugel, (Schußfugelfartätsche) ürgolyó —; — patrone, — töltény; — rafete, — röppentyű; — schuß, — lövés; — spiegel, a — fafeneke (hosszú taraczkoknál).

Karte, abrosz, földabrosz, térkép; geographische —, földrajzi térkép; Katastral —, telekabrosz; topographische —, helyrajzi, helyirati —; hydrographische —, vízrajzi —.

Kartographie, térképészet.

Karthaune, kartány, (egykori 30 fontos nagy ágyú).

Kartuschbeutel, löporzacska.

Kartusche, töltény tarsoly (a lo-
vasság és tüzérségnél), l. Car-
touche.

Kartusch-tornister, töltény ta-
risznya.

Kasamatte, l. Casamatte.

Kasernarrest, l. Arrest.

Kaserne, laktanya.

Kasern-inspection, laktanya-ü-
gyelet; — wache, — őrs; — ver-
waltung, — felügyelő; — irten, —
ában helyezni el a csapatokat.

Kassation, l. Cassation.

Kasse, l. Casse.

Kastell, váracs, várlak, fellegrvár.

Katastrofe, döntő fordulat, válság,
gyászos kimeneteli harez, Vi-
lágos.

Katapulte, vetgép, melyet a régi-
ek kövek vetésére, (hányására)
használtak.

Kavallerie, l. Cavallerie.

Kegel, kup; abgestuhter —, esonka
—; — berg, — hegy; — förmig,
— alakú, — os; — fläche, — felület.

Kehle, horony, torok; — linie, —
vonal (az ordonyt két egyenlő
részre osztó vonal) — punkt, —
pont, (két kötgát hosszabításá-
nak átmetszeti pontja, mely az
ordony közepében a torok szö-
get képezi), — riemen, toroksíj
(a kantáron); — winfel, — szög.

Kehren, Front verkehren, fehrü Guch!
vsz. arcot váltás át!

Keil, ék, — form, — alak (harez-
rend a görögöknél, melynél a csa-
patok egy zárt náromszöget ké-
peztek); Nicht —, irány —; —
Bohrung, — furat (a vontöve-
geknek egy neme (az osztrákse-
regben) melyeknél a furat átmets-
zete olyképen van szerkesztve,
hogy a lövet a töltésnél könnyen

megy be, a lövésnél pedig a fu-
ratba bele szorul, és a ezikatért
betöltve mint feszlövet futja a
furatot át); — förmig, — alakú.

Kern, bél, zömök; Gup —, öntbél,
(ürlövetek öntésénél, az öntmin-
tába helyezett agyagos homok-
ból készült bél); Nicht —, irány-
zömök (a löveteknél az első és
hátsó iránykörök közötti külön-
séget jelző, a zömirányzatnál (de-
réklövésnél) használt fazömök);
— distanz, zömtávolság, a derék
lövés távolsága; — form (modell),
bélminta; — faßten, bélminta lá-
da; — richtung, zömirányzat; —
schuß, deréklövés, l. Ott; — trup-
pe, díszcsapat, javahad; — win-
fel, zömszög.

Kessel cinés Mörser, a mozsár fu-
rata, üre; — Batterie, mozsár
üteg; — des Bastions, az ordony
belső üres tere, udvara; — gra-
ben, csapárok (a várárookban a
víz lecsapolására szolgáló kis
árok).

Kette, láncz; Radßchuh —, alabor
—; Vorposten —, előőrs —; —
ubrücke, — híd; — nglieb, — szem;
— nßugel, — golyó; — npanzer,
— vért; Proß —, bőröcz —.

Kiel, hajóél, hajótól, tőgerenda
(azon a hajó fenekén végig nyu-
ló, alapgerenda, melyből a hajó
bordái szétágaznak. A tengeren
csak ilyen, éllel ellátott, hasas
hajók járhatnak, míg folyókon,
hol csak kis mérvű hullámszás
van, lapos fenekűek is hasz-
náltathatnak); — wasser, hajó-
nyom.

Kies, kavics, kova; — elerde, kavi-
csos föld; — mehl, kovaliszt; —
grund, kavicsos tér.

Kilogramm, ezer szemer.

Kilomètre, ezer mért, l. Mètre.

Kinn des Pferde, a ló álla; — bad-en, állkapecza.

Kinn-kette, álllancz, állazó láncc; einlegen, aushängen die —, beakasztani, kiemelni az —ot; —ngrube, — gödör; — lade, inhus.

Kirchenparade, díszistentisztelet.

Kiste, rakasz; Munition —, lö-szer —.

Kittel, zubbony, foszlány, vászon köntös.

Klafter, öl.

Knapp-thüre, csap - ajtó; — ventil, — szellentyű.

Klebatmiene, hármaskna.

Kleine Tour, vsz. kis kör (lovardai mozdulat).

Kleinen der Bestandtheile des Pulvers, a löpor alkatrészeinek össze tö-rése.

Kleiner Krieg, kis harcz (kisebb, könnyű hadcsapatok által szét-szórva folytatott összevágó had-műveletek).

Kleine Montur, a közönséges, napiszolgálatra való egyenruha, napi öltöny.

Kleingewehr, kézi löfegyver, lö-fegyver, fegyver; — feuer, fegy-vertűz.

Klepper, poroszka, poroszkáló (ló).

Klinge, penge; Säbel —, kard —; die Schneide, die Fläche, der Rücken, die Hohlfehle der —, a penge éle, lapja, háta, horonya; Bajonet —, szurony —; die Spitze der —, a — hegye; dreischneidige —, három-éltű —; gerade, gebogene —, egye-nes, görbe —; stahl —, aczél —; den Feind über die — springen lassen, levágni, lekaszabolni az ellent.

Klippe, szirt.

Kloben, karika, gyűrű, szem (a zablán).

Kluft, tátvány, hasadék.

Knumpen, csoport; — formiren, — ot, — okat alakítani, képezni.

Knall, durranás, csattanás; — gas, durrlég; — pulver, durranó por; — quecksilber, durrhigany; — silber, durrezüst.

Knäul, gomoly.

Knobel, keresztfa, peczek; einne-beln das Geichhüg, bepeczekelni a lö-veget (a bőröcslánczot a talp bő-röcsgyűrűjéhez peczekelni); — trensengebiss, peczekes csikófék, csikózábla.

Knie, térd; — bohrrer, löcszlábú (ló); — höhe, — magasság, lövegma-gasság (az allvéd, a mell-véd azon részének magassága, mely a földtől a rések kezdetéig ér); — leder, — bőr (dobosé); — schwamm, iztapló.

Kniet nieder zum Gebet, vsz. imá-hoz, térd-re! Auf vom Gebet, vsz. imá-tól fel!

Knochenpat, csontpók.

Knopf, gomb; — gabel, — villa (a gombok felfűzésére tisztításuk-nál).

Knoten, csomó; feuerwerf —, tűzér —; einfache, doppelte —, egyszerű, kettős —; verlängerung —, hosz-szabbító —; verschlungener —, át-vont csomó.

Koch-geschirr, főző edény; Feld —, tábori —; — fessel, — üst.

Koffer, útgát (fedett közlekedési út a vár előműveivel).

Köcher, tegez, puzdra, nyiltok.

Kohle, szén; — nstaub, — por; (tűzszerészeti czélokra).

Köhornmörser, köhormozsár (i-gen könnyű hollandi mozsár).

Kokarde, taraj; National —, nem-zeti —.

Kolben, tus, fegyvertus, tusa, dugattyú, ramács; — bled, tusa-pánt; — hals, — nyak; — schuh, — talpvas, — stange, dugattyúrúd; — stoß, tusaütés; — hoch, vsz, vállra!

Koller, agylób, lódüh.

Kommisbrod, katona kenyér.

Kommunikationen, l. Communication.

Kompetenz, illetmény.

Kompagnie, l. Compagnie.

Konstabler, 1. pattantyús, 2. rendőr.

Kontreskarp, l. Contreescarpe.

Kopf, fej, fő; — des Rohres, a cső feje; der verferene —, sulyom (lövegek öntésénél azon később lemetzendő rész, melylyel a löveg azon célból öntetik hosszabbra, hogy alövegteste egyöntetűbb, az az, ezen reá nehezkedő súlynál fogva mindenütt egyenlő tömör legyen).

Kopfbedeckung, főveg, süveg; — brett, polez; — fahinc, fejrőzse; — gestell, l. Hauptgestell; — herein, vsz. főt be! (mújarat a lóval a lovardában); — hieb, fejvágás; — rasen, fejhant, hanttégla (a mellvéd oldalainak befedésére); — ringel, fejgöröh; — werfen, fejvetés (redts, linfa schaut, vsz. jobbra, balra nézz!).

Korb, kosár; — brustwehr, — mellvéd; schanz —, gát —; — des Sebelgefaßes, a kardmarkolat kosara.

Kordon, l. Cordon.

Korn, iránylég, szemölcs; auf — nehmen, célba venni valamit, ráfogni a fegyvert valamire; Pulver —, lőpor szemölcs; — pulver, szemölcsös lőpor, dara lőpor.

Körnen das Pulver, a lőpor szemölcsölése (a lőpor alkatrészeinek elegendőképni összevegyítésük utáni szemölcs alakba hozataluk).

Körn-maschinen, szemölcsölő-gép; — mit Sieben, mit gefebten Walzen, — szitákkal, horgonyolt (rovátkolt) hengerekkel; — schiibe, — társa (a lisztlőpor átszorítására a — szitán); — tonne, — hordó.

Körnung des Schießpulvers, a lőpor szemölcsölése.

Körper, test; regelmäßige, unregelmäßige —, szabályos, szabálytalan — ek; Feuerwerks —, tűzszerészeti — ek; Leucht —, világító — ek (tűzgolyók, világító golyók); — maß, — mérték, — strafen, — i büntetések.

Korporal, l. Corporal.

Korsar, kalóz, tengeri rabló.

Korvette, l. Corvette.

Kosaken, kozákok.

Köthe, csüd (lőé).

Kostenüberschlag, költségvetés.

Kotzen, pokrócz; Pferde —, ló —.

Kraft, erő; bewegende —, mozgató —; — des Pulvers, a lőpor ereje (a fellobbant lőpor feszereje).

Kragen, l. Aufschlag.

Kranich, daru, gém, emelőgép.

Krampe, csákány.

Krankenwärter, betegápoló, ápolár, — zimmer, kórszoba.

Kränklich, beteges, l. Marode.

Krater, tőbör.

Kratzeisen, vakaró.

Kreis, kör; — abschnitt, — szelet; — ausschnitt, — kiszelmény; — bewegung, — mozgás, keringés; — bogen, — ív; — fläche, — lap; — linie, — vonal; — peripherie,

körület; — nonius, — parány-mérő.

Krepiren der Projectile, a lövetek szétpattanása.

Krète, l. Crète.

Kreuz, kereszt; gebogenes —, hajlott derék (lóé); — en am Meere, czirkálni a tengeren; — en der Wege, az utak átmetszése.

Kreuz-band, kereszt-kötés; — bloß haus, — gátlak, — feuer, — tűz; — redoute, — erőd; — riemen, derék szíj; — rückenwehren, — hátvédek; — weg, — út.

Krieg, háboru, harc, had; — eröffnen, hadat izenni; — führen, hadat viselni, hadakozni; — führende Mächte, Barthien, hadviselő hatalmak, felek; mit — überziehen, háborúval elborítani, ellepni; kleiner —, kis harc; defensiver —, védelmi —; offener —, nyílt harc; offensiver —, támadó, támadólagos —.

Kriegen, háboruszkodni, hadakozni, hadat viselni; be —, — valaki ellen.

Krieger, harczfi, harczos, vitéz; — ijsch, harczias, harczos; — ijsches Volk —, vitéz nép.

Kriegführung, hadviselés, Art der —, — i mód.

Kriegs, had, hadi; — angelegenheit, — ügy; — archiv, — okmánytár; — artitel, — törvényezikkek, — törvények, — cikkek; — aufstellung, — felállítás; — baufunft, — építész, erődítész; — baumeister, — építész, erődítész; — bedürfnisse, — szerek, — szükségletek; — begebenheit, — esemény; — bereitshaft, l. Bereitschaft; — brücke, — hid; — brückenbau, — hidépítész; — camerad, — bajtárs; — casse, — pénztár; — co-

lonne, — oszlop; — commando, — parancsnokság; — commissär, — biztos; — commissariat, — biztosság; — dienst, — szolgálat; — ehre, — katonai tisztelet; — eid, — eskü; — entschädigung, — kárpótlás; — entwurf, — terv; — ereigniß, — esemény; — erfahrung, — tapasztalás; — erklärung, — izenet; — fach, — ügy, — szakma, — osztály; — fall, — eset; — fatiguen, — fáradalmak; — flotte, hajóhad, hajóraj; — fuß, — láb; — gage, — díj; — gebräude, — szokások; — gebühr, — illetmény; — gefahr, harczveszély, — veszedelem; — gefährte, bajtárs; — gefangen, — foglyok; — gefangenhaft, — fogság; — geist, — szellem; — genosse, — l. — gefährte; — geräth, — szer; — gericht, — törvényszék; — geschichte, — történet, — történelem; — geschick, — sors; — geschrei, — jelszó, — zaj, harczzaj, csatazaj; — geschwader, hajóhad, uszahad; — gefes, — törvény; — geföje, harczizaj; — gewöhnt, hadedzett, harcedzett; — glück, — szerencse; — gott, — isten, — úr (Mars); — göttin, — istennő (Bellona); — hafen, — kikötő; — handwerk, — mesterség; — haufen, — csapat, — csoport; — heer, had, — seereg; — held, hős; — heldin, hős nő, (amazon); — herold, — hírnök; — hospital, — kóroda; — hülf, — segély; — kamerad, bajtárs; — fanglei, — iroda; — fasse, — pénztár; — knecht, harczos, közharczos; — kosten, — költségek; — fundig, — ismeretekkel bíró; — funst, — művészet, harczművészet; — lager, tábor, — tábor; — last, — teher; — leben, —

élet; — lied, csatadal, harczidal; — list, — esel; — macht, — erő; — macht zu Lande, szárazsi, szárazföldi — erő; — macht zu Wasser, tengeri — erő; — mannschaft, — nép; — marine, — tengerészeti; — maschine, — gép, gépezet; — minister, — ügyér; — ministerium, — ügyérség; — munition, — lőszer; — musit, — zene; — noth, — szükség; — operation, — működés; — ordnung, — rend, harczrend; — pflicht, — harczkötelezettség; — plan, — terv; — pulver, — lőpor; — rafete, — röppen-tyű; — rath, — tanács; — recht, — jog, — törvény, — törvénytörvény; — rechtlich, — törvénytörvény-szerű; — rechts urtheil, — törvénytörvény-szerű ítélet; — rüstung, — mez, — készülődés, — szervezkedés; — schaden, — kár, háború okozta kár; — schar, — sereg; — schauplatz, harczszínhely; — schiff, — hajó; — schule, — tanoda; — stand, — létszám, — állomány; — steuer, — adó; — thaten, — tettek; — übung, — gyakorlat; — verfassung, — alkotmány, — szervezet; — verhältniß, — viszony; — vorrath, — készlet; — wesen, — ügy; — wissenschaft, — tudomány; — zahlamt, — pénztár; — zeit, háború ideje; — zucht, — fegyelem; — zug, — járás, — járat; — zulage, — pótlék; — zustand, — állapot.

Krippenbeisser, karórágó.

Krokiren, l. Croquieren.

Krone der Brustwehr, a mellvéd tetőzete; — nfall, a tetőzet esése.

Krönung des gedeckten Weges, a fedett út megtetőzése, megkoronázása, (midőn a vívó a fedett útig, a sikkam ormáig eljut, és ott ütegeit a réselőésre felállítani kezdi).

Kronenwerk, koronamű (két ordonyarcból álló vár-előmű).

Krumlineal, görbe vonasz.

Krümmung des Bajonethaltes, des Gewehrkolbens, a szuronynyak, a fegyvertus görbülete; — s halb-messer, görbületi félmérő; — des Flusses, a folyam görbülete, kanyarodása, a folyam tekervényes menete.

Krummzirkel, l. Tasterzirkel.

Kruppe des Pferdes, a ló fara.

Kristall, jegecz; — isirung, — esedés.

Kubik, köb, köbös; — fuß, — láb; — inhalt, — tartalom; — flaster, — öl; — maß, — mérték.

Kubus, köb.

Kugel, golyó, gömb, teke, lövet; Blei —, ón golyó; eiserne —, vas golyó; glühende —, izzó, izzajtott golyó; hohl —, ürgolyó; steinerne —, kögolyó.

Kugelanschlag, a golyó csapkodása a ür belsejében; — abschnitt, gömb szelet; — achse, — tengely; — aufschnitt, gömb kiszelmény; — bahh, a — röppályája; — buchse, — fegyver; — durchmesser, — átmérő; — fänger, — fogó; — form, — alak, — minta; — förmig, gömbölyű, golyódad, tekeded; — gießerei, — öntőde; — haufen, — rakás; — lager, — hely (helye a csőben), — ászok, megfenekeklése a golyónak, (a sok lövéstől támadt gödrök, mélyedések, hasítások a furat hosszában); — lehre, ürelő, ürkarika (a golyók kellő nagyságának megmérésére); — löffel, — kanál (az izzó golyók hordására); — modell, — minta; — patrone, — töltény; — pflaster, fojtás; — polirfaß, — csiszoló hordó; — presse,

sajtó; — regen, — zápor; — schuß,
— lövés; — zunge, — fogó; —
zieher, — húzó, körömvás.

Kühleimer, hűtőveder (a törölő be-
mártogatására gyors lövésnél).

Kulminationspunkt, tetőpont, te-
tőzési pont.

Kummet, iga, hámiga; — eisen, —
vas; — geschirr, — hám, igás hám;
— haßen, — horog; — fette, —
láncz; — fißen, — vankos.

Kundschaft, tudósítás, kéület; —
en (ausfundschaften), kikémlelni;
— er, kém, hírhordó, kutár; —
erdienst, kém-, kutárszolgálat; —
s bureau, —i, kutár iroda.

Kunst-feuerwerk, mű-tüzijáték;
— erci, műtűzszerezészet; — strasse,
— út; — wort, — szó.

Kupfer, réz, vörös réz; — draht, —
sodrony; — platte, — lap, — le-
mez; — schiße, — tárcza.

Kuppe, orom, csúcs, kúp; Berg —,
hegy —.

Kuppel, kardkötő.

Kurass, l. Curass.

Kurbel, fogantyú, forgantyú; —
der Richtmaschine, az iránygép —ja.

Kurschmied, lóorvos, orvos-
kovács.

Kurtine, l. Courtine.

Kurz, rövid; — en Trabb reiten, rő-
viden ügetni, a lovat összeszed-
ve ügettetni; — gewehr, —
fegyver.

Küste, part, tengerpart.

Küsten-Artillerie, part-tüzérség;
— batterie, — üteg; — besetzung,
— erődítés, — erődítészet; —
fahrt, — hajózás, — meletti hajó-
zás; — fluß, — folyam; — gebiet,
— mellék; — geschütz, — löveg;
— laffette, — ágyú talp; — laffet-
tenbetting, — talp padlat; — laffet-
tenrahmen, — talpkeret; — land,

— vidék, tenger mellék; — mör-
fer, — mozsár; — thurm, — torony;
— wache, — őr; — wachschiff, —
őrhajó.

L.

Laboratorium, vegyműhely; Ar-
tillerie —, tüzéri, tüzérségi —.

Laborir-Saal, vegyészeti-terem;
— tißch, — asztal; — werkzeuge,
— eszközök.

Lack, fénymaz; — iren, — olni.

Ladbüchse, töltőcsésze a tömőcs
végén, (a hoszlövetek benyomá-
sára és kihúzására.)

Lade-ärmel, töltő-uj; — baum, —
fa; —hammer, töltényöböl.

Laden, 1. szájszél, iny (lóé); —
des Pferdes, a ló inye (melyen a
zablarúd nyugszik); 2. tölteni,
rakodni; —, ladet, vsz. tölteni,
tölts!; — ein Gewehr, megtölteni
egy fegyvert; — eine Miene, meg-
tölteni egy aknát; ab —, lekrakni,
lerakodni; auf —, felrakni, fel-
rakodni.

Lade-raum, töltésür; — schaufel,
töltő-lapát; — stoß, töltő vessző;
— stoß in Lauf, vsz. vesszőt cső-
be!; versorgt den — stoß, vsz.
vesszőt, rejts!; — stoßfeder, töltő-
vessző rugony; — stoßring, töltő-
vessző vályú; — zeug, töltőszer-
— zeughacken, töltőszer horog.

Ladung, töltés, töltet, rakomány,
rakmány; — eines Schiffes, a ha-
jó rakománya; Pulver —, lőpor
—; schwache —, gyenge —; volle
—, egész —.

Laffette, talp; — rahmen, — keret;
Amuffetten —, apró, a könnyű
gyalogsággal mozgó lövegek tal-
pa; Belagerungs —, vi —; Bloß
—, duéz —; Kanonen —, ágyú

—; Casematten —, boltöny —; Depressions —, homlító —; l. Ott; Feld —, sík —; Gebirgs —, hegyi —; Haubitz —, taraczk —; Küsten —, part —; Küstenmörser —, partmozsár —; Roll —, gör —; Schiffs —, hajó —; Vertheidigung —, védelmi —; Wall —, gátöny —; Wand —, oldalas —; die Erzhütterung der — beim Abfeuern, a — megrendése, megrendülése az elsütésnél; tragbare — der Gebirgsartillerie, a hegyi tüzérség hordható — ai; ein Stück auf die — bringen, egy löveget a — ra emelni, a — ba helyezni.

Laffetten-Beschlag, talp-pántozat; — haften, — horog; — fasten, — láda; — mörser, — mozsár (könnyű kis mozsarak, melyek talpakon kezeltetnek); — nägel, — szegek; — rad, — kerék; — riegel, — görb; — schwanz, — csusza; — wand, — oldal.

Laffettirung, talpazat; — der Geschütze, — a a lövegnek.

Lage, fekvés, helyzet; Stand — beim Schießen, kéz — a vívásnál; eine volle — geben, sortüzet adni, az ellenhajóra az egész ágyúsort elsűtteni; — ebene, feksík (mely egy erősség színvonalozásánál jön tekintetbe).

Lager, tábor; — abbrechen, — t bontani, fölszedni; — aufheben, l. abbrechen; — aufstellen, a — t kitűzni; — in der Seele des Geschützes, mélyedések a lövegeső ürében (ászkok) l. Kugel —; — der Schildbajon, a lövegcsapok számára tett kivágások a talpban (a még meg nem vasalt csapvápák); — schlagen, — t ütni; Freilager, l. Bivouak; verschanzen —, erődített —.

Lager-dienst, tábori - szoigalat; — gasse, — út; — geräth, — szer; — leben, — élet; — hütte, — i kunyhó; — funst, l. Castramentation; — mühe, — i sapka.

Lagern, táborozni; — unter freiem Himmel, szabad ég alatt táborozni.

Lager-ordnung, tábor - rend; — platz, — hely; — polizei, — i rendőrség; — raum, — tér, térség, fektér; — wache, — őr.

Land, föld, ország, tartomány, tér; fest —, száraz föld; flache —, lapos, sík vidék, mezőség.

Landbevölkerung, a földnépe.

Landen, kikötni, szárazra, partra lépni, szállani.

Land-armee, szárazföldi, száraz sereg; — enge, föld - szoros, tengerköz; — gebirge, szárazföldi, száraz hegyek.

Landesbeschreibung, térleírás, (egy vidék ország leírása, katonai szempontból).

Landesvertheidigungs-ausschuss, honvédelmi bizottmány (a honvédelmi ügyeket vezetett bizottmány az 1848-49 iki magyar függetlenségi harcban); — verrath, hazaárulás; — verräth, — hazaáruló.

Land-feste, vár, szárazföldi - vár; — heer, száraz, szárazföldi hadsereg; — farte, földabrosz, térkép; — frieg, — háború, harc; — macht, — erő, — hatalom; — messer, földmérő; — miliz, néphad; — officier, — tiszt; — pfeiler, partoszlop; — rüden, síkhát; — reiter, lovas esendő; — spitze, — strasse, országút; — streifer, maradozó; — sturm, népfölkelés; — truppeu, — csapatok, — had.

Landung kikötés, partra szállás;

—s Truppen, kikötő, partra szálló, partrohanó csapatok.

Landwehr, fölkelés, fölkelő néphad (a rendes hadsereg támogatására szolgáló, s a sorsszolgálatot teljesített harczosokból álló tartalék had); — institution, —i, általános hadkötelezettségi intézmény; — joldat, — lő harczos; — wind, szárazföldi szél.

Landzunge, földnyelv.

Langbaum, nyújtó (a szekéren); — schere, — ágas.

Länge, hossz; — der Messfette, a mérláncz — a.

Längenabweichung, távkülönbség (azon távolság, melylyel a golyó a célnál messzebb vagy rövidebben megy); — Ansicht, hossz-nézet; — durchschnitt, hossz-metszet; — einheit, —egység; — maß, — mérték; — messung, — mérés; — streuung, távszórás (a szét pattant ürlövetek és a kártyások szórtávja).

Lang-risse, eines Gewehrlaufes, des Geschützrohres, i. Kugellager,

Langtau, l. Schleppseil.

Lanze, dzsida, kelevéz; — brechen mit Jemanden, lándzát törni valakivel; — einlegen, fállni, dzsidát ejteni, neki szegezni.

Langen-fähnchen, dzsida - lobogó; — reiter, dzsidás; — riemen, — szíj; — spitze, — hegy; — fisch, — szűrás; — stange, — rúd; — träger, dzsidás, dzsida hordó.

Lärm, zaj; — schlagen, —t ütni; falscher —, hamis zaj.

Last pferd, teher-ló, podgyász ló; — schiff, — hajó; — wagen, — kocsí.

Laterne, vilár; Horn —, szarv —.

Latrinen in einem Lager, árnyékszékek, félrehelyek a táborban.

Latte, lécz; — n profil, — váz.

Lauf, cső; Gewehr —, fegyver —; — eines Flußes, a folyam, a víz folyása; schneller —, gyors futás, futamat, szaladás.

Lauf-brücke, gyalog-híd, palló-híd, bürü; — feuer, futótűz; — graben, futó árok, viárok, kerület (azon mélyűt, melyben a vívó, fedezve a vívott tüze ellen közeledik a vár fő kertülékéhez, gátonyzatához); — grabenwache, viárokőr; — latte, csúsztató lécz (a magas gátonytálpak padlaltán); — ringe, fegyver karikák (a csőnek az agyhoz erősítésére); — rinne, csorga (a fegyver agyon); — rolle, csúsztató csiga; — schritt, futó lépés; — schnelle, — talp; — schwellenbohlen, forgó vas nyelv, a gátony talpkeretén; — zettel, körözvény.

Lauge, lüg; — ufsalz, — só, lugony (mely a salétrom megjegecedése után felmarad).

Läuterung des Salpeters, tisztálása a salétromnak.

Lavine, görgeteg; Schnee —, hó —, Laviren, 1. labodázni, ide oda mozogni a hajóval, 2. árnyékolni, mértani testeket fekenynyel.

Lazareth, kóroda; Feld —, tábori —; — wagen, etc. l. Sanitätscorps.

Lebensmittel, élelmiszerek; mit — n versorgen, —kel ellátni, élelmezni; — magazin, élelmitár.

Lebensstrafe, halálbüntetés.

Lebhaftes feuer, élénk tűz; — Geschicht, — harc.

Leck, lyuk, nyílás a hajón.

Leder-zeug, bőr-nemű, bőrrészek; — füssen, — vánkos.

Leeseite eines Schiffes, a hajó szélmentes, az az, azon oldala, mely nincs a szélnek kitéve.

Legen Besatzung in einen Ort, helyőrséget tenni valamely helyre; **Bettungen** —, padlatokat rakni; **sich vor eine Festung** —, táborba szállni egy vár előtt; **sich vor Anfer** —, horgonyt vetni.

Legion, hadcsapat, kisebb nagyobb haderő, legió; ungarijsche Gölfs — in Italien, magyar legió, magyar segély hadsereg Olaszországban (mely, Kossuth és az olasz kormány között kötött szerződés folytán, ott, mint magyar nemzeti honvédsereg 1860-1867 ig fenállott); preussische, ungarijsche —, orosz-magyar — (mely Oroszországban állítottatott föl az 1866-iki orosz - osztrák háború alatt).

Legiren, ötvözni, összeforrasztani két fémdarabot.

Lehm-förmerei, agyag - mintázás; — ziegel, vályog (mellvédek építésére).

Lehne, meneteles lejtő.

Lehr-bataillon, oktatási -, pótlászlóalj.

Lehre, ür, üresség; **Caliber** —, ürelő, ürkarika; **Kugel** —, golyó ürelő.

Lehre, von der Bahn (Stugbahn) geworfener Körper, vetett (dobott) tárgyak röpvonaláról szóló tan, vettan; **Caliber** —, l. Lehre.

Lehr escadron, oktatási, pótszázad.

Leib, test; **Jemanden an den Leib** —, valakinek neki menni; — garde, — őrség.

Leibes-montur, testi - öltöny; — strafe, — büntetés; — übung, testgyakorlat.

Leib-regiment, test - őrezred; — wache, — őrség.

Leichen-conduct, katonai temetés, temetési - kíséret, gyászki-séret; — parade, dísz —.

Leichte-Truppen, könnyű csapatok; — Infanterie, Cavallerie, Artillerie —, gyalogság, lovasság, tüzérség.

Leiter, hágcsó; — ersteigung, — való megmászása a falaknak; — wegen, társzekér.

Leitfaden, vezérfonal.

Leit-feuer, futó - tűz (aknak és tűzijátékok meggyújtására); — stoppinc, — gyuszál.

Leitung, vezetés; — einer Truppe, egy csapat — e.

Lenden, ágyékok (lőé).

Lenk-barkheit der Fahrzeuge, a hajtművek mozgékonytsága, hajlékonytsága; — seil, futószár.

Leuchtkugel, fénygolyó, világító golyó; (az ellennek éjjeli megvilágosítására szolgáló tüzitest); — neß, — háló, - fonadék; — raffete, világító röppentyű; — thurm, világító torony.

Libelle, lejtmérő.

Lichtel, sütőcs (hosszú papír toklásokba vert, érvés tűzzel égő gyuanyag az ágyúnak esős időbeni elsütésére).

Lichten den Anfer, fölvonni, fölszedni a horgonyt.

Lichtstrahl, fénysugár.

Lieferant, szállító.

Lieferung, szállítmány; — s schein, szállítási levél, nyugta.

Liegen in Besatzung, helyőrségben lenni; im Felde —, táborban —.

Liément, körülnyomás, körülnyomása az ellen pengéjének (vívásban).

Lieutenant, hadnagy; Ober —, fő —; Unter —, al —.

Ligue, szövetség, államszövetség.

Limito-Rauchtabak, katonadohány.

Lineal, vonalozó, vonasz; **Dioppter** —, l. **Dioppter**.

Lineartaktik, vonalharczászat; fejlődött vonalokbani mozgalmak tana.

Linie, vonal, gerade —, egyenes —; frumme —, görbe —; Schlacht —, harc —, csatasor; senkrechte —, függőleges; vertical —, függőleges —.

Linien, befejtigte, einfache, doppelte, aus Flecken, Punkten, Zangen zusammengefügte, egyszerű, kettős szöggátakból, oldalas gátakból, és szögzetekből összeállított erődített vonalok; zusammenhängende —, összefüggő —; — cavallerie, — sor lovasság (mely alatt a legtöbb seregben a nehéz lovasság értetik); — infanterie, sor gyalogság; — schiff, sorhajó; — schiffscapitän, tengerészeti ezredes; — schiffslieutenant, tengerészeti százados; — stellung, sor állás, sorbani felállítás; — truppe, sorhad; — zeichnung, vonal rajzolás.

Linke Flanke, bal oldal; — r Flügel, — szárny.

Links schaut, vsz. balra nézz!; — schwenken, vsz. — kanya - rodj!; — um, vsz. — át!; — aufmarschiren, marjch, vsz. — fejlődni, indulj!; — vorwärts Aufmarschiren, Marjch, vsz. — előre fejlődni, indulj!.

Liste, névsor jegyzék, sorozati jegyzék: Comandir —, vezényleti —; Rangirungs —, sorakozási —.

Lithographie, könyomat, nyomda, feld —, tábori —.

Litze, zsin, rangjel a hajtókán.

Loch, lyuk; Bünd —, gyu —.

Loderbeutel, lisztlőpor zacskó, porhanyozó zacskó.

Löffel, kanál (az izzógolyók töltésére); — des ungarischen Sattels, a magyar nyereg kápája.

Logement, vífészek, vigyűhely (a vár tüze ellen védett hely, melybe a támadó magát a sikamon befészkel).

Logge, sebességmérő (a hajó sebességének megmérésére szolgáló eszköz).

Loggen, megmérni a hajó haladási sebességét.

Lohnagel, végszög, tengelyszög.

Löhnung, fizetés, napidíja a legénységnek; — aushheilen, kiosztani a —t; — s zettel, —i kimutatás.

Longe, futószár; — arbeit, —oni lovaglás.

Longiren, futószárolni, futószáron a lovat körben járatni, hogy a kezdő lovas biztos és erős ülést kapjon.

Lootse, kalaüz, révkalaüz (sekélyes vizeken a hajók vezetésével foglalkozó tengerész).

Lösegeld, váltáságdíj.

Losgehen, elszülni; — des Gewehrs, a fegyver elszülése; — auf den Feind, megrohanni az ellent, rá-törni az ellenre.

Loskaufen vom Militärdienst, kiváltani a katonai szolgálattól, a katonai kötelezettség alól.

Losschiessen, das Gewehr, elszütni a fegyvert.

Losung, jelszó, tábori —, hadi —, hadige; — wort, l. Losung.

Loth, mérő, kutatóon (a víz mélységének megmérésére); — leine, — madzag.

Löthen, forrasztani, összeforrasztani bádog és érezdarabokat.

Löth-kolben, forrasztó; — rohr, — cső.

Lucke, nyílás, ajtó, a hajó fedélzetén.

Lücken im Gliede, hézagok a sorban.

Luft, lég, levegő; — druck eines abgeschossenen Geschosses, az ellőt lövet — nyomása; — flappe, — bilentyű; — pumpe, — szivattyú; — strömung, — ömlés, — járat, — vonat.

Lüften der Munition, a lőszer szelöltetése.

Lunette, oldalas szögát.

Lungenpfeifer, nyoszogó (lő).

Lunte, kanócz (a lövegek elsütésére); — u schießbüchse, — fegyver; — ufst, — bot; — fassen, — láda; — schieß, — szerszám.

Lupe, nagyító lencse, — üveg.

Lust-feuerwerk, tűzijáték; — fugel, fénygolyó; — fugelzünder, fénygolyó gyutaes

M.

Maceration, áztatás, pállasztás, (leáztatása a húsnak a csontról, csontvázak készítésénél).

Macht, hatalom; bewaffnete —, fegyveres —; Krieg —, haderő.

Madrillbrett, a lógdeszka (melyhöz a zúzárr erősítve van, midőn kapuk szétrobbantására azokra függesztetik).

Magazin, raktár; Monturs —, ruhatár; Munitions —, lőszer tár, —; Pulver —, lőpor —.

Magazine anlegen, raktárakat felállítani.

Magazins-Aufseher, raktár-felügyelő; — verpflegung, — ételmezés (a csapatoknak a haretéren raktárokból ételmezése).

Magistrallinie, fővonal, tűzvonal

(a kerülek mellvédének belső oromvonala).

Magnet, delej; — eisen, — vas; — nadel, — tű.

Magnetische Kraft, delejes erő.

Major, őrnagy.

Manifest, kiáltvány; Krieg —, hadi —.

Manipulation, kezelés.

Manipuliren, kezelni; — der Feldwebel, Wachtmeister, Feuerwerker, kezelő, számadó, őrmester, tüzemester.

Mann, ember, legény; — gegen —, ember ember ellen; zwei, drei — hoch, két, három sorban; ein, zwei — aus dem zweiten Glied ins erste, vsz. egy, két ember a második sorból az elsőbe!

Mannschaft, legénység; — stand, — i állomány, létszám; — vom Feldwebel abwärts, a — őrmestertől lefelé; außerlebens —, kiváló —; junge —, fiatal —; mit der ganzen — aufbrechen, az egész — gel elindulni.

Mannschafts-gebühr, legénységi illetmény; — bezeichnung, — sorozat; — zimmer, — szoba.

Mannszucht, fegyelem; l. Discipulin.

Manoeuvre, mozgalom, hadmozgalom, hadarlás, hadarlat, hadarolás; Brücken —, hidmozgalom; Feld —, harc gyakorlat, l. ott; Truppen —, csapatmozgalom.

Maueuvriren, mozogni, (csapatokkal) mozgadozni, hadarolni.

Manoeuvrir-kunst, mozgalmi, hadarlási művészet; — platz, — tér; — reglement, — szabályzat; die Truppen — ten gut, a csapatok jól hadaroltak, mozgottak, a mozgalmakat pontosan hajtották végre; die Truppen — en lassen, a csapatokat hadaroltatni, velők moz-

galmakat hajtatni végre; deu
 Feind aus einer Stellung heraus —
 ren, az ellent egy állásból kiha-
 darolni, ügyes, oldalait és hát-
 mögét fenyegető mozdulatok,
 mozgalmak által állásából harc-
 nélkül kiszorítani.

Mantel, köpönyeg; Blei — der Lang-
 geschosse, a hosszólövetek ónburko-
 nya (azon önfelület, melylyel a
 vaslövet bevonatik, hogy kilöve-
 tésekor a csőbe szorosan bele fe-
 szüljön, és a vonások csavaro-
 dását követve, hosztengelye kö-
 rül forgó mozgásba hozattassék);
 — riemen, köpenyszíj (a köpeny-
 nek a nyereghöz való csatolásá-
 ra); — sack, batuzsák.

Manuballiste, dárdavetőgép.

Manumotionen, kézfordítás, kéz-
 mozdulatok (a maroknak a csuk-
 lóban egyik vihelyzethől a má-
 sikba fordítása).

Mappirung, térfelvétel, vezérkari
 tisztek által végzett országos
 felvétel, egy vidék mértani fel-
 vétele.

Marine, tengeri haderő, tengeré-
 szet; — arjenal, — i hadszertár;
 — artillerie, — i tüzérség; — co-
 mando, — i parancsnokság; — sol-
 dat, — i katona; — Truppen, — i
 csapatok; Krieg, — had —.

Marineur, tengerész.

Marketender, csaplár, csapláros;
 — ei, tábori csapszék; — in, csap-
 lárnő; csaplárosnő; — wagen, —
 kocsi.

Markiren, jegyezni, jelölni, kijelöl-
 ni; — beim Scheibenschießen, — a
 ezéllövésnél.

Marmite, nagy roncsaféle lövet
 Franciaországban a 17 dik szá-
 zadban.

Marode, beteg, beteges; — zimmer,
 kórszoba.

Marodeur, beteges, marodozó.

Marodiren, betegeskedni.

Mars, 1. hadisten, 2. tereb (az ár-
 bocz derekán levő deszka áll-
 vány).

Marsch, menet; — vsz. in - dulj!;
 den — antreten, elindulni; ang-
 strengter (forcirtter) —, erőtetett,
 erőszakos; — Bewegung, — moz-
 galom; — raum, — tér; verstreut
 —, rejtett; ein Tage —, egy
 napi — járás.

Marschal, (Feldmarschal) tábor-
 nagy; — stab, — i bot

Marsch-adjustirung, menet-öl-
 tőny, — öltözk; — arten, — mó-
 dok; — Befehl, — parancs, indu-
 lási parancs; — colonne, — osz-
 lop; — disposition, — intézkedés;
 — fertig, — kész; — gefech, —
 harc, összettközés.

Marschiren, menelni, menni; — de
 Truppe, menelő csapat; aus —,
 elindulni, elmenni; ein —, be-
 menni, bevonulni; — lassen, me-
 netetni.

Marsch-lager, menet-tábor; — li-
 uie, — vonal; — ordnung, — rend;
 — quartier, — szállás; — rich-
 tung, — irány; — route, útlevel,
 — strasse, — út, hadút; — tag, —
 nap; — tempo, — időny, — gyor-
 saság; — übung, gyakorlati; —
 — verbaltung, — szabályzat; —
 zulage, — pótlék.

Martingal, orrszegőszár, ugrószíj.

Maschikuli, vaklamű, Maschikuli
 (házak védelmére az ablakok-
 ból kiépített és lörésekkel ellá-
 tott fedett erkély-féle művek).

Maschine, gép; Abbrech —, eszter-
 gályozó; Bohr —, furó; —
 Richt —, irány; — Richt — nöl-

- zen, irány szög; — Nicht —
neil, irány — ék; Verschraub —,
becsavaró gép; Nicht — riegel, i-
rány — görb.
- Masacre**, mészárlás.
- Maske**, álca; Sieb —, vág —; Stoß
—, szűr — (a test védelésére vi-
vásnál).
- Maskirte Batterie**, eltakart, fe-
dett, leplezett üteg; — Stellung,
— állás.
- Masse**, tömeg; — aufstellung, —
állás; — bewegung, — mozdulat,
— es mozdulat. In die Masse, vsz
tömegbe!
- Masselott**, l. Verlorener Kopf.
- Massiv**, tömör; — e fugel, tömgolyó;
— geschosse, tömlövetek.
- Massregel**, rendszabály.
- Massstab**, mérték, mérv, mérszer;
berjüngter —, kisebbitett, kicsi-
nyített, fiok mérv; berggößerter —,
nagyobbitott.
- Mast**, árbocz; Besan —, hátsó —;
Stoß —, elő — i der große —, fő-
árboez; — baum, — fa; — forb,
tereb, — kosár; — werf, — ozat,
— szerkezet.
- Material**, anyag, anyagszer; Bau
—, építő anyag; — bedarf, —
szükséglet; Artillerie —, tüzéri
anyagszer; Kriegß —, hadi —, ha-
diszer; — ausmeiß, anyagszer ki-
mutatás; — ien Gebahrung, — ke-
zelés; — rechnung, — számadás;
— vorrath, — készlet.
- Matrose**, hajócz; — ncorpß, —
csapat.
- Mauerbrecher**, faltörőgép.
- Mauerwerk**, falazat, falmű.
- Mauke**, csüdsömör.
- Maulthier**, öszvér; Geschütz, Lafet-
ten, Munitionß —, löveg, talp-
lőszer — (hegyi ütegnél).
- Mausfalle**, egérfogó (aknagujtó
készülék).
- Mechanismus**, gépezet.
- Medaille**, érem, emlékpénz.
- Meer**, tenger; — busen, — öböl; —
enge, — szoros; — es becken, — me-
der; — es fläche, — szine; — es ge-
biet, — mellék, vidék; — hofe, —
i forgatag; — farte, — abrosz.
- Mehl-pulver**, liszt - lőpor; — salpe-
ter, — salétrom.
- Meile**, mér föld; — n zeiger, — mu-
tató.
- Meldung**, jelentés; Früh, Abend —,
reggeli, esti —.
- Menage**, étkezés; — buch, étkönyv;
— geld, étpénz; — meister, ét
rendező.
- Menagireu**, étkezni.
- Mensur**, vitáy, vivótávolság (mely-
re a vivófelek egymástól felállá-
nak); — nehmeu, — ra állani.
- Meridian**, déllő; — ebene, déllő
sík; — freis, délkör; — linie, dél-
vonal.
- Merlon**, hanta (a mellvédnek két -
két rés között fekvő hant alakú
része).
- Messaparat**, mérőszer, mérőké-
szülék.
- Messen**, mérni, fölmérni.
- Mess-kette**, mér - láncz; — funft, —
tan; — schuur, — zsineg; — ruthe,
— vessző; — tißch, — asztal.
- Metall**, fém; — distanz, — távolság
(a fémlövés távolsága); — hüße,
— hüvely; — fugel, — golyó; —
richtung, — irányzat (az iránykö-
rök fölött); — schuß, — lővés; —
stärke, a — (a lővés oldalainak)
erőssége; Geschütz —, löveg —;
— fugel, — golyó.
- Mètre**, méret, mért (a délkör ne-
gyed részének tizmilliomdrésze).
- Metzelei**, mészárlás.

Meuterei, lázadás, zendülés.

Mietstruppen, zsoldos csapatok.

Militár, katona, katonai, katonaság, had, hadi; irreguláris —, nem rendes —; reguláris —, rendes —; — apotheker, —i gyógyszerár; — árny, — kincstár; — arzt, —i orvos; — administration, l. Administration; — appellationsgericht, — fellebbezési törvényszék; — beame, — hivatalnok; — branche, katona szakbeli, katonasághoz tartozó; — character, — jellem, cím; — quittance mit character, — cízzel kilépni; — commaudo, —i parancsnokság; — conscription, — összeírás; — dienst, —i, hadi szolgálat; — district, — kerület; — division, hadosztály; — Erziehungsanstalt, — nevelde; — geographie, hadiföldleírás; — geographisches Institut, hadföldleírási intézet; — gesetz, —i, hadi törvények; — gouvernement, — kormányzóság; — gesetzbuch, — hadi törvénykönyv; — grenzcordon, — határzáróvonal; — grenze, határörvidék; — gymnastik, — testgyakorlat.

Militärisch, katonai, katonailag, hadi, hadilag; — auftreten, — felépni; — e Verdienste, — érdemek; — e Aufnahme, — föl vétel (katonai szempontbóli felvétele a térnek).

Militär-jahr, katonai, hadi-év, — közigazgási év; — justiz, — igazságszolgáltatás; — karte, — térkép; — Lehranstalt, — tanoda; — literatur, — irodalom; — musik — zene; — polizei, hadrendőrség; — quartir, katonaszállás; — schritt, — lépés; — schule, — tanoda; — spital, — kóroda; — styl, — irány; — topographie, — hely-

rajz; — transportshaus, hadszálloda; — verbrechen, — bűntény; — Verfassung, — alkotmány; — verbrechen, — vétség; — verdienstfreuz, — érdemkereszt; — verpflechtsbeamte, — élelmezérségi hivatalnok; — weßen, — ügy; — zeitschrift, — lap, folyóirat.

Miliz, néphad.

Mine, akna; Schutter —, lobakna, l. ott; schwach, stark geladene —, gyengén, erősen töltött —.

Minen-ast, akna-ág; — bau, — építés; — brunnen, — kút; — gang, — menet, — út; — hauptgang, — főút; — herd, — pad; — hölzer, — fák; — gallerie, — tornác; — kammer, — öböl; — krieg, — harc; — ofen, l. — kammer; — ladung, — töltés; — rauch, — terjem; — schacht, l. — brunnen; — sprengung, — lobbanás; — system, — rendszer; — trichter, — töltésér; — zündung, — gyújtás.

Mineur, aknász; — corps, — kar.

Miniren, aknászni; unter —, alá —.

Minirkorb, aknakosár.

Mischung des Pulversäße, lőpor keverék, összekeverése a lőpor anyagoknak; (a lőport képező anyagok bizonyos arányban keveréke, összekeverése).

Mittelgebirge, l. Gebirge.

Mittellinie der Schießkarte, a lörés középvonala, az irányvonal.

Mittel-punkt des Bollwerkes, az ordony közép-pontja (a torokpont); — reiter, — lovas (hatos fogatnál a két középső lovat hajtó kocsis); — riegel der Laffette, a talp — göröbe; — stück eines Geschüßes, a löveg középrése; — treffen, — harc; — wall, l. Cour-

tine; — zug, — fogat (hatos fogatnál).

Mitwirkung, közreműködés, összeműködés.

Mobile-Colonne, mozgó-csapat, — hadoszlop; — Nationalgarde, — nemzetőrség.

Mobilisirung, mozgósítás, harczipesítés tétel.

Modell, minta; — brett, — deszka (zum Einschlagen der Schanzforbpföde, a gátkosárkarók beverésére; zum Formen der Geschütze, in Leim und Sand, a lövegalak elkészítésére agyagból és homokból; zum Formen des Hohlflugelfernes, az ürgolyóbél alakítására sat).

Molo, l. Hafendamm.

Moment, mozzanat, pillanat; entscheidender —, eldöntő, elhatározó —.

Mond, hold; halb — förmige Schanze, fél — alakú harczgát.

Montiren; ruházni, felruházni, egyenruházni, öltönynyel ellátni.

Montirung, ruházat, egyenruházat, hadi öltöny.

Montur, ruha, egyenruha, öltöny; kleine —, kis, mindennapi —; abgetragene —, elviselt, elnyűtt, kopott, ócska —; fassen, — átátvenni, kapni, kivenni.

Monturs-anstalt, ruházati - intézet; — branche, — szak; commission, — bizottság; — depot, — magazin), ruhatar; — stüde, ruha darabok.

Moor, ingovány, láp; — torf, tőzeg, turfa; — grund, —os tér.

Moos, moha.

Morast, mocsár, süppedék; — iger Grund, —os tér.

Mord-brenner, gyujtogató; — eisen,

gyilok, tör; — geschöß, ölőfegyver, lövet.

Morgen-rapport, reggeli - jelentés; — schuß, — lövés; — wache, — őr; — wind, — szél, keleti szél.

Mörser, mozsár; ezen: das Bodensstück des —s, a — fenékrésze; der Senfel, a fül; die Kammer, az öböl; das Mittelsstück, a középrész; die Wölbung, az ivellet; der Flug, a vettyű; — mit cylindrischer, mit kegelförmiger Kammer, — henger-, kupalakú öböllel; — in der Stampfmühle, — a kölyűmalomban, a zúzdában.

Mörser-batterie, mozsár - üteg; — bettung, — padlat; — rohr, — cső; — fattelwagen, — nyeregkocsi; — schleife, — szán (a mozsár ducztalpa).

Moulinet, körvágás, lendelés; — schlagen, lendelni, körben hadarászni; — Etod, lendbot.

Mousquete, régi kanócczal elstüttött löfegyver.

Mousquetier, kanóczos fegyverrel ellátott harczos.

Mousqueton, rövid lovassági fegyver.

Mücke, iránylégység a fegyveren.

Mulde, melencze.

Mundiren, tisztázni, letisztázni valamely iratot.

Mund-klotz, tajbász, ágyúdugasz; — loch, az ágyú szája, torkolata, az ürlövet szája, nyílása.

Mundquadrant, szájnegyedlő (mely a löveg furatába tétetik az irányfokok megadására, midőn az emeléket használni nem lehet).

Mundstück, zablarúd; gerades, galgen —, egyenes, patkó —; gebrochene —, csukló —.

Mündung, torkolat, szakadás (fo-

lyóé); — der Canone, az ágyú tor-
ka, torkolata, szája.

Mündungs-fläche der Canone, az
ágyú szájának, torkolatának elő-
lapja; — *weite*, az ágyú szá-
jának, torkolatának, a furatnak
átmérője.

Mundvorrath, tápkészlet, élelmi-
szerek, élelmiszerekbeni készlet.

Munition, lőszer; blinde —, vak lő-
szer, golyó nélküli töltény; *schärfe* —, éles lőszer (golyóvali)
töltény.

Munitionär, lőszertárnok.

Munitions-Ausmass, lőszer-szabat;
— *farren*, — kordély; — *fasten*,
— láda; — *parf*, — telep; —
tornister, — tarisznya; — *ver-
packung*, — elrakás; — *vorberei-
tung*, — készítés; — *wagen*, —
kocsi; — *zuträger*, — hordó.

Musik, zene; **Regiment** —, ezred
—; — *banda*, — *kar*.

Muskete, l. *mousquete*.

Muster, minta; — *eisen*, — vas, —
patkó.

Mustern, szemlélni, megszemlélni
a csapatot; *auss* —, kiválogatni,
kiszemelni.

Musterung, szemle, hadiszemle;
jährliche —, évi —; — *halten*, —
ét tartani.

Muthige Truppe, bátor csapat.

Mutter der Richtschraube, az irány-
csavar tokja; — *gewinde*, anya-
csavar.

Mütze, sapka süveg; **Lager** —, tá-
bori —.

N.

Nabe, agy, kerékagy.

Naben-büchse, agy-börböncze; —
ring, — karika.

Nachdrängen dem Feinde, szorítani,
sarkon követni az ellent.

Nach-hut, utó-csapat, utóhad; —
gefehrt, — harez; — *mann*, utó-
ember, pótember.

Nachrücken, utána nyomulni, csat-
lakozni, zárakozni (az előttevaló
csapatokra); — dem Feinde, utá-
na nyomulni az ellennek, üldözni
az ellent.

Nachshub, pótlat; — an Truppen,
csapat — ok, segély csapatok;
— *verpflegungsgazijn*, pótelelmi-
tár.

Nachsetzen, l. *Nachrücken*.

Nacht-lager, éjeli tanya; — *po-
sten*, — őr; — *wache*, — őr, őrség.

Nächtlicher Überfall, éjeli meg-
rohanás.

Nachtrab, utócsapat.

Nachtrag, pótlék.

Nachtreffen, tartalék, utóharczad.

Nacht-runde, éjeli keringőr; —
signal, — jel.

Nachzug einer Armee, a sereg utó-
lomja (élelmi, hadszer sat. vo-
nat.)

Nachzügler, maradozó.

Nadelrohr, tűcső (a gyutűszerszám-
ban).

Nase des Schiffes, a hajó orra.

Nasen-riemen, orrszj (a kantá-
ron); — *stüdt am Helme*, a sisak ka-
nyarodása, orra.

Nationale, életleírás.

National-fahne, nemzeti lobogó;
— *garde*, nemzetőrség; — *gar-
dist*, nemzetőr.

Natura, in Natura, természetben.

Naturalien, természetiek, természt-
mények; — *journal*, természetmé-
nyi napló; — *verpflegung*, — keli
élelmezés.

Natural-quartier, szállás (való-
ságos).

- Neben-flanke**, mellék-oldal, a mellékművek oldalai; — flüsse, — folyók; — gang, — to-nác, aknaág; — mann, — ember; — wachen, in einer Festung, — őrségek egy várban.
- Neigung**, der Brustwehrwand, der Schießartenjohle, a mellvédfal, a lövéstalap esése; — s winkel, esésiszög.
- Netz**, háló, hálózat; Secundär —, másodlagos —; triangulirungs —, háromszögelési —.
- Neugeworbene Truppe**, újonnan toborzott csapat.
- Neutral**, semleges; sich — verhalten, — nek maradni; — e Stellung eines Landes, egy ország — állása, magatartása.
- Neutralisiren** die feindlichen Streitkräfte, egyensúlyozni, megbénítani az ellenséges haderőket, túlerővel lépni fel ellenökben.
- Neutralität**, semlegesség; — ser, flürung, — i nyilatkozat; bewaffnete —, fegyveres —.
- Nicht combattant**, nem harczoló katona.
- Niederland**, alföld, alvidék.
- Niederlage**, vereség; — erleiden, — et szenvedni; — erleiden lassen mit dem Feinde, — et szenvedtetni az ellennel, megverni az ellent.
- Nieder-lassen** den Feind in die Ruhe, leeresztani a sarkányt nyugra; — machen, lekonzolni, lemészárolni; — messen, l. — machen; — schießen, összevagdalni; — schießen, lelőnni; — stehen, leszúrni; — stoßen, ledöfni; — sinken, alá-sülyedni.
- Niederschlag**, csapadék.
- Niederung**, alvidék, lapály.
- Niederwall**, l. Faussebraye.
- Niete**, szegecs; — n, — elni; ver —, el — elni.
- Niveau**, színvonal, fekszin, vízszin; — sichte, vízszintes réteg; au — sein, egy — on lenni.
- Nivelliren**, színvonalozni, lejtmenrelni, egy színvonalba hozni.
- Nivellir-diopter**, szinelő, lejtmérő, irányzó, iránycső; — instrumente, — szerek; — latte, — lécz; — wage, lejtmérő.
- Nivellirung**, lejt mérés, vízszinelés.
- Nonius**, paránymérő.
- Nord**, éjszak; — pol, — i sark.
- Normal**, szabályos, szabályszerű; — brücke, — hid; — brustwehr, — mellvéd; — höhe, — magasság, rendes magassága a mellvédnek; — Profil, — rendes állás.
- Normale**, szabály, szabályzat.
- Noth-achse**, tartalék, póttengely; — anker, —, vész horgony; — bettung, pótpadlat; — brücke, pót hid; — schraube, — pótesavar; — schuß, vészlövés.
- Numeriren** der Waffen, megszámozni a fegyvereket.
- Nuss** am Meßtisch, im Gewehrschloß, dió, csukló a mérasztalon, a fegyverszerszámban; — fehle, — horony; — loch, — lyuk; — schraube, — csavar; — zapfen, — csap; — zapfenloch, — csaplyuk.
- Nuthe**, horony, bevágás, mélyedés.

O.

Oase, gyepsziget, oly hely az afrikai homoksivatagokban, hol tenyészet létezik.

Oberärmel, l. Haubitziärmel.

Ober-befehl, főparancsnokság; den — befehl führen, a — vinni; —

befehlshaber, főparancsnok; —
commando, — parancsnokság;
— erziehungshaus, katonai főnö-
velde; — feldherr, — vezér; —
fläche des Wassers, a víz színe; —
general, — tábornok, — vezér;
— gewehr, felső fegyver; — gurte,
felső heveder; — ingenieur, —
mérnök; — jäger, — vadász; —
lieutenant, — hadnagy; — offi-
cier, — tiszt.

Ohere Hieb, felső vágás, (vívás-
ban).

Oberster, ezredes.

Oberstabsarzt, főtörzsorvos.

Oberst-lieutenant, alezredes; —
wachtmeister, őrnagy.

Ober-thierarzt, főlóorvos; — zeug-
wart, főszertárnok.

Object, tárgy; **Operations** —, mű-
ködési —.

Oblique Stellung, résunt állás.

Observationcorps, figyelőhadtest,
figyelőhad.

Oekonomie, l. **Économie**.

Ofen, kályha; **Glüh** —, izzajtó —;
hoch — (Schmelz —) olvasztó —;
Mienen —, l. **Mienen-kammer**.

Offene-Gegend, nyílt-tér, — vidék; —
Ordre, nyílt parans; — s werf, —
erőd, — mű.

Offensive, támadó, támadólag; —
auftreten (die — ergreifen) támadó-
lag fellépni; — Bewegung, —
os mozdulat; — s Verhalten, —
os magatartás; die —, a támadó-
lagosság; defenfive —, védelmi-
leges támadólagosság.

Offensiv-feld, támadólagos tér; —
stellung, — állás.

Offizier, tiszt; **Ober** —, fő —; **Un-
ter** —, al —; **subalterner** —, alant-
tas —; **aggregirter** —, beosztott
s charge, — ség, —i rang;

— scorpis, — i kar; — sdiener,
— i szolga, legény.

Öffnen die Glieder, megnyitni a so-
rokat; Glieder —, rückwärts Marsch!
vsz. sort nyitni, hár-rálj!; die
Laufgräben er —, a víárkokat —;
— die Schießcharten, kilőni a rést.

Oehr, fül, gyűrű; **Bomben** —, ron-
csafül.

Onager, régi kövek vetésére (haji-
tására) használt gépezet.

Operation, működés, hadműködés;
— sbasis, — i alap; — scanjlei,
— i iroda; — front, — i arc; —
— slinie, — i vonal; — sproject,
— i tárgy; — splan, — i terv;
— swinkel, — i szög; secondaire
— s Basis, linien, másodlagos,
esetleges — i alap, vonalok.

Operirende Armee, működő sereg,
hadsereg.

Opposition, nyomás, ellennyomás
az ellen pengéjére (vívásban).

Orden, rend; — s kreuz, — kereszt;
— zeichen, — jel.

Ordinäre Schritt, közönséges lépés.

Ordnung, rend; aufgelöste —, bon-
tott —; geöffnete —, nyílt —;
geschlossene —, zárt —; Schlacht
—, harc —.

Ordonanz, küldöncz; berittene —,
lovass —; — dienjt, — szolgálát;
— officier, — futár tiszt.

Ordre de Bataille, harcrend.

Organe, közegek; ämtliche —, hi-
vatalos —; verwaltungg —, keze-
lési —.

Organisation, szervezés, szerve-
zet; Des —, felbomlása a csapat-
nak, szétugrasztása, szétvere-
tése.

Organisiren, szervezni; — eine
Truppe, — egy csapatot.

Orientiren, tájékozni; — den Maß-
stich, — a mérasztalt.

Orientirungs - punkt, tájékozási pont.

Origlon, gátönyfűl (az ordony vállpontján, vagy elkülönítve az előtt emelt torony alakú mű).

Orkan, szélvész.

Orographie, hegyrajz; — *ische Karte*, — i térkép.

Ort, hely; — *schafft*, helység; — *Abwehrbedigung*, — ek védelme.

Osten, kelet.

Ostwind, keleti szél.

Oxyd, éleg.

Oxydation, élenyítés, élenyülés.

Oxydiren, élenyíteni; *sch* —, élenyülni.

Oxydirtes *Eisen*, élenyült, rozsdás vas.

P.

Pack, batu, málha, podgyász; mit *Sack und* —, czókostul, mókostul, podgyászostól; — *fißen*, — vánkös; — *ordnung*, rakolási rend; — *pferd*, — ló; — *riemen*, batuszij; — *sack*, batuzsák; — *sattel*, raknyereg; — *sattelgestell*, fanyereg, nyereg állvány; — *sattelgeschirr*, — hám; — *strick*, rakkötél; — *wagen*, rakkocsi.

Packung, rakolás, rakodás.

Pallasch, pallós.

Pallisade, czölöpzet, tinnye; — *brustwehr*, résejt —.

Pallisadiren, czölöpözni, tinnyézni; *ber* —, el — (czölöpökkel elkeríteni egy helyet).

Pallisadirung, czölöpözés, elezölöpözés, czölöpzet, tinnyézés.

Panzer, vért; — *hemd*, — ing; — *fleisch*, fegyverderék; — *schiff*, — es hajó.

Parabel, hajtalék.

Parade, 1. Fedezet (felfogása a vá-

gásnak és szűrésnek a vivásban)

2. dísz-kiállítás, szemle; — *anzug*, — öltözet; — *marisch*, — induló; — *pferd*, — ló; — *stellung*, — állás; — *uniform*, — kiállítás; *Kirche* —, — istentisztelet.

Paradiren, díszelni.

Paralisiren die *Streitkräfte*, ellensúlyozni a harezéroket, meggyengíteni az ellen erejét.

Paralell, párhuzam, párhuzamos.

Parallele, párhuzam, viárok, kerület, kerületek (azon a megtámasztott várarez előtt félkör alakban vont mellvédelt árkok, melyekben a támadó az ellenséges tűz ellen fedezve igyekezik a várarkokig eljutni).

Paraphiren ein *Concept*, névjegyezni, jóváhagyni egy fogalmazást.

Pardon, kegyelem, bocsánat; — *geben*, — et adni, megkegyelmezni.

Pariren, fedezni. felfogni a vágást, szűrást, kitéresztani az ellen pengéjét vágás vagy szűrés közben irányából; — *das Pferd*, megállítani, összerántani a lovat; *aus* — *einen Fieb*, felfogni, kitéresztani a vágást, fedezni magát a vágás ellen; *rechts*, *links* *parirt*, vsz. jobbra, balra *fe - dezz* !.

Park, telep (hol a vihad a vár lövegüzének terjemén kívül, víkészületeit végzendő, letelepedik); *Artillerie* —, *tüzér* —; *Belagerung* —, *vi* —; — *Bespannung*, — fogat; *Genie* —, *mérnöki* —; *Schanzeng* —, *gátszer* —; — *Director*, — igazgató; — *wagen*, — kocsi.

Parlamentair, alkudozó.

Parole, 1. Losung.

Parteigänger, száguldozó, portyázó; — *corps*, — csapat; — *dienst*, — szolgálat; — *krieg*, — harez,

kis harcz (gyors mozgásokat tevő kisebb csapatok által folytatott másodlagos harcz).

Parteigeist, pártszellem.

Partisane, l' Parteigänger.

Pass, szoros.

Passepoils, sujtás.

Passgänger, poroszka, poroszkáló ló l. Klepper.

Passirkugellehre, ürelő karika, melyen a golyónak át kell esni.

Passirung eines Défilée, eines Stufes, átvonulás egy szorulaton, átkelés egy folyón.

Passives Verhalten der Truppe, a csapat szenvedőleges magatartása.

Passivität, szenvedőlegesség.

Passkugel, fészgolyó, (mely éppen olyan nagy mint a cső üre).

Patentalgehalt, rokkanti - illetmény.

Patrone, töltény; blinde —, vak —; egerjir —, gyakorló —; salutar —, diszlövés —; scharfe —, éles —; Schuß —, lö —; Wurf —, vet —; in Lauf, vsz. — t csőbe!; er greift die —, vsz. — t ragadj!

Patronen-hülse, töltény hüvely; toklász; — lager, — hely (a cső fenékrészében); — papier, — papír; — sack, — zacskó; — tornister, — tarisznya; — wagen, — kocs; — tasche, — tásk, tokmány; — zieher, — húzó; — zieherstift, — húzószeg.

Patrouille, járőr, járőrség; — n führer, — parancsnok, vezető; — ngang, őrzár, ezirkálat.

Patrouilliren, őrzárni, bejárni, beezirkálni járőrrel egy helyet, vidéket, megvizsgálni az öröket.

Pauschale, átalány; Pferde —, ló —; Schreibmaterialien —, írószér —.

Pauschal-Gebühren, átalány illetmények; — gelder, — pénzek.

Pavillon, szárnyépület.

Pech-faschine, szurkos - rözse (hidak sat. felgyújtására); — fran, — füzér.

Peitsche, ostor; Reitstul —, lovarda —.

Peloton, kis csapat, legtöbbnyire egy szakasz; — feuer, szakasz tűz; — führer, — vezető.

Pelz des Sussaren, mente; — schnurr, — kötő.

Pendel, inga, lógony; ballistischer —, vettani —, l. ott; — schwingung, inga lengés, lógony ingás, hintálás.

Pension, nyugdíj; — iren, nyugalmazni; — nung, nyugalmazás.

Pensionsbogen, nyugalmazási ív; — gebühr, nyugilletmény.

Percussion, csapás, lökés, ütés; — sbrandrohre, csapgyueső; — sgewehr, csapfegyver; — skapfel, csapgyukupak, csappantyú; — s kraft, csaperő; — s schloß, csapszerszám; — s vermögen, benyomulási képesség (a löveté) egy bizonyos tárgyba, a lövet romboló képessége, ereje; — sjündung, csapgyújtás, csapás, ütés általi gyújtás.

Perioden, szakok, időszakok; — des Angriffes, der Vertheidigung, a támadás, a védelem — kai.

Peripherie, körület, körzet, körvonál.

Permanente Befestigung, állandó erődítés, erődítészet; — Befestigungskunst, — tészeti művészet.

Personale, személyzet; Dienst —, szolgálati, szolgál —.

Personal-Gebühr, személyes, személyi illetmény; — Veränderung, személy változás, személy vál-

toztatás, változtatása a személyzetnek.

Perspective, távlat; *Bogel* —, má-dár —.

Petarde, zuzár (harangalaku mo-zsár, mely löporral megtöltve, kapuk sat. bezúzására használ-tatik); — nbrett, lógdeszka, zú-zárdeszka.

Pfad, ösvény; *durch den Wald ge-häuer* —, erdön át vágott —.

Pfaffenmütze, püspöksüveg (egy oly két fogú — két kingró szö-get képező — harcsgát, melynek vonalai egymást kölcsönösen vé-dik).

Pfahl, karó, czölöp.

Pfahl-brücke, czölöp-hid; — *werf*, — zet, karózat.

Pfanne, serpenyő; — *ndesfel*, — fe-dő; — *nfeder*, — rugony; *Schild* —, csapvápa; *in die* — *hanen*, lekonzolni, összevagdalni; *Pul-ver in die* —, vsz. löport a serpe-nyőbe!.

Pfeife, süvöltyű; — *der Ladstoc-riune*, sejtlyuk (az agyesatornya kis fedett része a fegyveren).

Pfeil, nyíl; — *bogen*, íj; — *schüg*, íjász — *stange*, — vas.

Pferd, ló; *gerittenes* —, lovagolt, betanított, idomított ló; *schulge-recht stellen das* —, rendszeresen állítani a lovat (a különféle me-netekben); *schulterfrei machen das* —, kidolgozni a lovat, hogy lá-bait ügetésnél jól előre vesse; *stätiges* —, csökönös —; *hartmäu-liches* —, keményszájú —; *weich-mäuliges* —, puhaszájú —; *eingefahrenes* —, behajtott, kocsiban jó járó —; *zusammennehmen das* —, összeszedni a lovat; *das* — *legt sich ins Gebiß*, a ló a zablába bele fekszik; *das Pferd bleibt hin-*

ter der Sand, a ló nem lép ki, nem vág ki elég bátran; *ein* — *auf-jäumen*, a lovat fölkanthározni; *einem* — *e die Zügel schießen lassen*, a kantárt megereszteni, meg nem feszített szárakkal hagyni a lo-lat vágtatni; *gut zu* — *e sitzen*, jól ülni a lovon, jól lovagolni.

Pferde-arzt, ló-orvos; — *beschlagn*, patkolás, vasalás; — *desse*, — pokrócz; — *geschirr*, — szerszám; — *gurt*, heveder — *huf*, pata; — *farbätische*, — vakaró; — *pauschale*, — átalány; — *pußzeug*, — tisztitószer; — *stall*, — ól; — *stand*, állás; — *wache*, lóőr; — *wartung*, — ápolás.

Pflanzt *das Bajonet*, vsz. szuronyt tűzz!.

Pflaster, fojtás; — *fugel*, — olt, — sal körültekert golyó.

Pfosten, 1. apró golyók, 2. palló.

Pfropf, dugasz, fegyverdugasz, fojtás.

Pfünder, fontos; 6-, 12 —, 6-, 12 fontos.

Phalanx, zárt csapat, (régenten, nehezen fegyverzett, 8—10 és több sorban egy zászló alatt har-czó hadesapat, hadtömeg).

Piaffe, helyüg (a lónak helyben ügetése, tanoszlopok között).

Pickelhaube, vasfüveg.

Pike, dzsida, kopja; *von der* — *auf avanciren*, közemberből fölemel-kedni; — *nir*, dzsidás, kopjás.

Piket, örfő, őrtanya; — *é* (Pfähle) irányzóvekek (melyek ugráló lövéseknél a lörés emelkedő ta-lapjába tüzetnek, hogy az irány-zás azokon át történhessék).

Pikiren, pécézni.

Pikirnagel, pécetű.

Pilaren, oszlopok, tanoszlopok (a

- lovardában, a lónak helyűgre tanítására).
- Pilot**, 1. ezölöp, 2. 1. Lootse.
- Pionier**, utász; — corps, — kar; — Schule, — kari tanoda; — dienst, — szolgálat; — Zeugdepot, — szertár.
- Piphacken**, könyökesap (a ló hátulsó térdkalácsán).
- Pistole**, pisztoly; — nhafter, — tok.
- Piston**, gyukup (a fegyveren).
- Place du moment**, alkalmi, ideiglenes erősség.
- Pivot**, sarkpont, mozdulatoknál, melyek körül a kanyarodás történik.
- Placirung der Geschütze**, a lövegek elhelyezése.
- Plackwerk**, vertföld (midőn a mellvéd lejtje minden ruházat nélkül keményen verve hagyatik).
- Plan**, terv; Befestigung —, erődítési — rajz; Feldzug —, hadjárat —; Krieg —, hadi —; Situationen —, földszinrajzi térkép; einen — ausarbeiten, egy — et kidolgozni; — möglich vorgehen, — szerűleg előnyomulni.
- Planiren**, egyengetni, kiegyengetni a tér egyenetlenségeit.
- Planirung**, egyengetés.
- Plänkeln**, csatározás, csatározni.
- Plänkler**, csatár; — feuer, — tűz; — gefecht, — harc; — fette, — láncz.
- Planzeichnung**, tervrajzolás, tervrajz.
- Plastron**, mellvért, bőrvért; panzer —, test —.
- Plateau**, fensík.
- Plateform**, lövegelmény, löpad.
- Platte**, lap, lemez; eisen —, vas —; geschmiedete —, kovácsolt, vert —; kupfer —, réz —.
- Platz**, tér, hely, erősség; — commandant, téparancsnok; — Hauptmann, térszázados; feſter —, erősség; offener —, nyílt, nem erősített hely; den — behaupten, megvédeni egy — et; aufgeben einen —, feladni egy — et.
- Platzen**, pattanni, szétpattanni; — der Hohlgeschosse, az ürlövetek szétpattanása, szétrepedése, szétrobbanása.
- Plündern**, zsákmányolni, fosztogatni, kifosztani, kirabolni.
- Plünderung**, zsákmányolás, fosztogatás, rablás; — einer Stadt, egy város kirablása.
- Plünderungszug**, zsákmányoló, fosztogató, rabló hadvonal, portyázat, csatangolás.
- Point de vue**, nézpont, szempont.
- Point d' honneur**, becület érzés; militärisches —, katonai —.
- Pol**, sark; Erd —, föld —; — arfreis, — kör; — stern, — csillag.
- Poliren**, csiszolni; — die Eisenheile der Rüstung, a szerelet vas részeinek csiszolása.
- Polizei**, rendőrség; Lager —, tábori —.
- Polygon**, sokszög; — abefestigung, — es erődítmény; — winkel (innerer, äußerer), — i belső (a torok), külső (az alak) szög.
- Polytechnische Schule**, műtanoda.
- Pontou**, hajó (két kisebb hajóból összeállított hidhajó); — brücke, katonai — híd; — ier, hidász; — iercorps, hidászkar; — funft, hidászat; — train, hídkesztyűlet, 1. Brückenequipage; — tau, híd kötélt; — wagen, — kocsi.
- Portée**, lőtávolság, horderő, löterjem.
- Port d' épée**, kardbojt; Offiziers — tiszti —.
- Portion**, adag.

Pasaune, tárogató.

Position, állás, hadállás, állódás; militärische —, hadi — (egy oly hadászati vagy harcászati előnyökkel bíró tér, melyen egy hadműködések végző csapa felállítatik); — sbatterie, állódási üteg; — geschütz, — i löveg.

Postament des Aufmarsches, az emelék talapzata.

Posten, őr, őrs; — aufführen, felállítani, felvezetni, az őrt, őrsöket; — ablösen, főváltani, az — t; alter — rechts, links um, vsz. régi őr jobbra, balra át! Aufnahm —, őrső; Schnarr —, főőr; Vor —, előőr; vorgehobener —, előre-tolt; — zurückgehobener —, visszavont —; — fette, — láncz; — verhaltung, az — ök magatartása, őrségi szabályzat; — commandant, — parancsnok; — gefecht, — csata, — harc.

Postiren die Truppen, elhelyezni a csapatokat.

Postirungskette, elhelyezési láncz, őrláncz, őrláncz.

Posto fassen, állást venni, — foglalni.

Potence Stellung, könyök állás, könyököt, szöget képező harcállás.

Poterne, kirohanó kapu, ajtó (vár-művekben).

Praktische Manipulation, balesetknél eljárás (a tűzeri anyagszerrel).

Präliminarien, előzmények; Friedens —, béke —.

Präsentiren, 1. bemutatni (valakit), 2. tisztelegni (a fegyverrel), 3. láttamozni (iratot).

Präsentirt, vsz. tisztelegj!

Präsentirungs-Liste, bemutatási, beállási, megjelenési-jegyzék.

Präsentzeit, jelenlétidő (a tényleges szolgálat ideje).

Präses vom Kriegägericht, haditörvénytörvényszéki elnök.

Präsidial, elnöki; — bureau, — iroda.

Präsidium, elnökség.

Prälschuss, visszapattanó, ugráló lövés.

Premierlieutenant, főbadnagy.

Prime, leg-fen, leg-felül, fejfedés leeresztett pengehegygyel (vívásnál).

Primaplana, altiszti rangban levő katonai hivatalnok.

Prise, kobozmány; — n geld, — i pénz.

Pritsche, 1. fekpád az őrszobában; 2. lövegemelvény.

Probe, kísérlet; — mörser, — i mörzsár; — schießen, — i lövöldözés, lökísérlet; — schuß, — i lövés.

Probiren der Geschütze, a lövegek megkísérlése, l. Tormentiren.

Proclamation, kiáltvány.

Profile, váz, arczél; — schießen, — at verni; — iren, — olni; — zeichnung, oldalrajz, vázrajz; Längen —, hosszmeteszvény, hosszbeli átmetszet rajza; Quer —, kereszt-háránt meteszvény, háránt átmetszet rajza.

Profoss, porkoláb; Stabs —, törzs —.

Projectil, l. Geschoss.

Projection, vetület; horizontale —, vízszintes —, fek —; senkrechte —, függélyes —; verticale —, függőleges —; perspective —, látarányos, távlatos —.

Projections-Achse, vetületi-tengely; — ebene, — sík; horizontale — ebene, vízszintes — sík; verticale — ebene, függőleges — sík;

— Zeichre, vetülettan; — Zeichnung, — rajz.

Projectiren, vetíteni; — eine Kanone, — egy ágyút, vetületi rajzot készíteni egy ágyúról

Propeller, csavar gözös.

Protzbaum, bőröczrud.

Protze, bőröcz; — n, — ölni; abpreßen, vsz. bőröcz -ről!; auspreßen, bőröcz -re;

Protz-gestell, — állvány; — fassen, — láda; — fette, — lánéz; — fucbel, — peczek; — loch, — lyuk; — lochbüchse (eijerne), vas — lyuk bőröncze; — nagel, — szeg; — riegel, — göröb; — ring, — gyűrű; — sattel, — nyereg; — schmel, — lábszék; — stoß, — tus,

Proviant, élelem, eleség, tápszer.

Proviantiren, élelmezni, tápszerrel ellátni.

Proviant-Magazin, élelem -tár; — Offizier, élelmi tiszt; — wagen, — kocsi, — szekér; — wesen, élelmezési ügy, élelmezérség.

Provisorische Befestigung, ideiglenes erősítés.

Prozess, per; — fassen, — költség; — machen einem Offizier, — be fogni egy tisztet.

Prügelweg, dorongút.

Publication, einer Strafe, kihirdetése, végrehajtása a büntetésnek.

Pulver, por, lőpor; Schieß — lö —, a többi, l. Schiesspulver; — pfanne, l. Pfanne; — dampf, — füst; — fabrik, — gyár; — faß, — hordó; — gemünge, — vegyület, keverék, egyveleg; — kammer, — tár, öböl (a lövegben); — farren, — kordély; — forn, — szembős; — fornamaschine, — szemöcsölőgép; — laboratorium, — műhely, vegyműhely; — ladung,

— töltés; — magazin, — tár; — mühle, — malom; — probe, — kísérlet; — probirmörser, — kísérleti mozsár, (kísérleti gép, lőpor fokmérő); — rüdstand, — üledék; — faß, — anyag; — sche, félénk, (ki a löportól, tüztől, golyótól, harcztól fél); — Stampf-mühle, l. Stampfmühle; — thurm, — torony; — transport, — szállítmány; — wagen, — kocsi; — wurst, — kolbász (az aknák meggyújtására).

Punkt, pont; militärischer —, katonai — (állás).

Putzen, tisztítani; Pferd —, lőtisztítás.

Putz-stock, tisztító vessző; — zeug, — szer; — tornister, — zacskó.

Pyramide, gula; Gewehr —, fegyver —; in — en steht an, vsz. fegyvert galába.

Pyrotechnie, mütüzszerészet.

Q.

Quachargen, helyettes altisztek.

Quadrant, negyedlő (egy fából vagy rézből készült műszer, melynek segítségével a mozsárnak — ugralásnál a lövegnek is — a kellő emelék megadatik); Mund —, száj — (ágyúk számára); Mörser —, mozsár —; Rifecht —, ugraló —.

Quadrat, négyszög, négyzet; — fuß, — láb; — netz, — háló (földszinrajzok másolására).

Quarantaine, vesztigidő, vesztgelő, vesztgintézet, vesztgár; — halten, vesztgintézetben lenni, vesztgelni.

Quart, fenn - ben, felül - belül (a felső belső testrészt felé irányzott

fekvése a pengének; első kéz-helyzet vivásban).

Quarré, négyszög; — bilden, — et képezni; in das —, vsz. — be!.

Quartier, szállás; — equivalent, — egyenérték, — pénz; — geld, — pénz; — machen, — t csinálni; — meister, — csináló; — meister; stáb, l. General — meisterstáb; — regulirender Offizier, — szabályozó tiszt; — zettel, — lap; natural —, természetbeni szállás.

Quartiren, (einquartiren), szállásolni, beszállásolni.

Quecksilber, higany; fuall —, durr —.

Querschnitt, hárántmetszet; — Verbindung, hárántos, oldal összeköttetés (két völgy között a hegygerinczen át).

Querwall, l. Traverse.

Queue, vég, a csapat vége.

Quint, hasfedezés, leeresztett penghegygyel (vivásnál).

Quinconce-artige Stellung, X alakú állás, a csapatoknak egymástól, egyenlő párhuzamos vonalakban felállása.

Quittiren, 1. nyugtatni, nyugtatványozni; 2. kilépni, lemondani (a tiszti rangról), beadni a lemondást; — mit Charakter, ranggal, czimmel kilépni.

Quittirung, kilépés, lemondás; — s reber, — i kötelezvény.

Quittung, nyugta, nyugtatvány.

R.

Raa, vitorlafa; — seegel, négyszög-vitorla; die — en senkrecht stellen, a — fákat függőlegesen állítani.

Rad, kerék; — büchse, — börbüncze; — felge, — talp; — fette, — láncz; — nagel, — szeg; — reif,

sin; — ipeiche, — küllő; — schuh, alabor.

Radius, sugár, félátmérő.

Radlinie, kerékvonal.

Rahmen, keret; — einer Truppe, l. Cadre; — gestell, — állvány; — laffette, — talp.

Raillirung, gyülekezés; — der Truppe, a csapat — e, összeseregzése.

Rakete, röpentyű; congrévische —, congrève-féle —; Kriegs —, hadi —.

Raketen - Batterie, röpentyűűteg; — bock, — állvány; — durchschlag, — átverő, lyukverő; — gestell, l. — bock; — hülf, — hüvely, — toklász; — schlag, — tömés, verés; — stab, — bot.

Rampe, feljárat.

Rand, szél; — eines Waldes, az erdő széle.

Rang, rang, fokozat; militärischer —, katonai —; — stufe, — i jegyzék; — ordnung, fokozati-rend, rangsor.

Rangiren, sorba állítani, sorakoztatni.

Rangirliste, sorjegyzék, sorakozási jegyzék.

Rangirt, vsz. sorakozz!.

Rappier, vitör.

Rapport, jelentés; — buch, — könyv; beim — erscheinen, a — nál megjelenni.

Rasen, gyp, hant, pázsit; — bekleidung, gyp-, hantruházat; — heber, — emelő; — messer, — vágó; — pflug, — eke; — schneidmesser, gypvágókés; — spiegel, — fenék (mely tüzes golyók lövésénél a löportöltés és a golyó közé tétetik); — stichschaukel, — ásó; — scharpirschaukel, — szeldelő; — ziegel, — téglá.

Rasiren ein Haus, eine Festung, le-rombolni egy lakot, egy várat; — de Vertheibigung, kaszáló, sodró védelem; — der Schuß, kaszáló, sodró lövés, l. Schuß.

Rast, 1. nyug, nyugvás, pihenés; 2. nyugvó, nyugasz, (a fegyverszerszámban); — des Glühofens, az izzajtó kályha rácsozata; — blasen, nyugváásra fújni, szünőt fújni.

Rasten, nyugodni, pihenni.

Rast-lager, nyug-tábor; — tag, — nap.

Ration, adag, Brod —, kenyér —.

Rauchfugel, füstgolyó (jeladásra).

Raufdegen, vikard, vitor.

Raum, tér; bestrichener —, sodritott —; unbestrichener —, sodritatlan —; — zwischen einem Formkerne und der Form, az öntbél és a minta közötti tér, üresség; — bohler, úrfuró; — eisen, kaparó.

Räumen eine Festung, eine Stadt, ki-iríteni egy várat, várost; kivenulni a várból, a városból.

Räumer für Hohlflugel, ürgolyó kaparó.

Raumnadel, szurótű, gyulyuktű; — zum Aufstecken, Durchstecken der Patrouille, — a töltény átszúrására, felszúrására.

Ravelin, vértgát, (két ordony kötgáta előtt fekvő szöges védmű).

Ravin, homorlat (kis meredek tér-emelkedés).

Ravitailiren eine Festung, új élelemmel ellátni egy várat.

Rayon, 1. sugár, iránysugár 2. körvonal, terjem; Festungs—, vár-terjem.

Razzia, l. Plünderungszug.

Rebschnur, zsinag (a tüzszerészeti testek befűzésére).

Realinvalide, rokkant, aggott, szolgálatban megbénult katona.

Rebellion, lázadás.

Rechnung, számadás; — successfult, számvevői járulnok; — sführer, számvevő (tiszt); — sfanglei, számvevőiroda; — legen, számot adni; — sleger, számadó; — sle-gung, számadás; — sprocess, — i pör.

Rechte sfügel, jobb szárny.

Rechtliches Erkenntniß, l. Erkennt-niss.

Rechts-schant, vsz. jobbra-nézz! — schwenkt, vsz. — kanyarodj!; — um, vsz. — át; — aufmarschi-ren, vsz. l. Aufmarschiren.

Recognosciren, fűrkészni, kutatni, kémszemlézni.

Recognoscirung, fűrkészet, kuta-tás, kémszemle; — spatrouille, fűrkész, portyázó járőr, csapong-őr; — srapport, fűrkészeti, kém-szemlei jelentés.

Reconvalescent, lábadozó.

Rekrut, újonez.

Recruten-abrichtung, újonez-ok-tatás; — contingent, — jutalék; — stellung, — állítás.

Rekrutiren, újonezozni.

Recrutirungs-commission, újon-czozási bizottmány; — Standes-Ausweis, újonezozási-létszámki-mutatás; — ssystem, — rendszer.

Redan, l. Flöhe.

Redoppe, oldalvágta (oldalozás vágatva, 45 fok alatt; műjárat a magas lovagló iskolában).

Redoute, erőd (négy, ötszögű zárt harcvgát).

Reduction, összevonás, átváltozta-tás, leszállítás; Truppen —, csa-patleszállítás.

Reduit, belgát, szög alaku gát; — im Ravelin, — a vértgátban.

Reengagiren, ujrakötelezni.

Reengagirter Soldat, ujrakötelezett katona.

Reengagirungssumme, ujra kötelezési összeg.

Refusiren das Gefecht, el nem fogadni az ütközetet, a harczt.

Regelmässige Befestigung, rendszeres erődítés; — Belagerung, — vivás, vivása a várnak (várakokbani) közeledés a főárokhoz, melyen, a főgátony résbelövése után hatolnak át a rohamesapatok).

Regiekosten, kezelési költségek.

Regiment, ezred; — criditen, — et föllállítani, szervezni; Grenz —, határ —; Linien Infanterie —, sor gyalog —.

Regimentsadjutant, ezred-segéd; — arzt, — orvos; — auditor, — hadbíró; — befehl, — parancs; — cassa, — pénztár; — commando, — parancsnokság; — inha-ber, — tulajdonos; — kaplan, — lelkes; — itab, — törzs; — itodhaus, — fogda; — tambour, — dobos; — unfosten, — költségek.

Region, táj tájék; Rasis —, alap —; Wald —, erdő —; Alpen —, Havas —; Fels —, szikla —.

Register, sorozat, jegyzék.

Registratur, irattár.

Reglement, szabályzat, rendszabály; — mäsfig, szabályszerü; — midrig, — ellenes; Abridtung —, oktató —; Exercir —, gyakorló —; Mancubrir —, mozgalmi —.

Reguläres Militär, rendes katona-ság.

Rehbein, öztetem.

Reibung der Kugel im Rohre, sur-lódása, dörzsölődése a golyónak a csőben.

Reihbalken, talpgerenda (melyen a vártalp nyugszik, és a lövés után hátra csuszik).

Reihe, sor, rend.

Reihen-colonne, rendoszlop, marsch, — menet; mit — rechts, um, vsz. rendekkel jobbra, át!, mit Doppelreihen rechts, um!, kettős rendekkel jobbra, át!. In einfache — fällt ab, vsz. rendekbe szakadozz!; In Doppelreihen marschirt auf, vsz. kettős rendekbe fejlődj!.

Reinigen den Wald vom Feinde, kitisztítani az erdőt az ellentől, kiüzni az ellent az erdőből.

Reisig, Reifigbündel, galykéve (aus Bandweide, kötfűz; Haselnussweide, mogyoróvessző; Nadelholz, tűlevelű fa; Birken, nyír; Erlen, egres fából); — befeidung —, rözseruházat.

Reissbrett, rajz-deszka, — tábla; — feder, — toll; — schiene, — vonasz; — zeug, — szer.

Reit-bahn, lovagda, lovarda; — peitiche, — ostor.

Reiten, lovagolni; — ein Pferd, — egy lovat; im Schritt, Trab, Galopp —, lépést, ügetve, vágatva —; — de Artillerie, lovagló tüzérség.

Reiter, lovas; spanischer —, spanyol —; — ci, lovasság, l. Cavallerie; — corpé, — csapat, — had; — haufen, — had, tömeg; Stangen —, rudas —; Mittel —, közép —; Vorder —, elő —.

Reit-unterricht, lovaglásbani oktatás.

Reit-gerte, lovag - vessző, suhogó; — gurt, heveder; — kunst, lovaglási művészet; — pferd, paripa, hata-sló; — schule, lovagda, lovarda; — zeug, nyeregszerszám.

Rekognosziren, l. Recognosciren.

Rekonvaleszent, i. Reconva-
lent.

Rekrut, i. Recrut;

Relais, előfogat, lóváltás, lóvál-
táshely.

Relation, jelentés, tudosítás.

Relief, i. Aufzug.

Reluiren, megváltani, (valamely
tárgynak értékét pénzben fölven-
ni p o. a kenyérét).

Relutum, érték, megváltási díj;
Brod —, kenyér —.

Remise, fáskert.

Remonte, ujonezló, esikő, betani-
tatlan, idomitatlan ló, pótló; — n
Abrichtung, ujonezlovak betani-
tása, idomitása; — assent Com-
mission, lovakat ujonezozó bizott-
mány.

Rempart, várfok, a főgátony mell-
véde.

Rencontre, összekocczanás, össze-
löközés, ütközés, összecsapás.

Reperatur, javítás, kijavítás, tata-
rozás; — pauphal, — i átalány.

Repressalien, visszatörlés; — neh-
men, visszatörlni.

Reprise, ismételt, újított lökés, vá-
gás (egy kitéresztett, felfogott
lökésnek ismétlése), ujalás.

Republique, köztársaság, Soldaten
der —, — katonái.

Requisiten, szerek, eszközök; Ge-
schüss —, lövegszerek; — wagen,
szerkocsi.

Requisition, zsarlás, harácsolás.

Requisitionssystem, zsarrend-
szer.

Requiriren, zsarolni, harácsot
vetni.

Rescript, leirat; Kriegsministerial
—, hadügyéségi —.

Reserve, tartalék; — artillerie, —
tüzérség; — cavallerie, — lovas-
ság; — cavallerie Division, — lo-

vasosztály; — corps, — had, had-
test; — Geschütz, — löveg; — heer,
— had; — infanterie, — gyalog-
ság; — park, — telep; — pflucht,
— kötelezettség.

Reservirtes Werk, tartalék mű,
visszavont, különített, Rimpler-
féle vármű.

Reservist, tartalékos, a cselekvő-
leges, a tényleges szolgálatot be-
végzett katona.

Resort, szakkör.

Respiciren, felügyelni, megszem-
lélni, megvizsgálni.

Respicirender - Kriegscommissär,
felügyelő, vizsgát tartó hadbiz-
tos; — Stabsoffizier, — törzstiszt.

Respicirungscommando, felügye-
lő parancsnokság.

Retardiren das Vordringen einer
Truppe, késleltetni egy csapat
előnyomulását.

Retirade, i. Rückzug.

Retiriren, visszavonulni, hátrálni.

Retirirhacken, hátrálóhorog.

Retracement, erődítmény, harc-
gát, védmű, védvonalak.

Reveille, i. Tagreveille.

Revers Batterie, hátmög üteg (a
mellvéd tűzvonalának hosszabi-
bitásától a lödözendő mű hátmö-
ge felé fölállított üteg, egy vár
rendszeres vivásánál.)

Revue, szemle, hadszemle; militä-
rische —, katonai —.

Rhede, rév.

Richten, iránynyozni; — ein Ge-
schütz, — a löveget; Aus — i. ott;
links, rechts richt Euch, vsz. balra,
jobbra igazodj!; — mit dem Auf-
sage übers Metall, emelőkkel a
fém fölött —.

Richt-keil, irány-ék; — farn, —
légy; — loth, i. Senkblei; — ma-
schine, — gép; — punkt, — pont;

— riegel. — görb; — scheibe, — társa; — schraube, — csavar; — schraubenmutter, — csavartok; — spindel, — orsó.

Richtung, irányzás; — recht, vsz. igazodás jobbra!; — einufel, irányszög.

Ricochet, ugrás, szökés (melyet egy a földre lecsapott golyó tesz); — batterie, ugráló üteg; — scharte, ugralórés (melynek talpa, miután abból csak emelt lövések történnek, hátulról előre felé emelkedik); — schießen, ugró lövéseket tenni; — schuß, ugráló-, ugró lövés.

Ricochetiren, ugralni (egy vivott várművet olyképen lödözni, hogy a lövegek annak oldalában állítatván fel, a lőtt golyók a mellvéd mögött azt egész hosszában sodritják).

Rideau, domborlat, egy kis földgerincz (megfordított árok).

Riegel, retesz, závar, görb; Stirn, mittel, Proß — an der Laffette, homlok, közép, börtözcgörb a talpon (a talp oldalait összekötő kereszt-fák); — bolzen, görbnyelv.

Riembügel, szíjkanyar.

Riemen, szíj; Baden —, etc. l. ott; Laufriemen des ungarischen Sattels, kerülő — a magyar nyergen.

Ring, gyűrű, karika; — ein, estidtetem; — huf, gyűrű-pata: — mauer, körfal; Proß —, börtözcgyűrű.

Rinne, csorga.

Rinnsal, ér, érmeder.

Ripost, viszlökés viszvágás, viszszalás, (az ellen felfogott, kitérsztett vágására viszonzott vágás).

Rippe, borda; — n an der Bajonetflinge, a szuronypenge —ái; —

eines Feuerwerkskörpers, egy világitóttest —ái; — eines Schiffes, egy hajó —ái.

Riss, rajz, csapás, vizmosás; l. Abriss.

Risse im Geschützrohre, hasítások a lövegesőben l. Kugelrisse.

Ritter, lovag, vitéz, levente; — kampf, lovagharc; — lich, lovagi, lovagias; — schlag, lovagvágas, lovaggáavatás; — sporn, — sarkantyú.

Rittmeister, százados (a lovasság-nál), lovas százados.

Röck, nyújtó (tornázószer).

Roheisen, nyers vas.

Rohr, cső; Canonen —, ágyú —; Geschütz —, löveg —; gezogenes —, vont —; gezogenes Geschütz —, vont löveg —; glattes —, sima —; — gebiß, ürzabla; — kaliber, — ür, a —üre (nagysága); — kammer, a —öble (a töltény számára való szűkebb hely a cső fenekében, taraczkoknál és mozsaraknál).

Roll-batterie, görge üteg (mely siktéren kis töltéssel alacson ugrásokat csináló sodritó, görge lövéseket tesz); — bombe, görroncsa (mely a mellvéd tetejéről az árokba hengerítettik); — brüde, görhid.

Rolle, görfa, hengercsiga, csiga; — n, görgézni, gurulni.

Rollen der Patronenhülsen, a töltényhüvelyek (toklászok) tekerése.

Roll-klotzrahmen, gör - tuskeret (kereken nyugvó keret, váltalpak fölemelésére és oldal irányzására); — forb, — kosár (gát-kosár); — Laffette, — talp; — rad, — kerék; — schuß, görge-lövés, görölövés.

Romper, megszegni a vitávot, kö-

zelebb nyomulni az ellenhez a rendes vitávnál.

Ronde, keringőr (tiszt által vezetett járőr, őrjárat).

Rösche des Glacié, a sikam lejtje.

Ross, ló, paripa; **Streit** —, harcizmén; — jöweif, lófark.

Rost bei Steinmienen, 1. Hebespiegel; — des Glühofens, az izzajtókályha rácsa; — herb, rácspad.

Rotation, forgás; — der Kugel um ihren Schwerpunkt, um ihre Längenachse, a golyó — a súlypontja körül (a gömbölyű golyóé), hossz tengelye körül (a kupgolyóé, hoszlöveté); — s achse, forgótengely, forgási tengely; — geschwindigkeit, forgó, forgási sebesség.

Rotte, tag, (2-3 egymás mögött álló ember).

Rothglühhitze, vörös izzóhév.

Rotz, takony (ló betegség).

Rücken der Truppe, a csapat hát möge; aus —, kiállani; ein —, beállani.

Rottenweis, tagonként.

Rücken-caponière, contrescarp-gallerie; — batterie, 1. Revers —; — verteidigung, hátvédelem; — wehren, hátvédek.

Rückgängige Bewegung, hátráló, visszavonulási mozdulat.

Rückhaltlinie einer taktischen Stellung, egy harcászati állás hátmögi-, tartalék vonala, (a főállás mögött, mely visszaszorítás esetében szállatik meg).

Rücklauf des Geschüßes, a löveg visszaszökése, visszaszaladása a lövés után.

Rückmarsch, menet hátrafelé, visszmenet, hátra menet, hátramenés.

Rückstand, hátrálék, hátralevő fizetés, maradvány.

Rückstoss des Gewehres, a fegyver lökése, visszalökése.

Rückwärts, hátra, hátrafelé; — einschneiden, — bemetszeni, — bemetszés (térfelvételnél); — Front machen, arcczal — fordulni; — Front, vsz. hátra arcz!; — marsch, vsz. hátrálj!.

Rückzug, hátrálás, visszavonulás; — s linie, hátrálási vonal, visszavonulási út; — s Stellung, — i állás; paralleler —, párhuzamos —; — blasen, hátrálót fújni.

Ruf, hívó; — blasen, — t fújni; halber —, fél —; ganzer —, egész — (kürtjel).

Ruhe, nyugalom, pihenés; — gönnen den Truppen, pihentetni a csapatokat.

Ruhepunkt, nyugpont.

Ruhestand, nyugalmapot, nyugalom; in — verlegen, — ba helyezni.

Rühren die Trommel, a dobot verni, dobolni.

Ruh't, vsz. pihený!.

Rumpf eines Schiffes, a hajó teste, árboc, vitorla és csarnakzat nélkül; a bedeszkázott hajóbordázat.

Runde, 1. Ronde.

Rüsten, szerelni, fűd — zum Kampfe, készülödni a harcra; Aus — eine Truppe, felszerelni egy csapatot.

Rüstkammer, fegyvertár.

Rüstung, 1. hadmez (alatt a katonára szerelvénye értetödik a fegyverzetet és ruházatot kivéve), 2. szerelet, szerelvény.

Rüstwagen, társzekér.

Rüstzeug, hadiszer, szerelvény, hadi szerelvény.

S.

Sabel, kard; zweifelhendiger —, két-
 éltű —; — gefäß, — markolat;
 — gehänge, — kötő; — hieb, —
 vágás; — hiebe exerciren, bedéft,
 vsz. — vágásokat gyakorolni fe-
 dezz!; — flinge, — penge; —
 fupel, — kötő; — rüden, a — foka,
 háta; — schide, — hüvely; —
 schneide, — él; — spiße, — hegy;
 — stich, — szúrás; — tasje, —
 tarsoly.

Sack und Paß, czók-mók; mit —,
 — ostul.

Sägeförmiges Werk, fűrészalakú
 mű-, harczgát.

Sägewerk, fűrészmű.

Salpeter, salétrom; — erde, —
 föld; — grube, — gödör; — lau-
 ge, — lúg; — saure, légsav; —
 fiedrei, — főzés; — fud, — fő-
 zet; — wand, — fal; — wasser,
 — víz.

Salutiren, üdvözlölni, köszönteni.

Salutirung, üdvözlés, köszöntés;
 vorschristmäßige —, előírt, sza-
 bályszerű —.

Salutirschüsse, üdvözlő-, üdvölvé-
 sek.

Salva guardia, biztonsági őr,
 védőr.

Salve, üdvölvés; — n geben, — e-
 ket tenni.

Salvus conductus, védlevél, mene-
 védes levél.

Sammeln, gyűjteni, összegyűjteni;
 — die zerstreuten Truppen, — a
 szétszórott, szétvert csapatokat.

Sammelpatz, gyűlhely; — des
 Werbbejirfs, hadfogadóhely.

Sammlungspunkt, gyűlhely, gyűl-
 pont.

Sand-bank, fővénytorlat, homok-
 zátony; — boden, homokos föld;

— form, homok minta; — förme-
 rei, homok mintázás, homokkali
 mintázás; — guß, homok önt-
 vény, öntet, homokban készült
 öntvény; — jaffe, homokzsákok,
 (mellvédek felruházására); —
 uhr, fővényóra.

Sanitäts-corps, ápolár-kar; —
 dienst, — szolgálát; — truppe, —
 csapat; — wagen, — kocs; —
 wejen, egészségügy.

Sappe, árka, 1. azon munkálatok,
 melyeket a vívó a viárokban
 végez, hogy magát a vívott fegy-
 vertüze ellen fedezze. 2. azon ki-
 sebb fajta gátkosár, melyet az
 árkász ezen munkálatok végzé-
 sénél saját fedezésére használ;
 einfache —, egyszerű —; einfach-
 gewandte —, egyszerűfordított —;
 doppelte —, kettős —; doppelt ge-
 wandte —, kétszeresen fordított
 —; ungedeckte —, fedetlen —;
 flüchtige (fliegende) —, repülő —;
 halbe —, fél —; Würfel —, koc-
 ka —; Schlangen —, kigyódzott
 —; bedeckte —, fedett —.

Sappenkorb, árkakosár.

Sappeur, árkász; — forps, — kar.

Sappiren, árkázni.

Sappirer, árkázó, az árkamunkála-
 tokat végző árkász.

Sappir-faschine, árka-rőzse; —
 geräthe, — szerek; — haßen, —
 horog; — werkzeug, — eszközök.

Sattel, nyereg; gefatteltes Pferd,
 nyergelt ló; ungefatteltes Pferd,
 nyergeletlen ló; ohne —, nyereg-
 telen, — nélkül; englischer —, an-
 gol —; ungariſcher —, magyar —;
 — löffel, — kápa; — blätter, —
 táblák; — blech, — pánt; — bo-
 gen, — ív; — deſſe, — pakrócz,
 terítő, csótár; — druck, törés, a
 ló hátának a nyereg általi feltö-

retése; — geripp, — váz, fanyereg; — hőljer, — fák; — fammer, — tár; — fijsen, — vánkös; — fuopf, — gomb; — fogen, — pokrócz; — franj, — koszorú.

Satteln, nyergelni; zum — blajen, nyergeléshez, nyergelésre fűjni.

Sattel-pelz, nyereg - bunda; — pferd, nyerges ló; — tajsche, — tarsoly; — wagen, nyerges kocs, alacsony, oldalak nélküli teher kocs lövegek szállítására; — zeug, — szerszám.

Sattler, nyerges; Batterie, Éscadron —, ütég, század —.

Satz, 1. anyag, üledék; 2. szökés, ugrás (lóé): Pulver —, löpor anyag, liszt löpor.

Sätzer, töltörúd (a löveg töltésére).

Sät-kolben, tömöcs (a töltörúd azon vége, melylyel a töltény a csőbe nyomatik).

Saug-pumpe, szivattyú; — ventil, szívó szelep; — werf, szivómű.

Saum eines Waldes, az erdő széle.

Sauvegarde, l. Salva guardia.

Scala, lejték.

Scalpiren, szeldelni; — die Grabenbösung, — az ároklejtőt.

Schaar, sereg, csoport, csapat; Heer —, hadsereg; — einweife, csoportonként, csapatonként.

Schablone, mükapta; — zum Dreihen der Kugel und Granaten, — a golyók és pattanyok letekerésére; — nörett, — mintadeszka.

Schabracke, csótár, nyeregtakaró; — mit Sattelpelz, nyeregbundás csótár.

Schachbrettförmig, sakktábla alakú; — e Stellung, — állás.

Schachförmig, sakkalakú.

Schacht bei Mienen, aknakút; — futter, — deszkázat, — bétlet; — Mien-

ue, kútakna; — ofen, aknaöböl; — ichenen, — feszlécei.

Schaft, agy; Baufen des — es, pofadék; Gewehr —, fegyver —; Hinter —, hátsó — tus; Mittel —, közép; Vorder —, elő —; Hals des — es, az — nyaka, tusnyak.

Schäften ein Gewehr, agyazni egy fegyvert (annak vas részeit, a csőt, szerszámot sat. belerakni, ráerősíteni az agyra).

Schaft-feder, oder Ringfeder, kari-karugony; — federvertiefung, — mélyedés; — holz, agyfa; — modell, agyminta; — ringe, agykarikák.

Schale, csésze, hüvely, tok.

Schalen-form, zum Guß der Koll- und Hohlkugel, csészeminta a tömés ürgolyók öntésére (a két fél-gömb, melybe a vassolyadék be-öntetik).

Schaluppe, ladik.

Schanzarbeit, gátmunka, vármunka.

Schanze, gát, harcsgát; einfache —, egyszerű —; zusammengefehte —, összetett —; — mit Verbindungsli-nien, — összeköttetési vonalokkal; offene —, nyílt.

Schanzen-bau, gát-, harcsgát-építészet; — bauen, — akat építeni, emelni, rakni.

Schanzformen, gát, harcsgát alakok.

Schanz-geräth, gát-szer; — forb, — kosár; — forbbatterie, — kosárütég; — forbbefleudung, — kosárruházat; — forbbücke, — kosárhíd; — forbpflöde, — kosárkarók; — funst, l. Feldbefestigungskunst; — placirung, l. Placirung; — zeug, — szer; — zeug-wagen, — szerkocsi.

Scharfblick, élespillantás, éles fel-fogás; militárijszerű —, katonai —.

Scharfe Execution, halálos ítélet végrehajtása; — patrone, éles töltény (lőpor és golyó együttvéve).

Scharf laden, golyóra tölteni; — richten, élesen irányozni; a cél karika tetejét venni iránypontul; — schießen, golyóval lönni; — scharfschütze, jó lövész, vadász.

Scharmützel, csete - paté, csatározás.

Scharmützeln, csete - patézni, csatározni.

Schärpe, l. Felddinde.

Scharte, 1. lörés, 2. esorba,

Scharten-Backen, rés - pofák, a rés - oldalak; — Batterie, réselt, löréselt üteg; — blende, l. Blende; — breite, a — szélessége; — höhe, lörés (térd) magasság; — forb, lörés kosár; — öffnung, (außere, innere), lörés nyílás (külső, belső); — sohle, lörés talp; — wand, lörés oldalak; — zeile, l. Merlon.

Schattiren, árnyazni (mértani testeket).

Schauen, nézni; rechts, links scharf, vsz. jobbra, balra nézz.

Schaufel, 1. ásó; 2. lapát; — rad, lapátkerék; — stiel, ásonyél.

Scheibe, társa.

Scheiben-pulver, finom, célőpor; — schießen, célővés, társalövés.

Scheide des Säbels, kardhüvely; — Linie, válaszvonal; — weg, válaszút.

Schein-angriff, ál-támadás, színleges-támadás; — bewegung, — mozdulat, mozdalom; — geschäft, — harc.

Scheitern, törést szenvedni (hajó-

val (parthoz vetve összeronesoltatni).

Schematismus, tiszti névtár.

Schemel an der Proge, am Wagen, lábszék a bőröcözön, a kocsin; — bleh, — vas.

Schenkel Hülfsen dem Pferde geben, czomb és lábszár segélyt adni a lónak, a különféle menetmódok megtételére; — hieb, czombvágás.

Schere, l. Grabenschere.

Schichte, réteg; — liegen, — rakás, (hegyek felvévelénél).

Schichtung der Kugel, a golyók rétegbe rakása.

Schiefe-Ebene, ferde sík, lejtő.

Schiessbaumwollbatterie, lögyapot üteg.

Schiessbaumwolle, lögyapat.

Schiessbedarf, löszükséglet.

Schiessen, lönni; — über die Banf, pakról, emelvényről lönni, a mellvéd fölött ellönni; blind —, vak lövéseket tenni, golyó nélkül lönni; mit Elevation —, emeléssel, emelt csővel lönni; be — einen Gegenstand, — lödözni egy tárgyat; einem Pferde die Zügel — lassen, megereszteni a kantárszárat.

Schiess-gewehr, lö-fegyver; — graben, — árok; — loch, — lyuk; — platz, — tér; — pulver, — por (Scheiben-, Gewehr-, Geschütz-, Sprengpulver, cél- (finom), fegyver-, löveg-, repesz-lőpor); — pulverfaß, — portüledék, — anyag; — scharfe, — rés (gerade, schiefe, ricochet —, egyenes, ferde, ugráló — rés); — scheibe, cél-társa; Schieß- und Württabelle, — és vettáblák; — übung, gyakorlat.

Schiff, hajó; ein — in den Grund bohren, egy — t fenékbe lönni, el-

Schlauch, tömlő; — drüße, — hid.
Schleich-patrouille, lappangór;
 — treppe, lépeső (a várművekben); — weg, ál út, csel út, titkos út.

Schleifbaum, csúszfa.

Schleife, szán; Mörser —, mozsár — (a mozsár talpa, azon faducz, melyben a lövésnél nyugszik).

Schleifen die Festungswerke, lerombolni a várműveket.

Schleifzügel, fejszegőszár (mely a homlokszíj gyűrűjén van áthúzva és a löfej emelésére szolgál).

Schlepp-baum, emelőrúd; — jäbel, lógókard; — seil, uszály, vontatókötél; — seilfette, uszály lánca; — seilring, uszály gyűrű; — schiff, vontató hajó; — tau, l. — seil; — verha, vonzott, rendezett, rigya, fatorlasz.

Schleuder, parittya; — majchete, l. Catapulte; — schuß, harács lövés, görgéző lövés.

Schleudern, harácsolni, szórni; Granaten —, pattanyharácsolás.

Schleusse, zsilip.

Schliess-docken, csapzömökök a talpon (a csapfedők lezárására); — feil, zárék.

Schliessen, 1. a csapnyelvek a löveg talpon (a csapfedők lezárására); 2. zárni, zárkozni!; — die Festung, bezárni a várat; Glieder — Marsch, vsz. sorokat zárni, indulj!; an —, csatlakozni.

Schliessung einer Festung, bezárása a várnak; — einer Rechnung, — a számadásnak.

Schloss, várac, vár, lakat, számszám; Gewehr —, fegyverszerszám; Lunt —, kanócs számszám; Percussions —, csap —, csappantyús; — Feder, — szer-

szám rugony; — blatt, számszám lap; — platte, l. — blatt; — schraube, számszáncsavar.

Schlucht, völgyzűg.

Schlupfhafen, zugoly, buvórév, zugkikötő.

Schlüssel, kules; taftischer — einer Stellung, egy állás harezászati — a; — punkt, — pont; Schrauben —, csavar —.

Schmelzen, olvasztani; — das Geschmetall, — a lövegfémet.

Schmelz-herd, olvasztó-pad; — hütte, kohó; — ofen, — kályha; — punkt, olvadási pont; — zeug, olvasztott anyag.

Schmergel, csiszoló anyag, (pipamocsokkal kevert bécsi mész).

Schmiede, kovácműhely; Batterie, Escadron —, ütég-, század — (a lovasságnál).

Schmiedeisen, kovácsolt, vertvas.

Schmier, kenőcs; — büchse, — bőrbőceze.

Schnabel des Propbaumes, a bőrcéz rúd orrvasa; — eines Schiffes, hajóorr.

Schnallen am Riemenzeuge, csatok a szíjazaton; — dorren, csatnyelv.

Schnarrposten, fegyverör, soromör.

Schneckenknoten, csigacsomó (fűz vesszőből készült, a rőzsék megkötésére).

Schneelinie, hóvonal (hol az örökös hó kezdődik).

Schneide eines Säbels, a kard éle.

Schneideisen, l. Rasierschneide messer.

Schneiden der Rasenziegel, a gyeptéglák, hanttéglák vágása.

Schneidezähne des Pferdes, a ló harapófogai.

Schneller des Gewehrjchloßes, ravasz, pöcz a fegyverszerszámon; — der Hemmfette, a kerékkötőlánc nyelve, csappantyúja.

Schnellkraft, rugerő.

Schnellschritt, gyorslépés.

Schnitzer, faragókés, (a roncsák felszerelésére).

Schnüren, 1. befűzni, 2. kisujtatsolni; das — der Feuerwerkskörper, a tűzszerészeti testek, tűz- és világitógolyók — befűzése (besinórozása).

Schnür-leine, fűző-zsinag; — riemen, — szij; — ring, — gyűrű; — stiefel (der ungarischen Infanterie) topány, bakancs (a magyar gyalogságé).

Schonung der Truppe, a csapatok kimélése.

Schraffiren, árnyalni egy hegyrajzot (apró, vékony és vastag egymás mellé húzott vonalakkal).

Schräge, ferde, rézsent; — Stellung, — állás; — Verteidigung, — védelem.

Schräger Marsch, ferde, rézsent menet; — linie, — vonal; — Stellung der Truppe, a csapat — állása.

Schraube, csavar; — ohne Ende, végetlen-, végnélküli —.

Schrauben-bolzen, csavar-szeg; — förmig, — dad; — gang, — járat; — gewinde, — fűző; — höhe, — magasság (egy járat, egy fűző magassága); — kopf, — fej; — linie, — vonal; — mutter, — tok; — schlüssel, — kules; — winde, — emelő —; — zieher, — húzó.

Schritt, lépés; gewöhnlicher —, közönséges; Schnell —, gyors —; verkürzter —, rövidített —;

voller —, egész —; verkürzt den —, —t rövidít; im vollen —, vsz. egészt lépj!; wechsel —, vsz. —t vált; —.

Schrott, serét, golócs; — büchse, — szelencze; — wage, lógon ydeszka, golyómérleg.

Schuber, retesz, tolóka; — am Aufzuge, tolóka az emeléken; — zur Befestigung des Gewehrs im Schafte, retesz, a fegyvernek az agyba erősítésére.

Schubkarren, talicska.

Schubsattel an der Lafette, tolóka, tolónyereg a talpon (melyben néhez lövegeknél a csőnek a hátulsó vápákba tételekor, annak fenékrésze nyugszik).

Schuh (als Maß), láb; — einer Länge, a dzsida végvása; Maß —, l. ott.

Schule, iskola, tanoda; Mannschafft —, legénységi —; Offiziers —, tiszt —; höhe —, magas —, műlovaglás.

Schul-gerechtes Pferd, iskolailag képzett ló, tanló, idomított ló; — gerechter Schritt, iskola lépés, tanlépés.

Schulter vornehmen im Gtiede, a vállat előre venni a sorban; —t, vsz. vállra; — freies Pferd, szabad vállú ló; — steifes Pferd, feszes vállú ló; — blatt, vállapoczka; — gebäng, vállszij (kardszij a gyalogságnál); — punkt, vállpont (az ordonynál, az arc és oldalvonalok átmetszése által képezett pont); — wehre, vállvéd; — winkel, — szög (várműveknél).

Schultrenze, tanfék, tanzabla.

Schuss, lövés; Aufzug —, emelék — (midőn lövegnél a háltszó iránykörre tett emeléken át irányozunk a célra); blinder —, vak — (lövés golyó nélkül);

Kartátíjden —, kartács —; Breich —, réselő — (váraflak lerombolására, réskészítésre); Demontir, — romboló — (a lövések szétrombolására); Kern —, derék —, zöm — (lövés azon távolságra, melyre a golyó, a lövegcső vízirányos fekvésénél még a ezélt találja); Kugel —, golyó —; Metall —, fém — (midőn a löveg iránykörei fölött irányozunk a ezélra); rajreuder —, sodritó — (melynél a golyó oly alacson ugrásokkal halad tovább, hogy a csapatokat át nem ugorja); Rifecht —, ugráló — (várműveket hoszukban sodritó ívlövések); Sted —, bök — (melynél a golyó az első lecsapásnál megakad, vagy igen magas ívbeu halad tovább).

Schuss-arten, lö-nemek (golyó, kartács, ürgolyó sat. lövések); lö-módok (zöm, fém, emelék lövés); — bereich, — terjem; — fertig, — kész, kész a lövésre; — frei, lövés ment, — ment; — feil (an der Richtmaschine), — ék (az irányművön); — linie, — vonal (a lövegtől a célhoz képzelt egyenes vonal); — probe, — kísérlet; — tafel, — tábla; — und Wurftafeln, — és vetéltáblák; — weite, — távol, horderő; — wunde, — seb; — zieher, csavarhuzó.

Schutzbrieft, l. Salvus conductus.

Schütze, lövész; — n corps, — csapat; — n feuer, — tűz szétszórt tűz; — offizier, — tisztt.

Schutz und Trufbüdnis, véd és dacszövetség; — wache, védőr; — Waffe, — fegyver; — wehr, védmű.

Schwächen den Feind, gyengíteni az ellent.

Schwadron, lovas század; — ſcommandant, — parancsnok.

Schwalbenschweif Bettung, fecskefark padlat.

Schwanz-riemen, farszjj; — ſdraube, farcsavar.

Schwarm, raj (csopot); — attacke, — roham; herumschwärmen mit kleinen Abtheilungen, ide oda csatangolni, száguldozni kis csapatokkal.

Schwefel, kén.

Schweif, fark, lófark; aufgebundener —, felkötött —; — riemen, — szjj.

Schweisdecke, nyereg pokrócz, izzterítő (angol nyereg alatt).

Schweissen, forrasztani, összeforrasztani.

Schweller, talp, küszöbgerenda.

Schwemme, úsztató; ein Pferd in die — reiten, a lóval az — a menni.

Schwengel, gém, kankar, sudarfa; — einer Aufzugbrücke, egy dobogó, vonóhid — e, — a.

Schwenken, kanyarodni; ab —, el —; — mit beweglichem, mit stehendem Pivot, — mozgó, álló sarkkal; rechts, links —, vsz. jobbra, balra —.

Schwenkender Flügel, kanyarodó szárny.

Schwenkung, kanyarodás; — um einen festen Drehpunkt, — egy álló sarkpont körül; — um einen beweglichen Drehpunkt, — egy mozgó sarkpont körül.

Schwere, súly, nehézkedés; — der Geschütze, a lövegek — a.

Schwer-kraft, nehézkedési-erő, nehézkedés; — punkt, súlypont.

Schwert, kard, pallós; — streich, kardcsapás; ohne — streich, kardcsapás nélkül.

Schwingung, 1. ingás, lengés, hingtálás; 2. ingázás, billegés; 3. rezgés; Rängen —, hoszrezgés; transzverzale —, kereszt —.

Schwingungs-bogen, ingási, lengési, rezgési ív.

Schwimmende Batterie, úszó üteg, ágyú naszád.

Schwung-rad, lend-kerék; — schau-fel, — lapát.

Sechs-pfänder, hat-fontos; — spän-ner, — fogatú.

Seconde, len-kin, alul-kivül (az alsó külső testrészt felé irányzott fekvése a pengének, negyedik kézhelyzet vivásban).

Secondelieutenant, alhadnagy.

Section, osztály, szakasz.

Secundant, segéd, bajsegéd pár-bajsegéd.

Secundär, másodlagos; — netz, —, szakaszháló, másodrendű rajzháló (térfelvételnél).

See, tenger, tó; die hohe —, a nyílt, sik —; volle —, (fluth), dagadt —, ár; die — geht hoch, a — dagad; tiefe —, apadt —, apály; Land —, tó.

See-bett, tenger-ágy, — fenék; — boot, —i naszád; — gefech, —i harc; —i ütközet; — geschütz, l. Marine Geschütz; — hafen, —i kikötő; — farte, — abrosz; — Krieg, —i harc; — háború.

Seele der Geschütze, a lövegek üre, lelke; — nachse, ürtengely; — n länge, az ür hossza.

Seellinie des Rohres, a cső ürvo-nala.

See-macht, tengeri-erő, — hata-lom; — mann, tengerész; — mei-le, — mérőld; — officier, tengerészeti tiszt; — räuber, — rabló; — recht, — jog; — schiff, — hajó;

— schlacht, — csata, — ütközet; — soldat, — katona; — strom, — árfolyam; — truppen, l. Marine-truppen; — ufer, tengerpart.

Segel, vitorla; j Bejahn —, hátsó, törzs —; Brigg —, far —; Gock —, előtörzs —; — aufspannen, kifeszíteni a — át; — aufziehen, felvonni a — át; mit vollen — n, dagadt — ákkal; unter — gehen, elvitorlázni; einziehen oder streichen die —, bevonni a — át; die — dem Winde überlassen, a — át szélnek eresztetni.

Segelfertig sein, vitorlakészen lenni.

Segeln, vitorlázni; aus dem Hafen —, ki — a kikötőből; landwärts —, partnak —; längs der Küste —, a part hosszában —; mit dem Winde —, a széllel —; gegen den Wind —, a szél ellen —.

Segel-stange, vitorla rúd; — werf, vitorlázat.

Sehnen-galle, in-duzz; — flapp, — csomó.

Seh-strahl, lát-sugár; — weite, — táv; — winkel, — szög.

Seil, kötél; — brücke, — hid; — werf, — mű, — zet.

Seiten-abweichung der Kugel, oldaleltérése a golyónak (az irányvonalától, a függőleges lősikból, a céltól, jobbra, balra); — bal-ken des großen Rahmens der Küsten-lafette, a parttalp nagy keretének oldal gerendái; — bestrichung, — sodritás; — blatt des Sattels, a nyereg oldallapja; — brustwehr, — mellvéd; — deckung, — fedezet; — dreieck, — háromszög (golyórakása); — druck, — nyomás; — gänge, — menetek (lóval a lovardában); — gewehr, — fegyver; — hieb, — vágás; —

patrouille, — járőr; — richtung, — irányzat; — vertheidigung, — védelem; — wände der Cassette, a talp oldalai; — wehr, — véd.

Selbständiger Commandant, önálló parancsnok.

Senkblei, mérőn, lögöny (a vízmélységének mérésére).

Senkel, l. Senkblei.

Senken das Geschütz, homlitani a löveget, elejét lenyomni, leeresztetni.

Senkfaschine, sülyesztő, kövekkel terhelt rözse; — grube, víztartó gödör.

Senkrecht, függélyes; — e Batterie, — üteg; — stellen den Mörser, fölállítani, függőleges helyzetbe hozni a mozsarat.

Senkschuss, homlitott lövés; — ung, homlitás; — ungs winkel, homlitási szög.

Sense, kasza.

Seraskier, fővezér a török seregben.

Sergeant, őrmester.

Serpentine, kigyózdás, kanyargás.

Service, tüzelőszer, égőszer, szalma; — außmaß, — szabot; — pauschal, — átalány.

Setzen über einen Fluß, átkelni a folyón; über einen Graben —, átugratni egy árkot; Truppen ans Land —, csapatokat partra szállítani.

Setzer, töltőrúd —; — stange, l. Setzer; — folben, tömöcs a töltőrúdon.

Setzlatte, fekléc.

Setzt an, vsz. cél!; — ab, vsz. vissza-kozz!.

Sextant, hatadló, körhatod.

Shrapnel, Shrapnel (a földaláló ne-

ve) ürgolyókartács (apró öngolyókkal megtöltött pattany).

Sicherheit der Truppe, a csapat biztonsága.

Sicherheitsdienst, biztonsági szolgálat; — Maßregeln, — rend szabály; — raft, biztonsági nyugasz (a fegyverszerszámban); — Truppen, — csapatok.

Sieg, győzelen, diadal; — en, győzni; — er, győző; — es Zeichen, győzelmjel, diadaljel; — reich, győzelmes.

Signal, jel; Horn —, kürt —; — feuer, — tűz.

Signalisiren, jelezni, hirt adni.

Signalrakete, jelröppentyű; — stange, — pózna.

Simulation, tettetés, betegnek tettetés a célból, hogy magát a katonai szolgálat alól elvonja.

Simulant, tettető.

Simuliren, tettetni magát.

Situation, helyzet.

Situations-plan, hely-rajz, helyi térkép; — zeichnung, hely-rajz, földszínrajz.

Sitz des Reiters, a lovas ülése.

Sitzt-auf!, vsz. ül-fel! (lóra); — ab, szállj-le! (lóról).

Sitzung, des Kriegsgerichtes, a haditörvényszék ülése.

Skarpiren, szeldelni, lejtezni, egyengetni a lejtet.

Skarpirschaufel, gypszeledelő.

Skizze, vázlat, előrajz.

Skizziren, vázolni.

Soeke der Brustwehre, a mellvéd alvéde, lábazata, (a lörésekig érő része).

Sohle, talp; — des Grabens, az árrok — a; — der Schießscharte, a lörés — a.

Sold, zsold, napidija a katonának.

Soldat, katona, harcos; ansgedien-
ter —, kiszolgált katona; entlas-
fener —, elbocsájtott —; renga-
girtter —, ujrakötelezett —.

Soldaten-brod, l. Commisbrod; —
cid, katona-eskü; — handwerk, —
mesterség; — leben, — élet; —
stand, — állás, katonaság; —
wirthschaft, — gazdálkodás; —
zucht, — fegyelem.

Soldateska, labacznép.

Soldatenmässig, katonaias.

Söldner, zsoldos; — truppen, —
csapatok.

Sondiren, a víz mélységét kipuha-
tolni, megmérni, a mérőnt lebo-
csájtani.

Sondirstange, vízmérőlécz, rúd.

Sonne, nap; stehen, laufende —,
álló, futó — (műtűszerészet).

Sonnenuhr, napóra.

Sortiren das Pulver, válogatni a
lőport, szétválogatni, osztályoz-
ni a különféle löpornemeket.

Souterrain, alag, földalatti lak,
tűreg.

Soutien, segély, segély csapat; —
posten, segély őr.

Spahi, török lovas katona.

Spahis, algyéri lovasság, francia
szolgálatban.

Spähpattrouille, l. Schleichpat-
rouille.

Spallir, sorfal; — machen, —at ké-
pezni.

Spanische Reiter, spanyol lovas
(egy gerendára fűzött keresztka-
rókból álló közeledési akadály).

Spannen das Gewehr, felbuzni a
fegyvert.

Spann-kraft, fesz-erő; — raft, —
nyugasz (a fegyverszerszámban)
— riegel, — görb; — riemen, —
szíj.

Spannung eines Bogens, egy iv, ivel-
let, boltozat, bolthajtás feszti-
lete (az iv szélessége); — einer
Beder, a rugony —.

Spath, csontpók.

Speichen, küllők.

Sperren einen Hafen mit Ketten, mit
versenkten Schiffen, elzární egy ki-
kötöt lánczezal, elcsúlyesztett ha-
jókka; — einen Strom, Thore -
Straßen, Zugänge, — egy folya-
mot, kapukat, utcákat, bejára-
tokat.

Sperr-feder, zár -rugony; — ha-
fen, — kapocs; — fette, — lánc,
kerék kötő lánc; — latte, —
lécz (aknáknál); — stunde, —
óra.

Spezifische Gewicht, fajsúly.

Spickpfähle, bökkarók (közeledé-
si akadályok harcigátok előtt).

Spiegel, tükrő; Spohl —, homor —;
Boden —, fafenék (a pattanyok
fekvésének biztosítására hosszú
taraczkokban, köszörő mozsarak
számára sat).

Spielen von Mienen, az aknák ját-
szása, fellobbanása; — der Kano-
nen, az ágyúk bömblése, dö-
reje.

Spielleute, zenészek; — einer Com-
pagnie, a dobosok, kürtösök egy
századnál.

Spielraum, czikater a lövet (a go-
lyó) és a cső ürének átmérője
közötti különbség, melyben a
golyó kilövetése alkalmával ide-
oda czikázik).

Spießruthe, vessző; — n laufen,
— t futni, megvesszőzni, meg-
vesszőztetni.

Spindel, forgantyú (az irány-
művön).

Spion, kém.

Spioniren, kémlelni; auf —, ki —.

Spirale, (Spirallinie), csigavonal, pörge vonal, tekercs vonal.

Spiralzug, csigavonás, pörge vonás, a lövegnek csigavonal, pörgevonál alakbani vonása.

Spiralfeder, csigarugony, tekercsrugony.

Spiralförmig, csavardad, csigádad; — e Búge, — vonások.

Spital, kóroda; — anstalten, — intézetek; Fjeld, — tábori —,

Spitze, hegy, él, csúcs; — der Truppe, a csapat éle; — des Geschosses, a lövet hegye; — eines Winkels, a szög csúcsa; die — biethen, szembe szállani.

Spitzgeschoss, hoszlövet, kuplövet.

Sbitzgraben, csúcsárok, hegyes árok, talap nélküli árok.

Spitzkugel, kngolyó, kupos golyó, hegyes golyó, l. Langgeschoss.

Splitter einer Granate, einer Hohlkugel, pattany darab, a pattany, egy ürlövet repeszdarabjai.

Sporn, sarkantyú; — bei Scharten, — löréseknél; — bei Wasserbauten, — vízépítményeknél; einem Pferde die — einstecken, megsarkantyúzni a lovat; — rädchen, — taréj.

Spornstreichs, nyargalva, vágatva.

Sprachrohr, szócső, messzeszóló.

Sprengen, robbantatni, repeszteni, felvetni; los — auf den Feind, az ellennek neki menni, neki rontani, rátörni; den Feind auseinander —, az ellent szétugraszítani; — ein Thor mit einer Petarde, szétrobbantani a kaput zúzzáral; — eine Miene, eine Brücke, felvetni, felvetetni, szétrobbantani egy aknát, egy hidat.

Sprengkugel, repesz-golyó; — ladung, — töltés; — maschine, — gép, pokolgép; — pulver, — lőpor; — tonne, — uszoly; — rathen, repesz-, robbanási terjem (az akna hatásának terjeme); — stück, repesz darab; — trichter, — tölésér.

Springen, ugori; den Feind über die Klinge — lassen, kardra, szuronyra hányni, lekasabolni az ellent.

Sprödhuf, érdes, törekeny pata.

Sprödigkeit des Geschüßmetalls, a lövegfém merevsége, törekenysége.

Sprung, ugrás szökés; — bein, csülök (lóé); — gelenk, szökőiz; — der Kugel, a golyó ugrása; — höhe, az ugrás magassága; — riemen, l. Martingal; — weite, ugrási távolság, szöktáv; — rückwärts, vsz. — hátra l.

Spur, nyom; — weite, kerékvágás, csapás, (a két keréknyom közötti távolság).

Stab, törzs; Regiments —, ezred —.

Stabeisen, rúdvas.

Stabsarzt, törzs-orvos; — hornist, — kürtös; — officier, — tisz; — partheien, — beliek; — oder Regimentschule, — vagy ezred tanoda; — Truppen, — csapatok.

Städte, városok; ihre tactische Bedeutung, Befestigung, Angriff und Vertheidigung, harcászati jelentőségük, megerősítésük, támadásuk és védésük.

Stadt commandant, tér-parancsnok; — hauptmann, — százados; — mauer, a város fala; — thor, a város kapuja.

Stafette, gyors futár (ki a küldeményt egyik futárörstől a másikig viszi).

Staffel, lépeső; — batterie, — zött üteg; — förmige Aufstellung, — zött állás, felállítás; — weise Vor-rückung, — zött, — alakú előnyomulás; mit Staffeln recht Vorwärts, vsz. lépesőkkel, jobbra előre!

Stahl, aczél; guß —, öntött —; guß-stählerne Kanone, öntött — ágyú; — platte, — lap; geschmiedeter —, kovácsolt, vert —; gehärteter —, keményített —.

Stählen die Klinge, megaczelosítani a pengét; — den Muth, megedzeni a bátorságot.

Stall, ól; — fütterung, — tartás; — geräthe, — szerek; — halfter, kötőfék; — fittet, — újas, — zubony; — fuedt, lovász; — meister, műlovász; — ordnung, — rend; — wache, — őr.

Stamm eines Bataillons, 1. Cadre.

Stampfen, zúzása, összetörése az ércnek, löporanyagoknak.

Stamper, kölyű, zúzó.

Stampfloch, zúzó-lyuk; — mühle, (Pulverstampfmühle), zúzómalom (löporzúzómalom); — schuh, — saru.

Stand einer Compagnie, eines Regiments, létszáma, állmánya egy századnak, egy ezrednek; in — setzen, 1. Ausrüsten; — ort, állás-hely, állomás hely.

Standarte, zászló, lobogó (a lovasságnál).

Standartenwache, 1. Fahnenwache.

Standbaum in einen Pferdestalle, rekeszrúd, lógórúd, válaszrúd (az ólban a lovak között).

Ständerwand, gerendafal, crenc-lírté —, lőréselt —.

Standes-ausweis, létszám-, állomány- kimutatás; — erhöhung,

— felemelés; — listen, — jegyzék.

Stand-lager, állandó-tábor; — punkt, álláspont, (térfelvételnél); — quartier, állandó szállás, elszállásolás, 1. Cantonnement; — recht, rögtönítelő bíróság; — rohr, régi nehéz fegyver; — säule, ól-oszlop.

Stange, 1. rúd, 2. zabla, fesszabla; woran das: — ugebiß, — nmundstüß, zablarúd; das Langglied, a hosszú íz; der Hacken, a horog; die Kinnfette, az álláncz; der Ober und Unterbaum, a felső és alsó szár; das Ohr und die Bügelringe, a fülek és a kantárszárgyűrűk.

Stangen-geschirr, vezeték hám, a rudas ló hámja; — pferd, vezeté, rudas ló; — reiter, rudas lovas; — sattelpferd, rudas, nyerges ló; — zaum, rudas kantár; — zirfel, rud körző; — zug, rudas fogat (a rúd mellé logott 2 ló).

Stapel, rakhely; ein Schiff vom — lassen, vgy hajót vízre eresztetni,

Stärke einer Truppe, egy csapat ereje, száma; — der Tragbalken bei Brücken, a hordgerenda ereje (hordereje) hidaknál.

Stätiges Pferd, esőkönös ló.

Statik nyugtan.

Station, állomás; — iren, — ozni.

Stations-Commandant, állomás parancsnok.

Stativ des Meßstisches, a mérasztal állványa.

Staubpulver, 1, Mehlpulver.

Stau-damm, árasztó, torlasztótöltés; — höhe, áradási, torlási magasság.

Stechen, szúrni; auf — die Patrone, fel — a töltényt.

Stechschuss, böklovés 1. — Schuss.

Steg, 1. ösvény, gyalogút, gyaloghid; 2. bürü (a fegyverszerszámon).

Steig, 1. Steg.

Steigbügel, kengyelvas; — riemen, — szíj; — schnallen, — csatok.

Steigen des Terrains, a tér, földszin emelkedése; — des Pferdes, a ló ágaskodása.

Steige-winkel, emelkedési szög.

Stein, kö; — befeidung, — ruházat; — b uftwehre, — mellvéd; — bohrer, — fűrő; — fougaffe, 1. — Miene; — Galle, talpvérfolt (lónál); — gewicht, kösúly (melyszerint a taraczkok és mozsarak üre határoztatik meg, s mely elnevezés egy hasonmagyságú kögolyó súlyától származik); — fugel, — golyó; — miene, — szóró akna; — mörfer, — szórómozár; — mörfer batterie, — mozsár üteg; — schloßgewehr, — szerzsámos, kovás szerszámos fegyver.

Stellen das Pferd gerade, egyenesen állítani a lovat; — das Pferd zum Einsprengen in Galop, — a lovat beugráshoz vágtaiba; — Soldaten, katonát állítani; auf — die Truppe, felállítani a csapatot.

Steller an der Richtmaßchiene, závár az irányművön.

Stell-rad, fogas-kerék; — schraub, záresavar.

Stellung, állás, felállás, hadállás, elhelyezése egy hadesapatnak katonai czélok teljesítésére, katonai állítás; — des Pferdes bei den Kunstgängen (beim Galopp, bei Seitengängen), a ló — a műmeneteknél (vágtnál, oldalmeneteknél); schärfe —, ferde —; militärische —, katonai állás; — in Schlachtorbnung, — harcrendben;

die — Haupten, megtartani, megvédeni az állást; Auf —, felállás; — à cheval közvevőleges —; — einer Armee, egy hadsereg — a, felállítása; strategische —, hadászati —; taktische —, harcászati —.

Stellungs-bezirk, hadállító-kerület; — commission, — bizottmány; — listen, hadállítási jegyzékek, kimutatások; — pflicht, hadkötelezettség.

Stellvertreter, helyettes.

Stellvertretung, helyettesítés, képviselés.

Stelzfüssiges Pferd, mankó lábú, kecskelábú, egyenes esüdű ló.

Steppe, puszt, sivatag.

Sternschanze, csillagvár.

Steuer (Ruder) kormány; — bord, jobb oldal (a hajón); — Mann, — os; — rad, — kerék.

Steuern, kormányozni; — ein Schiff, — egy hajót.

Stich, szúrás, döfés; — bajonett, szurony; — blatt, szúrlap; — waffe, szúrófegyver.

Stiel, nyel, szár; mit Stumpf und — ausgerotten, tövestől, gyökertől kiirtani.

Stift, szögecs.

Stilet, tör, gyilk, dákos; — stoc, — os, — os bot.

Stirn-riegel der Laßette, homlokgörb a talpon; — beschlag, a homlokrészek pántozata.

Stockhaus, fogda; — wache, — őrség.

Stockwerks Batterie, emeletes üteg.

Stollbeule, könyökgumó.

Stollen am Hufeisen, a patkó sarkai.

Stopine, gyuszál; faule —, lassú —; schnelle —, gyors.

Stoss, döfés, lökés, lökem, szúrás; — Bajonett, döfő-, döfeszurony; — balfen, fargerenda; — boden des Rohres, der Kartätsche, fenéklap, zárkap a csőfuratában, a kartács-szelencez fenéklapja, vASFencke; — degen, szúrókard; — fedten, szúrvívás, törvívás; — flinge, szúrpenge; — spiegel, fafenék, l. Bodenspiegel; — waffe, szúr-, lök fegyver.

Straf-arten, büntetés nemek; — befugniß, —i jog; — compagne, büntetési, fegyelmi század; — protocol, — könyv.

Strafe, büntetés.

Strafen, büntetni; — außmaß, a büntetés kiszabása; — extract, büntetési kivonat.

Strafgesetzbuch, militärisches, katonai büntető törvénykönyv.

Sträfling, fegyencz.

Strafurtheil, büntetési ítélet.

Strahl, sugár; Seh —, lát —; — fäule, nyirrothadás a ló körmének talpán; — freß, nyirrák; — rafete, — röppentyű.

Strand, part; — batterie, — üteg; längst dem — e hinfahren, a — hoszában hajózni.

Stranden, zátonyra jutni, megfennekleni, partra vettetni.

Strandrecht, hajótörés körüli jogviszonyok.

Strandung, zátonyra jutás, megfenneklés, partra vettetés.

Strapaze, fáradalom; Krieger — n, hadi — almak.

Strasse, út; Land —, ország —; nbcufunft, — építéstan; — graben, — árok; — nfampf, utcaharcz; — nfnoten — csomó; — neß, — hálózat; — zug, — vonal.

Strategie, hadász, hadvezér.

Stratagem, hadászat, hadi csel, hadeselészet.

Strategie, hadászat, hadtan, had-cselészet, hadcseletan, azon tan, mely tanítja, miképen kell — az ellent saját szándékunk iránt félrevezető hadicserek alkalmazása által — akként működtünk, hogy az ellen erejének egyes részeivel, ott hol a dolog harezra kerül, tülerőt hozunk érintkezésbe. Általános értelemben a hadtan mindazt foglalja magában, a mi a hadsereg szervezésére, annak betanítására, mozdulataira, élelmezésére, elhelyezésére sat., szóval vezérletére vonatkozik; Strategiának azért a had szóból kisarjadzott hadászat, szűkebb értelemben, had-cselészet szók felelnek meg.

Strategisch, hadászati; — er Angriff, — támadás; — er Punkt, — pont; — e Stellung, — állás; — e Vertheidigung, —i védelem.

Strebeifeiler, támoszlop a várfalak erősbitésére.

Streich-wehren, oldal védek (sodritótűz ellen); — winkel, — szög.

Streif-colonne, száguldó, portyázó-csapat; — commando, — küldetes, vezénylet; — corps, — had; — patronille, — járőr, csapongőr; — wunde, horzsolt seb; — zug, portyázat, száguldozás, harezrandulás.

Streitbare Stand, harezoló létszám, harezolók, harezoló fegyvernemek; nicht — Stand, nem — létszám.

Sreiter, harezoló, harezolók (azon csapatosztályok, melyek a harezvonalban állást foglalnak).

Streit-hengst, harezl mén; — foßben, buzogány; — fräfte, harez

- erők, haderők; — macht, haderő; roß, l. — hengst; — senfe, vika-sza; — wagen, harczkocsi, küzd-szekér.
- Strelitzen**, Streliezek, Vasilievits által alakított és nagy Péter által eltörölt szabadesapatok oroszországban.
- Streue**, alomszalma.
- Strenungskegel**, szórtölcsér (azon tér, terjem, melyet a kartács és a szétpattant ürlövetek, a ben-nök foglalt kis golyókkal el-árasztanak).
- Striegel**, vakaró lövakaró.
- Stroh**, szalma; — futter, — takar-mány; — saß, — zsák; — feil, — kötél; — vorſchlag, — fojtás; — wiſch, — csutak.
- Strom**, folyam, folyó, áram; elek-triſcher —, villanyfolyam; — brei-te, a folyam szélessége; — gebiet, folyammellék; — farte, — ab-roſz; — ſtrich, — sodra, — zsin; — thal, — völgy.
- Strömmung**, folyás, áramlás.
- Stück**, löveg; Spreng —, repesz darab; — bohrrer, — fűrő; — bohrrerei, — furoda; — gießerei, — öntőde; — gut, — öntanyag; — me-tall, — fém; — pulver, — lőpor; — rohr, — cső.
- Stumpfer Winkel**, tompaszög.
- Stuppine**, l. Stopine.
- Sturm**, roham; i en — abſchlagen, a — ot visszaverni; — blaſen, — ot fujni; — laufen, rohanni, — mal ne-ki menni; mit — einnehmen, — mal bevenni; — balſen, — geren-da; — boß, faltörökös.
- Stürmen**, rohanni; — eine Feſtung, egy várat rohammal bevenni.
- Stürmer**, rohanók.
- Sturm-leiter**, roham hágeső; —
- ſchlagen, — ra verni; — pfaß, — karó; — ſchritt, — lépés.
- Stürmung**, roham, rohanás; — ei-ner Feſtung, megrohanása, ro-hammali vétele egy várnak.
- Sturzbach**, zuhogó.
- Stutzen**, fegyver, vadász fegyver; Ruſel —, golyó —.
- Subalterner Offizier**, alantas tiszt.
- Subordination**, alárendeltség; — ſ widrig, — ellenes (fegyelem ellenes).
- Succurs**, l. Hilfe.
- Süd**, dél, délszak; — poß, déli sark; — oſt, — kelet; — weſt, — nyu-gat.
- Sumpf**, posvány.
- Sumpfiges Terrain**, posványos tér.
- Superarbitrirung**, felülvizsgálat.
- Supernumeraire** számfölötti; — Offiziere, — tisztek.
- Supposition**, föltételezés, föltevés (harcgyakorlatnál).
- Surrogat**, pótony, pótszer, pótélel-miszer.
- System**, rendszer.

T.

- Tact**, ütem, a katonai menet gyor-sasága; — halten, — et tartani, egyenlő gyorsan lépni; — meſſer — mérő.
- Tactik**, l. Taktik.
- Tafelgelder** cineß Generalß, asztal-pénzei egy tábornoknak.
- Tag**, nap; — habender Korporal, — os tizedes; Offizier vom —, — os tiszt; den — halten, — ot tartani; — es dienſt, — i szolgálat.
- Tage-buch**, napló; — buch bei An-griffs- oder Belagerungs- Arbeiten, — támadó és vémunkálatoknál; — werk eines Arbeiters bei Batterie-

bauten, napi munkája egy munkásnak útegek építésénél.

Taglia, fogdij.

Tagrevelle, ébresztő, reggeli jel ;
— blafen, —t fujni ; — jöhlagen,
—t verni.

Tagsbefehl, napiparancs ; den —
ausgeben, a —ot kiadni.

Takeln, l. Ab-, auftakeln.

Takelwerk, csarnakzat, vitorlakészülék, kötélzet ; laufendes —, mozgó — (mely a hajó vitorláinak kezelésére szolgál) ; todts —, holt — (mely csak rendkívüli esetekben használtatik).

Taktik, harcászat, harcztan, azon tan, mely a hadak begyakorlásán és kiképezésén kívül azt is tanítja, miképen kell sikerrel és sok veszteség nélkül harcolni, az az, miképen emelhetjük saját haderónket a harczytérén (a csata téren) magán túlnyomó érvényre. A taktika tehát a harcolás tana, míg a stratégia a had nagyban vezetését tanítja ; l. ott.

Taktische Bedeutung eines Ortes, egy hely harczyászati jelentősége ; — Stellung, harczyászati állás ; — s Verhältnis zwischen den einzelnen Waffengattungen, harczyászati viszony az egyes fegyvernemek között ; — s Exerciren, harczyászati gyakorlat (egy minden fegyvernemből összeállított hadcsapat gyakorlata a gyakorló szabályzat határozatai szerint) ; — s Manoeuvre, harczyászati mozgalom.

Tambour, dobos ; — irung, réselt czölöpzet, tinnye.

Tanzmeister, hámfalábú (ló).

Tapferkeit, vitézség ; — s Medaille, — i érem.

Taschenbuch, kézi könyv ; feld —, tábori-, hadi —.

Tasterzirkel, homor körző (félkör alakú szárazakkal bíró körző, az ürlövetek vaserősségének megmérésére).

Tau, kötél, uszály.

Tauchen der Granaten, a pattanyok buktatása, gyúcsos részüknek szurokba mártása.

Taucher, búvár.

Tauglich, alkalmas ; un —, —matlan, nem katonának való.

Tauwerk, kötélzet.

Technische Artillerie, műtüzérség.

Technische-truppen, mű-csapatok ; — Waffen, — fegyvernemek.

Telegraph, távirda ; feld —, hadi — ; —enbeamter, távirász ; —endraht, táviró, távirati sodrony ; —ijch, táviratilag ; —enlinie, távirati vonal.

Telegramm, távirat.

Tempiren, időnyitni, időnyítés (a gyúcsó égés tartamának meghatározása ; annak egy oly szerkezettel ellátása, melynek segítségével az ürgolyók szétpattanása tetszés szerinti távolságban idéztethetik elő).

Tempirbare Brandröhre, időnyíthető gyúcsó.

Tempirgabel, időnyítőkulcs.

Tempirvorrichtung, időnyítő készülék.

Tempo, időny ; Marsch —, menet —.

Tempostoss, összelökés, egyszerrelökés (vívásban).

Tenaille, fogómű, horogmű, fogzat, horogzat ; — anbeftigung, fogzatos, horogzatos erősítés ; — anstehenfel, fogzat, horogzat-oldal ; — winfel, — szög.

Tenaillon, kis fogó-, horogmű.

Terrain, tér, terület, földszin; befedés —, benőtt — (melyet erdők, kertek, sövények, cserjék sat. fednek); coupirtes —, hullámos —; durchschnitten —, szakadozott, átmetszett, átszelt (száraz vagy vizes árkok, folyamok, mocsárok sat. által, mik a csapatmozgalmakat akadályozzák); ebenes —, sík —; freies —, nyílt —; gangbares —, járható —; sumpfiges —, posványos —; ungangbares —, járhatlan —; — abfah., — lépcső; — bestandtheile, a — alkatrészei; — beschreibung, — leírás; — erhöhung, — emelkedés; — hindernisse, területi akadályok; — feunt-niß, — isme; — lehre, földszint; — recognoscirung, — vizsgálat, — kémlet; — zeichnen, I. Situationszeichnen.

Terrasse, emelt tér, emelet (falazat által tartott emelt löveg-hely); — batterie, emeletes üteg.

Territorial, területi; — division, — hadosztály; — eintheilung, — beosztás.

Territorium, terület.

Terz, fenn-kinn, fölül-kivül (a föld-ső-külső testrészt felé irányzott fekvése a pengének; második kézhelyzet vivásban).

Tête der Truppe, a csapat éle, eleje.

Thal, völgy; — ebene, — sík; — grund, — fenék; — sperre, — zár; — wand, — partja; — weg, — út, érmeder.

That, tény; — bestand, — álladék.

Thätlichkeit, tettlegesség; — eines Untergebenen gegen seinen Vorgesetzten, egy alattvaló — e föl-

lebbvalója irányában, tettleges fegyelem elleni vétés.

Theer, kátrány; — büchse, — bőrbőnce.

Theilungspunkt, osztási-, elvállási-, szétágazási pont.

Theuerungsbeitrag, drágasági pótlék.

Thierarzt, állat-, loórvos; Ober —, fő —.

Thema, tárgyalap, alapeszme, földadat; taktikhes —, harcászati —.

Thierarzneihstitut, állatgyógyintézet.

Thon, agyag; — erde, — os föld; — förmerei, — mintázat.

Thor, kapu; Festung —, vár —; — wache, — őrség.

Thurm, torony; befestigter —, erődített —.

Thürme, maximilianische (Linzer Thürme), Miksa-féle súlyesztett, erődített tornyok (linzi tornyok).

Tiefe, mélység; — eines Bataillons, egy zászlóalj — e, tömörsége (az egymás mögött álló sorok összege); — einer Gefechtsbank, einer Stellung, egy lövegpad, egy hadállás — e (hossza előről hátrafelé); — Stellung einnehmen, mély állást foglalni el.

Tirailleur, csatár; — fette, — láncz; — system, — rendszer.

Tirailiren, csatározni, szétszórni rendben harcolni.

Todes-strafe, halálbüntetés; — urtheil, — os ítélet.

Todte Winkel, holtszög (a lövonal és a föld színe által képezett szög, melyet a golyó nem ér, mely sodritatlan marad).

Toise, öl (régii franczia mérték).

Tonne, uszoly, bodony, hajós kőből; — nbrücke, — híd.

Top cineš Maſteš, az árboez teje.

Topographie, helyrajz; — pſijſche Karte, —i térkép; — pſijſche Anſicht, —i intézet.

Topſegel, felső vitorla.

Torf, tőzeg.

Tormentiren, lövegkisérlet (a löveg erejének igen nagy töltéssel megkísérlése).

Tornister, borjú (a katona batutarisznyája).

Tour, 1. szolgálát; 2. mozdulat a lovardában; große (kleine) —, vsz. nagy (kis) kör!.

Trab, üg, a lépés és vágatás közötti jármód; furzer —, rövid —; ſcharfer —, erős —; ſpaniſcher —, spangol —, emelt ütég; Su —, vsz. ügetve!.

Traben, ügetni.

Traber, ügető; guter —, jó — (ló).

Trace, jelzet, szelzet, azon vonalak, melyek egy erődítési, vagy más terv kijelölésére a földön huzatnak, csákánynyal a földre karcoltatnak.

Trachten am ſtufe, a pata, a körröm sarka, hátsó része; — wände, a sarkfalak.

Traciren jelezni, pecézni, kipecézni, a földre karcolni egy tervrajzot.

Tracirspaten, jelzőkapa, csákány.

Trag-balken, hord-gerenda; — baum, nyújtó; — ring, — karika; — ſattel, — nyereg (hegyi tűzéségnél, melyre a löveg és a talp felrakatik); — vermögen, — képesség; — weite der Geſchüße, a lövegek — ereje, lőtávola (azon távolság, melyre a löveg a belőle kilőtt lövetet elhajítja, ellöki).

Tragzeit, 1. Cathégorie.

Train, 1. vonat, hadszervonat; 2. szállítár csapat, szállítáſzat 1. Fuhrwesen; Artillerie —, tüzéri —; Belagerung —, vi —; Genie —, mérnöki —; — colonne, — vonatoszlop; — commando, — parancsnokság; — offizier, szállítártiszt; — ſoldat, szállítár (köz-harcos); — wagen, podgyászszekér.

Trall, 1. Züge.

Tranché, viárok; — arbeiten, — munkálatok; — wache, — őrség.

Tränke, itató.

Tränken, itatni.

Tränkgebiss, itató zablá.

Transferiren, áttenni (valakit egy osztály létszámából a másikéba).

Transferirung, áttétel, áttevés (egy csapattól a másikhoz).

Transport, szállítmány.

Transportirprotze, szállítóbürocz.

Transportsschiff, szállító hajó.

Transporthaus, hadszálloda; — mittel, szállítási eszközök.

Traube, gömb, az ágyú, (löveg) fenékrészen.

Traverse, 1. oldalvédek (oldaltűz ellen fedező földből, gátkosaraktól sat. készült emelvények); 2. oldalgás, oldalmenet a lóval a lovardában; ganzer (halber) —, egész (fél) —; Erd —, föld —; Schanzforb —, gátkosár —.

Traversiren, oldalogni, oldalt menni a lóval (hogy lábaival keresztben lépjen); rechts — firt, vsz. jobbra oldalogni!

Treffen, 1. harcvezonal, harcvez; 2. harc, összeesapás, ütközet; — abſtand, (Diſtanz) harcvez táv, (az egymás mögött álló harcvezona-

lok egymástóli távolsága); ein — liefern, megütközni.

Treff-fähigkeit, találó-, talaképesség; — fähigkeit der Gedächtnis, a lövegek — e; — fähigkeit, — biztonság; — wahrscheinlich, — (találási) valószínűség.

Treibspiegel, l. Spiegel.

Trense, nyelvfék (gyenge tört zabla, mely a feszszablával együtt használtatik).

Treten in's Gewehr, fegyverbe állani.

Triangel, háromszög.

Trianguliren, háromszögelni.

Triangulirung, háromszögelés; a — astronomische —, csillagászati —; grafische —, rajzi —.

Trieb-kraft, hajt-erő, lökerő; — rad, — kerék; — werf, — mű.

Trigonometrisches Netz; háromszögelési háló; Astronomische — netz, csillagászati — háló; graphische, —, oder secundär —, rajzi, vagy másodlagos —.

Triumph, diadal, győzelem; — bogen, diadalív; — zug, diadalmenet.

Trockene Courage, száraz takarmány.

Trockenstube, szárító szoba (a lópor szárítására).

Troll, l. Zug.

Trommel, dob; türkijsche —, nagy —; — fell, — bőr, — hártya; — gehäufte, — kas, — test; — reiß, — abroncs; — rühren, a dobot pergetni, verni; — saite, — húr; — schlag, — verés; — schlagel, — verő; — schraube, — esavar; — streich, — jel; — wirbel, — pergetés; — zeichen, — jel.

Trommler, dobos.

Trompete, harsona; — rüchall, — hang; — signal, — jel; — rüst, — hars.

Trompeter, harsonász.

Trophee, diadaljel, az ellentől elvett haditárgyak.

Tross, hadvonat, tárvonat, podgyászvonat; — pferd, podgyászló; — wagen, podgyázkocsi.

Truppe, csapat, hadesapat; — n aufstellen, — okat felállítani; mobile — n, mozgó — ok.

Truppen-abtheilung, csapat, hadesapat, hadosztály; technische —, műesapatok; — aufstellung, — felállítás; — aushebung, — gyűjtés, — állítás; — besichtigung, — szemle; — bewegung, — mozdulat, — mozgalom; — Divisionär, — osztálynok; — gattung, — nem; — körper, csapat, hadesapat, hadtest; — weise, — onként; — märke, — menetek.

Trutz-bündniß, dacz-szövetség; — waffen, — fegyver, fegyvernemek, támadó fegyvernemek.

Tschaikisten, sajkászok.

Tschako, csákó; — überzug, — boríték.

Tummeln, herumtummeln mit dem Pferde, forogni, forgolódni lóval, keveredni.

Tummelplatz, bajvivóhely, játékszin, lovagjátékszin, bajhely.

Tumult, zendülés.

Turnen, tornázni.

Turner, tornász.

Turnier, lovagjáték.

Turnkunst, tornászat, testgyakorlat; militärische —, katonai —.

Tusch, 1. fekeny, 2. érintés, csapás, vágás, szúrás (vivásban).

U.

Üben die Soldaten im Waffengebrauch, gyakorolni a katonákat a fegyverek használatában, a fegyverforgatásban.

Über Bank feuern, löpadról löni; a mellvéd fölött ellőni.

Überbautes Pferd, előredült ló (mídon fara marjánál magasabb; paripának alkalmatlan ló).

Überbein, csonttetem; durchgehen-des —, átjáró —.

Überblick, militärischer, katonai áttekintés, átpillantás, pillantás, éles felfogás.

Überbrückung, áthidalás; — eines Flusses, — a egy folyónak.

Übereinkunft, megegyezés; — zur Übergabe einer Festung, — a vár átadására, feladására.

Überfahrt, átjárás, átkelés, átmenet; — über eine Brücke, — egy hídon; — über einen Fluß, — egy folyón.

Überfall, rajtaütés, meglepés, meglepetés, megrohanás; nachtsicher —, éji —; eine Festung mit-telst — einnehmen, egy várat — által bevenni; — einer offenen Stadt, rajtaütés egy nyílt városon, megrohanása egy városnak.

Überflügeln, túlszárnyalni; — den Feind, — az ellent; — eine Stellung, — egy hadállást.

Übergabe, átadás; — einer Festung, egy vár —; zur — auffordern, megadásra felhívni; — eines Po-stens, az őr — a; — eines Regi-ments, egy ezred — a; — eines Commandos, egy parancsnokság, vezénylet átadása.

Übergang, átmenet, átkelés; — über einen Festungsgraben, — a vár-árkon; — über einen Fluß, — egy

folyón — átmittel, átkelési eszközök.

Übergeben, átadni; — eine Festung, — egy várat; — die Schlüssel ei-ner Stadt, — a város kulcsait.

Übergehen, átmenni, átszökni; — zum Feinde, — ellenhez.

Übergewicht, túlsúly.

Übergurt, felső heveder; — schlei-fe, — bujtató.

Überhängriemen, hordszija, a gya-lóság kardszija.

Überhöhen eine Stellung, uralni, magasabb helyzettel birni, ma-gasabban feküdni egy állásnál, — die Festungswerke, — a vármű-veket.

Überköthung, csüdesuklás, ficza-modás (lónál).

Überladen, 1. túltölteni (egy aknát, fegyvert); 2. átrakni, átrakodni, — die Munition, — a löszert.

Überladung aus einem Fahrzeuge in's andere, átrakodás egy úszmű-ből a másikba.

Überläufer, szökevény, átszöke-vény (ki az ellenhöz átszökik).

Überlegen sein, túlerővel birni, — lenni.

Übermacht, túlerő.

Übermannen, legyőzni, leverni; übermannt werden, legyőzetni, le-veretni.

Übernahme, átvétel, átvevés; — von Artillerie Vorräthen, tüzéri készletek — e.

Überragen, felülemelkedni (va-lamin).

Überraschen, meglepni; — den Feind, — az ellent, rajtaütni az ellenen.

Überraschung, rajtaütés.

Überrumpeln den Feind, megro-hanni, rajtaütni az ellenen.

Überrumpelung, megrohanás, rajtalitás.

Überschreiten die Grenze, átlépni a határt.

Überschwemmen, elárasztani, elönteni, vizzel megtölteni; — die Festungsgräben, — a várárkokat.

Überschwung, 1. Überschwungriemen.

Übersetzen, áttenni; — einen Fluß, átkelni a folyón; — über einen Graben, átugratni egy árkon; — von einem Ufer aufs andere, átkelni egy partról a másikra; zurücksetzen über den Fluß, visszakelni a folyón.

Übersetzung von einer Abtheilung zur andern, áttétel, áttevés, áttételés egy osztálytól a másikhoz.

Übersteigung der Wälle, egymászása a gátónynak várfalaknak hácsókakkal.

Übertritt, átlépés; — von einer Waffengattung zur andern, — egy fegyvernemtől a másikhoz.

Überwachung des Dienstes, a szolgálat feletti őrködés.

Überwinden den Feind, legyőzni az ellent; — von Hindernissen, akadályok legyőzése.

Überzählig, számszeletti; — im Stande führen, mint — t vezetni a létszámban; — e Mannschaft, — legénység.

Überziehen ein Land mit Krieg, háborúval, elborítani, ellepni egy országot.

Überzug des Ischafes, esáköböríték.

Übungs-lager, gyakorlótábor; — manövre, gyakorlási mozgalom, hadarolás; — marsch, gyakorlási, gyakorlómenet; — platz, gya-

korlótér; — platz der Artillerie, tüzéri gyakorlótér.

Ufer, part; flaches —, lapos —; steiles —, meredek —; — bau, — építés, — építmény; — land, — vidék.

Uhlán, dzsidás; — enregiment, — ezred.

Umfang, terjedelem, keríték, körszél.

Umfassung, keríték; — einer Festung, egy vár — e; — smauer, — fal.

Umgehen den Feind, megkerülni az ellent.

Umgehungs-colonne, megkerülő csapat, oszlop; — manœuvre, — mozgalom.

Umlaufriemen, kerülőszij (a magyar nyergen).

Umriss, keríték; bastionirter —, ordonyozott —; — eines Waldes, az erdő — e, széle, alakja; — e, — ek, sáncz-, váralakok.

Umschanzung, körülgátolás.

Umweg, kerülő.

Umzingeln den Feind, bekeríteni, körülvenni az ellent.

Unangreifbar, megtámadhatlan, hozzáférhetlen; — e Position, — állás.

Unbedeckt, fedetlen, nem fedett; — e Aufstellung der Geschütze, — állása, felállítása a lövegeknek.

Unberittene Mannschaft bei der Cavallerie, ló nélküli legénység a lovasságnál.

Unbesoldet, zsold nélküli, fizetés nélküli.

Unbestrichen, sodritatlan, lövésment, lövés ellen fedett, — er Raum, — tér.

Unbewacht, őrizetlen.

Unbewaffnet, fegyvertelen, fel nem

- fegyverzett, fegyver nélküli ; — e Truppen, — csapatok.
- Unbrauchbar**, használhatatlan ; — es Materiale, — anyagszer ; — machen die Geschütze (durch Vernageln), — ná tenni a lövegeket (beszegezés által).
- Undisciplinirte Truppen**, fegyelmetlen csapatok.
- Undressirtes Pferd**, idomitatlan, be nem tanított ló.
- Unebenheiten** des Terrains, a tér egyenetlenségei, téregyenetlenségek.
- Unerschrockenheit**, rettenthetetlenség.
- Ungehorsam**, l. Gehorsam.
- Ungerade Rotten**, páratlan tagok.
- Uniform**, egyenruha ; — irungscommission, — házati bizottmány.
- Universal-Kriegs-Zahlamt**, fő-hadi-fizető hivatal.
- Unregelmässig**, szabálytalan, nem rendes ; — e Befestigung, — erősítés.
- Unrittiges Pferd**, idomitatlan, be nem tanított ló.
- Untauglich**, l. Tauglich.
- Unterabtheilung**, alosztály ; — en eines Regiments, (Bataillone, Compagnien), az ezred — ai (zászlóaljak, századok).
- Unterbalken** eines Blockhauses, egy gátlak algerendája.
- Unterbau**, alapépítés.
- Unterbauen**, aláépíteni, aláaknázni.
- Unterbaum** des Stangengebisses, a zabla alsó szára.
- Unterbefehlshaber**, alparancsnok.
- Unterbringen** die Truppen, elhelyezni, elszállásolni a csapatokat.
- Unterbringung** von Truppen, csapatok elhelyezése, elszállásolása.
- Untere Sieb**, alsó vágás (vívásnál).
- Untergebene**, alattvaló.
- Untergewehr**, alfégyver, kézfegyver.
- Untergraben**, elásni, aláaknázni.
- Unterhalt** der Truppe, a csapatok ellátása, tartása, élelmezése.
- Unterhandeln**, alkudozni.
- Unterhändler**, l. Parlamentair.
- Unterhandlungen** anknüpfen mit dem Feinde, alkudozásokat kezdeni az ellennel.
- Unterkunft**, hely, lakás, elhelyezés ; — der Truppe, a csapat elhelyezése ; — s Geführen, lakás, elhelyezési illetmények.
- Unterkanonier**, l. Canonier.
- Unterlags-balken**, talp-gerenda ; — pfosten, — palló.
- Unterlaufende Räder**, aláfutó kerekek, (melyek helybeni fordulást engednek meg).
- Unterlieutenant**, alhadnagy ; — estelle, — i állás.
- Unternehmen**, vállalat ; Krieg —, had-, harez —.
- Unteroffizier**, altiszt ; — sposten, — i őrs ; — eschule, — i tanoda.
- Unterordnen**, alárendelni.
- Unterordnung**, l. Subordination.
- Unterricht**, tan, tanítás, oktatás ; Refruten —, újoncz oktatás ; Artillerie —, tüzértan ; — scours —, tanfolyam.
- Unterstützen**, támogatni, segíteni, segíyezni.
- Unterstützung**, támogatás, segítség, segély ; — s herv. segély had ; — sposten, segélyőrs.
- Untersuchung**, vizsgálat ; fricgsgerichtliche —, haditörvényszéki ; — der Geschützrohre, a lövegső-

vek megvizsgálása; — der Munition, a löszer megvizsgálása.

Unterwall, l. Fausse-braie.

Unterwerfen, meghódítani, alávetni.

Unterwerfung des Besiegten, a legyőzött meghódolása, alávetése.

Unübersteiglich, áthághatlan; — es Hinderniß, — akadály.

Unüberwindlich, legyőzhetetlen.

Unverletzt, sértetlen.

Unvermutheter Angriff, váratlan támadás.

Unzugänglich, hozzáférhetlen, — e Stellung, — állás.

Urlaub, szabadság; — bis zur Einberufung, — a beidézésig, behívásig; — s pass, — levél; — s bewilligung, — engedély.

Urtheil, ítélet; kriegsrechtliches —, haditörvényszeki ítélet; — fällen, — et hozni.

V.

Vacant, üres, ürült, megürült, megüresedett; eine — e Stelle belegen, egy megürült, megüresedett állást (helyet) betölteni.

Vedette, őrszem, végőr; — n ausstellen, — eket kiállítani; einziehen die —, bevonni az — eket.

Vegetationslinie, tenyészvonal (hol hegységeken a növényélet megszűnik).

Ventil, szelep, szellentyű.

Ventilator, szelelő.

Ventilstöpsel, szelepdugasz.

Verabschieden, elbocsájtani; — die ausgedienten Soldaten, — a kiszolgált katonákat.

Verabfolgung von Munition, a löszer kiszolgáltatása.

Verändern, változtatni, megváltoztatni; — die Front, — az arcot.

Veränderung, változtatás; Front —, arc —.

Verankern, elhorgonyozni, meghorgonyozni; — die Dampfschiffe, eine Brücke, — a rözsét, egy hidat.

Verband, kötés; trockener —, száraz —; — platz, kötőzőhely.

Verbarrikadiren, eltorlaszolni; — eine Straße, — egy utcát.

Verbauung, l. Logement.

Verbindung, összeköttetés; — s Linie, — i, közlekedési vonal; die — herstellen, az — t helyreállítani; — s graben, összekötő, — i árok; — s Schienenang, összekötő — i aknatornáz; — s Spatrouille, — i járőr; — s Sposten, — i őr; — s Riegel, összekötő, kereszt-görb; — s Schwellen, keresztgerendák; — s Weg, — i, közlekedési, háránt út.

Verbluten, elvérezni.

Verbohren das Bauloch, l. Verschrauben.

Verbölzen, görömbözés (megtámasztása ásásoknál függőlegesekre szelt falaknak).

Verborgene Batterie, elrejtett üteg.

Verbrechen, bűntény; ein — begehen, — t elkövetni.

Verbrenlichkeit, eléghetőség.

Verbrennung, elégés, megégés, elégetés, megégetés; — s Projekt des Pulvers, a lőpor elégési folyamata, elégése.

Verbrüderungs und Entfugungs revers, testvérisülési és lemondási nyilatkozat.

Verbündete, szövetségesek; — Truppen, szövetséges csapatok.

- Verdämmen** der Mienenfammer, be-
tömése az aknaöbölnek.
- Verdeck**, födélzet (hajóé).
- Verdecken**, álcázni, eltakarni; —
die Kanonen, — az ágyúkat; ver-
deckt das Gewehr, vsz. fegyvert
fedezz !.
- Verdipplung**, beeresztése, össze-
kapcsolása a gerendáknak (csa-
pokkal).
- Verdrängt** werden aus einer Posi-
tion, kiszorítottatni egy állásból.
- Vereinigung**, egyesülés; — von
Truppen, csapatok — e; — spunft,
egyesülési pont.
- Verfechten** eine Sache, védelmezni
egy ügyet, harczolni, küzdeni
egy ügy mellett.
- Verfertigung** der Geschützröhre, el-
készítése a lövegesöveknek.
- Verfeuern** die Munition, ellőni, föl-
használni a löszert.
- Verfolgen** den Feind, üldözni, sar-
kon követni az ellent, nyomában
lenni az ellennek.
- Verfolger**, üldöző.
- Verfolgte**, üldözött.
- Verfolgung**, üldözés.
- Verführen** zur Desertion, szökésre
csábítani.
- Vergatterung**, gyűlés; — schlagen,
blajen, — t verni, fujni.
- Vergehen**, vétés; militärisches —,
katonai —; ein Subordinations —
begehen, fegyelmi, fegyelem elle-
ni — et elkövetni.
- Vergeltung**, visszatörles.
- Vergeltungs-recht**, visszatörlási
jog; — maßregeln, — rendszabá-
lyok.
- Vergleichungs-ebene** auch Bauho-
rizont), egyenlősítési sík, építési
sík; — punft, — pont.
- Vergrößerung** der Geschüßmündung,
magnagyobbulása a löveg torko-
latának.
- Verhack**, l. Verhau.
- Verhaft**, fogság, őrizet; — befehl,
elfogatási parancs.
- Verhaften**, elfogni; — lassen, elfo-
gatni.
- Verhalten** der Truppen, a csapatok
magatartása; — auf Märschen,
meneteken magatartás; — im
Geheite, harezban —.
- Verhältniss**, arány; — der Bestand-
theile des Pulvers, a lőpor alkati-
részeinek — a; — der einzelnen
Waffengattungen zu einander, az
egyed fegyvernemek egymásho-
zi — a.
- Verhaltens** Maßregel, magatartá-
si rendszabály.
- Verhau**, rigya, fatorlasz; natúrli-
cher —, természetes — (ha az
helyben, a fa levágatásának hely-
yén használtatik); Schlepp —,
vonzott, rendezett — (ha alkal-
mazásának helye másutt van);
— Brustwehren, — mellvéd.
- Verhaute** Säbelflinge, összevagdalt,
kicsorított kardpenge.
- Verheeren**, elpusztítani, feldolni;
— mit Feuer und Schwert eine Ge-
gend, tüzzel vassal pusztítani egy
vidéket.
- Verheerung**, elpusztítás.
- Verhör**, kihallgatás, vallatás.
- Verjüngter** Maßstab, kicsinyített,
kisebbre vett mérv, mérték.
- Verkehren**, fordulni; —, rückwärts
Front, vsz. —, hátra arez !; Front
—, arezot váltani, arezozal hát-
ra —, megfordítani az arezot.
- Verkleidung** der Brustwehr, a mell-
véd felruházása; — mit Rasen,
hantokkali felruházás.
- Verkleidungs-arbeiten**, felruházási

munkálatok; — smateriale, — anyagszer.

Verknallung, durranás, gyors elé-
gés, zajos fellobbanás.

Verkohlung, szenesülés, égés ál-
tal szénné változás.

Verkrüppeln, elnyomorodni, meg-
bénulni, megcsunkalni.

Verkuptes Pulver, elromlott lőpor
(mely salétrom tartalmát ned-
vesség következtében elveszté
és porrá vált).

Verkürzen die Bügel, megrövidíte-
ni, rövidebre venni a szárazakat;
— den Trab, rövidíteni az üge-
test.

Verkürzung der Colonnenlänge (durch
Aufmarschieren in Doppelreihen oder
Bügel), rövidítése a oszlophosz-
nak (kettősrendekbe vagy sza-
kaszokba fejlődés által).

Verlängern die Frontlinie, meghosz-
szabbítani az arcvonalat; — die
Marchcolonne, — a menetosz-
lopot.

Verlängerung der Facen eines Boll-
werkes zur Aufstellung der Rifschet-
Batterien, meghosszabbítása az
ordony arcvonalainak, az ugra-
ló útegek felállítására; — einer
Linie, egy vonal —.

Verlassen eine Position, elhagyni
egy állást; — die Fahne, — a
zászlót, megszökni a zászló
alól.

Verlaufen der Soldaten, eltévedése,
szétfutása, szétszóródása a kato-
náknak vesztett útközet után).

Verlesen des Befehles, der Namens-
liste, felolvasása a parancsnak, a
névsorozatnak.

Verlesungsliste, felolvasási név-
sorozat.

Verletzung der Dienstpflicht, meg-
sértése, nem teljesítése a szolgál-
lati kötelességnek; — der Verhal-
tungsbefehle, — a magatartási
rendszabályoknak.

Verlorener Kopf (Masselotte), su-
lyom, l. Kopf; — posten, elve-
szett őrs, végőr.

Verlust, veszteség; — erleiden an
Truppen, Geschützen, — et szenved-
ni csapatokban, lövegekben.

Vermessung des Terrains, felméré-
se a térnek.

Vernageln das Geschütz, beszegezni
a löveget (acél szeget verni a
gyútlukba); — ein Pferd, megnyi-
lalni a lovat a patkolásnál (a sze-
get az élő húsba verni).

Vernichtung der Streiträfte, meg-
semmisítése, tönkre verése a
— haderőknek.

Vernieten, l. Nieten.

Verordnung, rendelet; Kriegsmi-
nisterial —, hadügyéségi —.

Verpacken, elrakni; — in Kisten die
Gewehre, — rakaszokban a fegyve-
reket; — mit Werg die Munition,
— köcz közé a löszert.

Verpallisadiren einen Ort, elcölö-
pölni, cölöppökkel, cölöpperő-
ditménynyel körülvenni egy he-
lyet.

Verpfählen, elkarózni (bökkarók-
kal a gátárok előtti tért).

Verpflasterung der Brandröhre, be-
tapaszolása a gyűcsőnek (gyúlu-
kának heborítása szurkos tapa-
szos vászonnal).

Verpflegen, ellátni, élelmezni, l.
Verproviantiren.

Verpflegsamt, élelmezési hivatal,
élelmezérség; — beamte, élelme-
zér; — inspektor, élelmezési fel-
ügyelő; — liste, élelmezési, élelmi
jegyzék; — smagazin, élelemtár;

- ésmittel, élelmi-, tápszerek; —
 offizier, élelmező tiszt, élelmezér-
 ségi tiszt; — rechnung, élelmi
 számadás; — éstand, élelmezési
 létszám.
- Verpflegung**, ellátás, élelmezés.
- Verpflockung**, el-, beczövekölni
 valamit.
- Verproviantiren**, l. Proviantiren.
- Verproviantirung** der Truppe, a
 csapat élelmezése, ellátása.
- Verpuffen**, eldurrogtatni.
- Verpuffung** des Schießpulvers, el-
 durrogatása a lőpornak.
- Versagen** des Gewehrs, a fegyver
 elesettenése, el nem sülése (a
 fegyver csütörtököt mond); —
 des Flügels, a szárny elmaradá-
 sa, hátramaradása.
- Versammeln**, összegyűjteni; sich
 —, összegyűlni, gyülekezni; —
 die Truppen, — a csapatokat.
- Versamlungs-ort**, gyűlőhely,
 gyűlhely; — platz, — tér; —
 punkt, — pont.
- Verschanzen**, elgátolni; — eine
 Stellung, — harcgátakkal meg-
 rakni egy állást.
- Verschanzte** Linien, elgátolt, erődi-
 tett vonalak.
- Verschanztes** Lager, erődített,
 harcigátakkal körülvett tábor.
- Verschanzung**, harcigát, gátózat,
 erődítmény; — einer taktischen
 Stellung, elgátolása, megerősíté-
 se egy harcászati állásnak; —
 des Defensiv-, des Defensivfeldes, —
 a védelmi, a támadólagos tér-
 nek; Küsten — en, part erődít-
 mények.
- Verschossen** die Munition, ellőni,
 ellövöldözni a löszert.
- Verschlag**, rakasz; Munitions —,
 löszer —.
- Verschluss**, zár, zároló; cylinder,
 — henger; — folben, — agy; —
 mechanismus, — gépezet.
- Verschrauben** das Bündloch, becsa-
 varolni a gyulyukat, a gyulyuk-
 ba bele csavarni a réz gyuluk-
 bélt.
- Vorsehen** eine Festung mit Lebens-
 mitteln, ellátni egy várat élelem-
 szerrel.
- Versenken** den Kopf einer Schraube,
 belemélyeszteni, elsüllyeszteni a
 csavar fejét.
- Versenkte** Batterie, süllyesztett
 üteg (az építési színvonalon alól
 fekvő üteg).
- Versenkung**, mélyedés; — der
 Grundwurzel bei Befleidung der Brust-
 wehre, elsüllyesztése az alapprözsé-
 nek a mellvéd felruházásánál.
- Versetzung** eines Mannes zur Dis-
 ciplinärcompagnie, átétetése egy
 embernek a fegyelmi századhoz.
- Versorgen** die Truppen mit Lebens-
 mitteln, ellátni a csapatokat élel-
 miszerekkel; — den Säbel, hü-
 velybe dugni a kardot.
- Versorgt** die (Geschütz-) Requisitionen,
 vsz. lövegszert rejtis! — der Sä-
 bel, vsz. kardot rejtis!.
- Versorgung** der friegsuntauglichen
 Mannschaft, a harcigéptelen le-
 génység ellátása.
- Versorgungs-Anstalten**, ellátási
 intézetek, hadi ápolodák.
- Versperren** einen Hafen, elzárni a
 kikötőt.
- Versprengen** eine Truppe, szétszór-
 ni, szétugrasztani, szétverni egy
 csapatot; — Feind, — az ellent.
- Verständniss** mit dem Feinde, egyet-
 értés az ellennel.
- Verstärken** eine Truppe, erősíteni,
 szaporítani egy csapatot.

Verstärkung, erősítés, megerősítés, szaporítás, segítség; — des Geschützes am Bodensstück, erősítése a lövegcsőnek a fenékrészén; — eines Heeres, erősítése, gyarapítása egy seregnek; — en, erősítések, segély csapatok.

Verstärkungs-blech der hohen Wall-laffette, erősítő pánt a magas gátonyalpon; — smittel erősítési eszközök.

Versteck, rejthely, les; aus einen — e hervorbrechen, egy — ből előtörni.

Verstopfung des Zündloches, b dugulása a gyulyuknak.

Verstümmelung, megsemmisítés; Selbst —, önmegsemmisítés.

Versuch kísérlet; Artillerie — e, tüzéri — ek; Schieß — e, lö — ek; comparative — e, összehasonlító — ek.

Vertheidigen, védeni, védelmezni; — jeden Fußbreit Landes, — minden talpalatnyi földet; — eine Position, eine Festung, — egy állást, egy várat; sich —, — magát.

Vertheidiger, védő.

Vertheidigung, védelem; — von Feldbefestigungen, sikerödmények védelme; — offener Städte, Dörfer, Blockhäuser, geschlossener Räume, nyílt városok, falvak, gátlakok, zárt helyiségek védelme; gerade —, egyenes —; schräge —, ferde —.

Vertheidigungs-art, védelmi-mód, modor; — colonne, — oszlop, csapat; — front, — arcz; — geschütz, — löveg; — höhe, — magasság; — frieg, — harc; — kunst, — művészet, erődítéset; — linie, — vonal; — miene (cont-

remie), — akna (ellenakna); — mittel, — eszközök; — rath, — tanács; — waffen, — fegyverek; — weise, — mód; — wert, — mű; — zustand, — állapot.

Vertheidigungslos, védelemnélküli.

Vertheiler, osztó.

Vertheilung der Munition, löszerkiosztás,

Vertikal, függőleges; — feuer, — tűz, mozsár tűz, (magas iv alatt tett lövések, roncsavetések).

Vertilgungskrieg, irtó háború.

Vertrag, szerződés.

Vertreiben den Feind aus einer Position, elűzni az ellent egy állásból.

Verwalten, kezelni.

Verwaltung, kezelés; — sbehörde, — i hatóság, kezelérség; — sorgan, — i közegek; — srath, kezelő tanács.

Verweigerung des Gehorhams, megtagadása a fegyelemnek.

Verweis, dorgálás, megdorgálás, megfédés; — crtheilen, megdorgálni, megfeddeni.

Verwendung der Truppen, alkalmazása, felhasználása a csapatoknak.

Verwunden, megsebesíteni.

Verwundete, sebesültek.

Verwundung, sebesülés, megsebesülés, seb.

Verzahnung, fogazat; — eines Mades, a kerék — a, fogai.

Verzahntes Rad, fogas kerék.

Verzeichniss, jegyzék; — der Dienstbücher, szolgálati könyvek jegyzéke; — der dienstbaren Mannschaft, — e a szolgálattevő legénységnek.

Verzierung des Geschützrohres, a lövegcső czifrázata, a lövegcsőn levő czifraságok, ékitmények.

Verzinken, meghorganyozni.

Verzinnen, megónozni.

Verzögerung, késedelem; — im Kampfe, — a harcban.

Verzweifelter Widerstand, kétségbeesett ellentállás.

Veteran, hadastyán, elaggott katoná.

Veterinär, állatorvos; — funde, — tan.

Vice, al, helyettes; — Admiral, altengernagy; — corporal, helyettes tizedes.

Virtualien, élelmiszerek, tápszerrek, főzeléknek valók.

Vidiren, láttamozni.

Vielek, l. Polygon.

Viereck, négyszög; — bilden, formálni. l. Quarre; hóles —, üres —; sprengen das —, szétugraszítani a —et; volle —, teli, tömör —.

Vierpfünder, négy fontos.

Vierpfündiges Geschütz, négy fontos löveg.

Vierspänniger Zug, négyes fogat.

Viertelschwenkung, negyed kanyarulat, kanyarulás.

Visir, arcvért, sisakszem, irány-szem, iránylap (a távolsági lejtékekkel ellátott vas lapocska vagy keret a löfegyveren); Alap —, csap iránylap; Quadrant —, kördísz —; Stand —, álló —.

Visiren, irányozni.

Visir-einschnitt, irány-szem (bevágás, átnéző az iránytolókán); — form, iránylégy; — linie, — vonal; — loch, — lyuk (az emelék számára); — punkt, — pont; — reif, — kör; — schuber, — to-

lók; — vorrichtung, — készülék, irányzó, irányzási — készülék; — winkel, — szög.

Visitireisen, vaskutasz.

Visitiren, vizsgálni, megvizsgálni; — das Gewehr, — a fegyvert; — der Offizier, vizsgáló tiszt.

Visitir-hacken, kutaszhorog; — patrouille, vizsgajárőr; — ronde, vizsga keringőr; — stange, vizsgarúd a lövegcső ürének megvizsgálására.

Visitirung, vizsga, vizsgálat; zur — der Gewehr, vsz. Fegyvert vizsgához!

Vogelzunge, vasnyelv (a lövegkiűritőszeregy része).

Völkerrecht, népjog.

Volks-aufstand, népfölkelés; gereizter —, rendezett —; — bewaffnung, tömeges —, fölfegyverzése a népnak; — souverainität, népfelség.

Voll-kugell töm-golyó; — rafete, — röppentyű.

Vollzählig, teljes számú; die Abtheilung ist —, az osztály (csapat) —; — es Regiment, — ezred.

Volontair; l. Freiwillige.

Volte, fordulat, kanyarlat; — machen, kanyarodni, körülkanyarodni, körben mozogni, lóval körben járni (a lovardában).

Voltigeur, kanyargász, kanyargó, ugráló (lovon, lovon át).

Voltigiren, fordulni, forogni, ugrálni, kanyarogni lovon, a nyergen át forgolódás, forgás, kanyargás.

Voltigirkunst, kanyargászat, a kanyargás, a lovon (lovon át) ugrálás művészete.

Vorarbeiten beim Schanzenbau, előmunkálatok a harcsgát építésénél.

Vorbeimarschiren, elmenni, elvonulni (valami mellett); — l. *Defiliren*.

Vorbereitungs-arbeiten, előkészületi munkálatok; — zum *Sturm*, — a rohamra.

Vorbohrer, előfűrő (a lövegek megfűrásánál használt első fűrő).

Vorder-achse, elő-tengely; — *geschirr*, — hám, (az elő lovak háma); — *glicd*, — sor, első sor; — *fuhr*, — térd (lóé); — *lauf*, — cső; — *leute*, l. — *mann*; — *mann*, — ember; — *maht*, — árboc; — *pferd*, — ló; — *raht*, — nyugasz; — *schaft*, — tus; — *schienfel*, — ezomb (lóé); — *schienbein*, — lábszár (lóé); — *seite*, — oldal, homlokzat; — *theil*, — rész; — *treffen*, — harczad, első harczvonala; — *zug*, — szerszám, a nyeregszerszám előrésze; — *zwiesel*, — ágas (a magyar nyergen).

Vordringen, előnyomulni, tért nyerni; — *gegen eine Schanze*, — egy harczgat ellen.

Vorfechter, előharczos; — *der Freiheit*, a szabadság — a.

Vorgebirge, előfok, előhegy.

Vorgehen der Truppen, előmenése, előnyomulása a csapatoknak.

Vorgeschobene Batterie, előre-tolt üteg; — *Linien*, — vonalak; — *r Posten*, — őrs.

Vorgesetzte, fölébvaló.

Vor-glacis, elő-síkam; — *graben*, — árok; — *hand eines Pferdes*, a ló előrésze.

Vorhand eines *Pferd*, a ló előrésze, eleje.

Vorhut, előcsapat, előhad, l. *Avantgarde*.

Vorkämpfer, előharczos.

Vormauer, előfal (Cochorn erődítési rendszerénél, az ordony oldalai előtti fal száraz árkok előállítására).

Vormeister, irányzó, a löveget irányzó tűzér.

Vorpfählung, kiövezéskölés.

Vorposten, előőr; — *dienst*, — i szolgálat; — *fette*, — láncz; — *verbindung*, — i összeköttetés.

Vorrath, készlet; *Monturs* —, ruha —; *Munitions* —, lőszer —; — *grad*, tartalékkerék.

Vorreiten ein Pferd, előlovagolni egy lovat.

Vorreiter, előlovas.

Vorrichtung, készülék.

Vorrücken 1. előre menni, előre hatolni, előnyomulni; 2. előlépni (rangban).

Vorrückung, 1. előre menés, előre hatolás, előnyomulás; 2. előlépés l. *Avanciren*.

Vorrückungslinien, előnyomulási vonalak, utak.

Vorschieben die Posten, előre tolni, előbbre állítani a őrsöket; — *das Geschütz*, előre tolni a löveget.

Vorschlag, 1. előterjesztés, indítvány; 2. fojtás (a löportöltésre vert nedves szénacsomó); *Avancement* —, előléptetési előterjesztés; — *pflod*, lyukverő karó.

Vorschrift, előírás, rendszabály; *Dienstes* — *en*, szolgálati rendszabályok.

Vorschriftsmässig, szabályszerű, szabályszerűen; — *c Adjutirung*, — egyenruházat, öltözk.

Vorsicht, elővigyázat.

Vorspann, előfogat.

Vorschpanns-comissär, előfogati biztos; — *pferde*, — lovak.

Vorsprengen, előugratni, előre rugtatni (lóval).

Vorspringender Winkel, kiugró, előre nyúló szög.

Vorsprung abgewinnen dem Feinde megelőzni az ellent, elébe vágni az ellennek.

Vorstellung, bemutatni; sich —, — magát.

Vorstellung, bemutatás, előállítás.

Vortheil, előny; militärischer —, katonai —.

Vortrab, előcsapat; l. Avantgarde.

Vortreffen, előharczad, első harc-vonal.

Vortruppen, előcsapatok, l. Vortrab.

Vorwall, l. Contre-garde.

Vorwärts, vsz. előre!; — Front, vsz. előre — arcz!; — steht an, vsz. fegyvert támassz! (fegyver-állványhoz a főrségen); — steht ein, vsz. — tolni; (vilőveget emelőrada segítségével).

Vorwerk, előmű; — e einer Festung, a vár — vei.

W.

Wach-ablösung, őrváltás; — abtheilung, őrcsapat; Abtheilen der Wache, beosztása az őrségnek; — commandant, őrparancsnok; — dienst, őr, őrségi szolgálat.

Wache, őr, őrség; abkommende —, felváltott, lelépő —; aufziehende —, felvonuló —; Nacht —, éjeli —; — stehen, őrt állani; — aufstellen, felállítani, felvezetni az őrt; — habender Offizier, őrségen levő tiszt; Schild —, őr.

Wacht-feuer, őr-tűz; — mannschaft, legénység, őrség, őrizet; — meister, őrmester (a lovasságnál); — parade, diszőrváltás; — posten,

az őr; — schiff, — hajó; — verhaltung, — utasítás; — Zimmer, — szoba.

Waffe, fegyver; blank —, meztelen, kézfegyver; — ergreifen, — t fogni, ragadni, fegyverhöz nyulni.

Waffen-depot, fegyver-tár; — fabrif, — gyár; — fähig, — fogható; — gattung, — nem; — geführte, bajtárs; — geräusch, — zaj; — lehre, — tan; — los, — telen; — platz, — tér, gyűlőhely (a várművek között a kirohanók számára); ausgehender, eingehender — platz, kiugró, beeső — tér; — reparatur, — javítás; — roß, hadzeke; — ruß, — szó; — rüstung, — zet; — saal, — terem; — schau, — szemle; — schmied, — kovács, — essz; — spiel, — játék, harc-játék; — stillstand, — szünet; — tragen, — viselés; — träger, — viselő; — übung, gyakorlat, — gyakorlat.

Waffen, fegyverezni, fölfegyverezni, fegyverkezni; mit bewaffneter Hand, fegyveres kézzel

Wage, mérleg; Jemanden die — halten, megmérkőzni valakivel, egyensúlyozni valamit.

Wagen, koci, szekér; Bagage —, podgyász szekér; munition —, lőszer koci; — burg, szekérvár; — feldte, szekérkas; — leiter, szekéroltal; — schmiere, szekérkenőcs; — spur, kerékvágás; — winde, emelőcsiga; — zug, — vonat.

Wagerecht, l. Horizontal.

Wagner, bognár, kerékgyártó; — arbeit, — munka.

Wagschale, mérleg serpenyő.

Wahlspruch, jelszó, jelige.

Wald, erdő; **Eichen** —, tölgyes, cseres; **Kiefer** —, fenyves; **Birken**, nyíres; — **blöße**, — nyílás, tisztás; — **gefecht**, — harc; — **rand**, — szél; — **weg**, erdei út.

Waldungen, ihr taktischer Werth und ihre Befestigung, erdőségek, harczászati becsők és megerősítések.

Wall, gátöny (azon legtöbbnyire falazott magas földmű, melylyel egy hely körülvértetik, védetik); **Haupt** —, fő; — **bruch**, l. **Brèche**; — **büchse**, nehéz, régi löfegyver; — **gang**, — út; — **geschütz**, — löveg; — **haufen**, — horog; — **kasten**, — löszertár; — **höhe**, — magasság; — **laffette**, — talp; — **probe**, — próbacz.

Walze, henger, görfa.

Walzen, hengerelni, nyujtani; **gewalzte Eisen**, nyujtott vas; **gewalzte Panzer**, nyujtott vérték.

Wandlaffette, oldalas talp (általános elnevezése a két keskeny oldalból álló siktalpaknak).

Warte, őrtorony, észlelő torony.

Wartung, ápolás; **Pferde** —, ló —.

Warze, varacs; **Wlei** — c an der Oberfläche der Langgeschosse, ön — ok a hoszlövet felületén (melyek a löveg csavardad vonásaiba belemerülván a lövetet tengelye körül forgásba hozzák).

Wasen, gyp; — **ziegel**, — tégl (a mellvéd oldalainak befedése); **deck** —, fedő, — tégl; **Kopf** —, fej — tégl.

Wasser, víz; **fließendes** —, folyó —; **stehendes** —, álló —; **unter** — **stehen**, — alatt állani; — **ader**, — ér; — **bau**, — építés, — építmény; — **baufunft**, — építész; — **behälter**, — tartó; — **dicht**, — hat-

lan; — **fajschienen**, l. **Senkfaschinen**; — **gebiet**, — környék, — mellék; — **geschwindigkeit**, a — sebessége; — **graben**, — árok; — **forte**, — abrosz; — **leitung**, **vizvezeték**; — **linie**, — vonal; — **messer**, — mérő; — **pumpe**, — szivattyú; — **probe der Geschütze**, — kísérlete a lövegeknek (a fém tömörségének a cső ürébe nyomott víz általi megkísérlése); — **riß**, — mosás; — **scheide**, — választék; — **spiegel**, — szine; — **stand**, — állás; — **stoff**, **köneny**; — **strasse**, — i út; — **system**, — rendszer; — **trense**, itató zabla; — **wage**, lejt mérő, l. **Libelle**; — **wehr**, — gát.

Weber, szitakötő (ló).

Wechseln, váltani (a lovardában egy kézzel, egy oldalról a másikra; jobbra vágatásból átmenni balra vágatásba); **rechts** (linfs) **umfehrt** —, vsz. **jobbra** (balra) **át váltani**!

Weg, út; **Fuß** —, gyalog —; **gebedter** —, fedett —; **Hohl** —, mély —; **Reit** —, lovas —; **einer Truppe den** — **abschneiden**, egy csapatnak — **ját elvágni**; — **beschreibung**, — leírás; — **recognoscirung**, — vizsgálat.

Wehr, véd; **Land** —, honvédelem; — **haft**, fegyverfogható; — **los**, — etlen, fegyvertelen; — **mann**, harcos (a porosz Landwehrben); — **stand**, katonarend; — **system**, — rendszer.

Weide, 1. legelő, 2. fű; — **gebüsch**, fűzcsereje; — **nigweig**, fűz vessző.

Weigerung, (Verweigerung) des Gehorsams, megtagadása az engedelmességnek.

Weiler, kis falu.

Weissglühhitze, fehérizzási hőség.

Welle, 1. hullám, hab; 2. görgő, gerendély, forgófa; — einer Winde, az emelőcsiga gerendélye.

Wellen-förmiges Land, hullámos tér; — länge, hullámhossz; — schlag, — vetés.

Well-rad, görgő, gerendély kerék; — járd, futóhomok.

Wendeltreppe, kerenglépeső.

Wendung, fordulat; ganze, halbe, viertel —, egész, fél, negyed —.

Werb-bezirk, hadfogadó kerület; — commandant, toborzó, hadfogadó parancsnok; — officier, — tisz.

Werben, toborzani; — Truppen, Soldaten, — csapatokat; katonákat.

Werbung, toborzás.

Wer da! vsz. l. Halt wer da!

Werfen, vetni, vetés; Bomben, Granaten —, roncса-, pattanyvetés; den Feind — (zurück —), az ellent visszavetni; sich — (Hof) vetemleni (fának); das Brett hat sich geworfen, a fa megvetemlett; sich auf den Feind —, az ellenre vetni magát.

Werfte, hajógyár.

Werg, csepi, kócz; — haßen —, kanócz.

Werk, mű; befejtigung —, erődtészeti —, erősség; außen —, kül —; detachirtes —, különített —; gefrontes —, tetőzött —; geschloffen —, zárt —; geschultertes —, vállvédeztett mű; offenes —, nyílt —; Horn —, l. ott; Kronen —, l. ott; retirirtes —, visszavont —; gegenseitige Vertheidigung der Festung — e, kölcsönös, viszonyos védelme a várműveknek (p. o.

az egyik ordony oldalai védik a másik ordony arczonalait).

Werk-statt műhely; Artillerie — stätte, tüzéri — ek; — zeug, műszer, szerszám.

Westen, nyugat.

Westwind, nyugati szél.

Wetter, idő; — dach, eres; — leuchten, villámlás.

Widder, (Mauerbrecher), faltörőkos.

Widerrist, mar (lóé); höher, niedriger —, magas, alacsony —.

Wiederhalt-kette, — riemen, rúd-tartó láncz, nyakló.

Widersetzen sich, ellenszegülni, nem engedelmesskedni, engedetlenkedni; — gegen die Befehle eines Vorgesetzten, — a föllebbvaló parancsainak.

Widerstand, ellentállás, ellenszegülés; — leisten, ellent állani, ellenszegülni.

Widerstandsfähigkeit, ellentállási képesség; — fester Körper, szilárd testek — e; — linie, — vonal.

Wiede, l. Weide; — nband, guzs (legtöbbsnyire fűz vessző); — n pflahl, guzstekerő oszlop; — schlinge, guzshurok.

Wiedereintreten, l. Reengagiren.

Wiedererobern, visszafoglalni; — eine verlorene Position, — egy elvesztett állást.

Wiese, rét, kaszáló; — grund, — talaj.

Wildbach, záporpatak.

Wind, szél; Gegen —, ellenkező —; halber —, oldal — (mely egy hajó oldalával derékszög alatt fű. Vitorlás hajókra a legelőnyösebb, mert ennél minden vitorlát kifeszítheti); Schiefer —, résunt —; Schrafer —, szemköz-

tes —; Stos —, rohamos —; Sturm —, viharos —; Wirbel —, forgó —; — bűshe, — fegyver, — zeiger, — mutató.

Winde, tekerő-esiga, vonócsiga; Erd — (horizontale), fekesiga.

Windhose, szél-forgatag; — flappe, szellentű; — meßer, — mérő; — seite, — oldal (a hajó azon oldala, mely a szélnek ki van téve).

Windspiel, l. Spielraum.

Windung des Flusses, kanyarodása a folyamnak.

Winkel, szög, szöglet, sarok, auſgehender —, kiugró, előugró, kinyúló —; eingehender —, beeső —; rechter —, derék-, egész —; schiefer —, ferde —; spiziger —, hegyes —; stumpfer —, tompa —; todter (unbestrichener) —, holt (sodritatlan) —; — maß, — mérő; — treppe, rejtett lépcső.

Winterquartier, téliszállás; die — e beziehen, — okba vonulni.

Wirbel, 1. vízárvány; 2. dobpergés.

Wirkung, hatás; — der Feuerwaffen, der Geschütze, a tüzfegyverek, a lövegek — a; — fähigkeit der Gewehre, a fegyverek, — ereje, — képessége; — fähigkeit einer Besung, a vár — köre, — terjeme; — Linie der Mienen, az aknák — iránya, — vonala; — späre der Sprengpartikel der Hohlgeschosse, az ürlövetek repeszdarabjainak hatásterjeme.

Wirtschaftsgebühren der Truppen, a csapat gazdasági illetményei (takarmány, lakás, tüzelőszer, szállítási sat. illetmények).

Wischer, törölő (a töltő rúdon); — fange, — rúd.

Wischzaun, tanfék (a fesszabla nélkül használt tört zabla).

Wochehabender Offizier, hetes tisz.

Wohnorte, ihre Befestigung, lakhelyek, erődítések.

Wolfsgruben, farkas gödrök (közzeledési akadályul szolgáló hegyes gödrök a harezgátak árkai előtt); — zahn, — fog (a lőé).

Wrack, l. Steitern.

Wundarzt, sebész.

Wunde, seb; Stich —, vágás; Schuß —, lövés; Stich —, szurás; seb (vágás, lövés, szurás által okozott seb).

Wurf, vetés; Bomben —, roncsa —; — anfer, vethorgony; — batterie, vetőteg; (mozsár vagy tarack üteg, melyekből csak magas ívlövések történnek).

Würfel, koczka; — sappe, l. Sappe.

Wurfgeschütz, vet-löveg (mozsár és tarack); — kraft, — erő; — maschine, — gép; — tafel, — tábla; — spieß, — kopja; — weite, — táv, távolság.

Wurm, bőrféreg, (lőbetegség).

Wurst, l. Faschine; — bank, rözsepád; Laffetten —, talp nyereg (az osztrák lovas ütegek talpain).

Z.

Zaghaft, félénk, elcsüggedett, megfélemlített; — e Truppe, — csapat.

Zahlamt, fizetőhivatal, pénztár; Krieg, —, hadi —; — meister, fizetőtisz.

Zahlungsanweisung, fizetési utalvány.

Zähne eines Pferdes, a ló fogai; — eines Rades, a kerék fogai.

Zahulehre, fogtan, lófogtan.

Zange, szögzet, horogzat, erődítéseti alak; — nvert, horogzatos, szögesmű, (két vagy több szög-gátból összeállított harczmű).

Zapfen, csap; Schild —, l. ott; — bohrer, — fűrő; — deckel, l. Schildzapfendeckel; — lager, — ágy; — loch, — lyuk; — streich, takarodó (dod és kürtjel); — streich blasen, schlagen, takarodót fújni, verni; — stieß eines Geschüßes, lövegderék, a löveg közép része.

Zaum, fék, kantár, kantárfék.

Zäumen, kantározni, fel —; auf — das Pferd, fel — a lovat.

Zäumung, kantározás.

Zaun, sövény, kerítés; lebendiger —, eleven —.

Zehe, patahegy; — utreter, — en járó (ló).

Zehrung der Kaste, a röppentyű emésztése, fölemésztődése, elégése a gyuanyagnak röpében.

Zeichen, jel; Feld —, tábori —.

Zelt, sátor; — abbrechen, — t bontani, fölszedni a — fát; — aufschlagen, — t ütni; — decke, — fedél, vászon lepedő; — hütte, kunyhó; — pfahl, — karó; — pfloß, — czövek; — schnur, — kötél; — stange, — fa.

Zenith, tetőpont.

Zerlegen das Gewehr, szétszedni a fegyvert.

Zerplatzen, szétpattanni, szétrobanni; — der Granaten, a patanyok szétpattanása, szétrobbanása.

Zerreissen der Projectile, szétszakadása, szétpattanása, szétrobbanása a löveteknek.

Zersetzung des Pulvers, a lőpor felbomlása (elromlása).

Zerspringen, l. Zerplatzen.

Zerstören, összerombolni, elpusztítani, lerontani; — die Festungswerke, — a várműveket.

Zerstörung der Brücken im Kriege, hidak összerombolása, elrontása, fölszedése háború idején.

Zerstörungssphäre, rombolási terjem.

Zerstreuen sich, elszéledni, szétszórni.

Zerstreute Schtatt, szétszórt, széledt harcsmódor; — Stellung, — állás.

Zerstreuung szétszóródás; — der Karteschefugeln, — a a kartács-golyónak.

Zeug, szer; Feld — amt, had — hivatal, hadszerészet; Feld — meister, tábor — nagy; — garten, telep, vitelep, a hadiszerek lerakodási helye; — haus, — tár, hadszertár; — officier, hadszerészeti, mütüzérségi tiszt; — schmidt, — tárnok; — wagen, — kocsi; — wart, — tárnok; — artillerie, mütüzérség, (mely a hadiszerek előállításával foglalkozik).

Zickzacks der Laufgräben, a viárcok zezzugai.

Ziehen, vonni; sich —, huzódni vonulni; zu Felde —, táborba szállani, hadba vonulni; — ein Geschüß, vonni a löveget (furatát vonásokkal ellátni); Ab — der Truppe, elvonulása a csapatnak.

Ziehung, rechts, links, vsz. jobbra, balra huzódni, fél jobb, fél bal! (helyből); jobbra, balra huzódj! (menetközben).

Ziel, cél; das — treffen, a célzt megtalálni; — schiebe, — tábla, iránytárcsa; — schießen, — lövés.

Zifferschrift, jegyírás számjegyekeli titkos írás.

Zilinder, l. Cylinder.

Zimmer-arrest, szoba-börtön; — commandant, — parancsnok; — geräth, — szer; — inspektion, — ügyelet; — mann, ács; — leute, hadács, katonaács.

Zing, horgany.

Zinn, ón.

Zirkel, körző; Taster —, homor —, l. ott.

Zögling, növendék; militär —, had —, hadtanodai —.

Zoll, hüvely.

Zuave, zuav, (eredetileg francia szolgálatban állott afrikai katonaság; ma már keverve van francia önkéntesekkel).

Zug, 1. vonás (a cső ürében, furatában), 2. szakasz (egy századnak a negyed része, vagy két löveg); beipannung —, fogat; — zwei, vieripänniger beipannung —, kettős, négyes fogat; — brücke, vonóhid, dobogó,

Züge, 1. vonások, 2. szakaszok; gerade, gewundene —, egyenes, csavart —; spiralförmige — der Geschütze, des Gewehrkanals, csavardad vonásai a lövegnek, a fegyvercsőnek; mit —n redtē, vsz. szakaszokként, szakaszokkal jobbra!.

Zügel, szár, kantárszár, ravasz (a fegyveren); Ausbinde —, kikötő —; Hand —, vezetékek; Schleif —, fejszegő —, l. ott; Stangen —, zablak, —; Trensen —, nyelv-fék —; — Führung, —oni veze-

tése a lónak, a — ak kezelésmódja; die — anziehen, a — akat meghúzni, megfeszíteni; nachgeben mit den —n, megereszteni a —t, engedni a —ral; — strupfen, — bujtató.

Zugetheilt, átosztott; —c Mannschaft, — legénység.

Zug-geschirr, szerszám, hám, vonóhám; — pferd, hamos ló; — schein, hámfa, kiséfa; — strang, hámkötél, vonókötél; — seil, vontatókötél.

Zugs-colonne, szakasz oszlop; — führer, — vezető; — interalle, szakasz-köz, közök.

Zulage, pótlék; Krieg —, hadi —.

Zünden, gyújtani; an —, fel —.

Zünder, gyújtó, gyucső, gyutacs; — fappe, — süveg; — röhre, l. Brandröhre.

Zünd-feuer, gyujtótűz, gyutűz; — hütchen, gyukupak; — fammer, gyuőből, gyuőble a taraczkoknak; — nadel, gyutű; — nadelgewehr, gyutűfegyver; — stift, — szeg.

Zündlichtel, sütőcs, l. Lichtel.

Zündloch, gyulyuk; das — ver-schrauben, betekerni, becsavarni a —at, beletekerni a bél a —ba; das — zuhalten, bedugni a —at; — durchschlag, — átverő; — fappe, — fedő; — fern (fupferner), (réz) — bél; — nagel, — szeg (a gyulyuk beszegezésére); — verschraubmaschine, — becsavarógép.

Zünd-lunte, gyu-kanócz; — nadel, — tű; — nadelapparat, — tűszerkezet; — nadelgewehr, — tűfegyver; — papier, — papír; — pille, — pup; — pulver, — lisztlőpor; — rafete, — röp-pentyű; — röhre, — cső; — schnur,

l. Stoppine; — ſchwamm, tapló; — ſtoß, — anyag, gyújtany; — wurff, — henger.

Zunehmende Geſchwindigkeiſt, gyorsapodó, gyorsuló ſebesség.

Zünger, billentyű, ravasz a fegyverzáron.

Zungenfreiheit, nyelvszabadság, a patkós zablarúdnak hajlása alatt.

Zureiten ein Pferd, lovagolni, be-tanítani, idomítani egy lovat.

Zurück prallen der Kugel, viſſzapattanása a golyónak; — treten, vsz. hátralepni!; — treten laſſen das Pferd, — léptetni, hatráltatni a lovat; — ziehen die Truppen, — vonni a csapatokat; — ziehen der Truppen, — vonulása a csapatoknak; — gezogene Blanke, — vont oldal.

Zusammen-nehmen, das Pferd, öſszeszedni a lovat; — roftung, csödlülés, csoportosulás, zendülés; — rüden, öſsze — állani, — vonulni; — ſchießen, öſszelőni; — ſehen ein Gewehr, — állítani a

fegyvert; — ſtoßen, — öſszecsapni; — treffen, találkozás, öſszettközés, kezdete a harcznak; — ziehung von Truppen, öſszevonása a csapatoknak.

Zuschub, pótlás, pótlat; — ſmagazin, póttár; Truppen — übe, csapat — ok, tartalék csapatok; — an Verpflegung, élelmi — ok, a sereg után szállított élelmi szerek.

Zustand einer Truppe, egy csapat állapota; Kriegsz — , hadi állapot.

Zuwachs, ſzaporodás.

Zweige der Mienen, ágazatai az ak-náknak.

Zweikampf, párbaj.

Zwei ſpännig, kettős fogat; — maſter, kétárboczos.

Zwieback, kétszersült.

Zwiesel des ungarischen Sattels, ágas a magyar nyergen.

Zwinger, gátmög (az erődtmény falai és a város között fekvő tér); — mauer, gátfal.

Zwölfpfünder, tizenkét fontos.

